Postimees

Esmaspäewane nädala-wäljaanne (Nädala-Postimees)

72. aastakäik.

Ilmub iga päew warahommikul.
Nädala-wäljaanne ilmub esmaspäiwiti ja reedeti.

Toimetuse ja talituse aadress: „Postimees", Tartu. — Kõnetraadid: talitusel nr. 80; peatoimetaja ja toimetuse sekretär 2-86; päewauudised 9-86; Tartu teated 1-86. Telegrammiaadr.: „Postimees", Tartu. — „Postimees", Tallinna, Wene tn. nr. 1, kõnetraadid 16—11 ja 80—81.

Toimetuse kõnetunnid: Jaani tän. nr. 11/13, lehe toimetuses äripäewal kl. 10—12 e. l. ja 6—7 p. l. Peatoim. kõnet. 12—1.

Käsikirjad mitte-kirjasaatjate poolt arwatakse hinna alla, kui neile tasumõudmine peale on kirjutatud. Tarwitamata käsikirjad hoitakse ainult sellekohasel soowil alal.

„Postimees" asub Jaani t. nr. 11/13 (omas majas) ülikooli wastu. „Postimehe" raamatukauplus Suurturg 16, telefon 250.

Aadressi muutmise korral tuleb 25 senti maksa ja wana aadress üles anda.

Üksik number 5 senti

„Postimehe" tellimisehind:

Kodumaale: 1 kuu peale postiga 1 kr. 10 senti, postita — kr. 95 senti
3 „ „ „ 3 „ — „ „ 2 „ 50 „
6 „ „ „ 5 „ 50 „ „ 5 „ — „

Wäljamaale: 1 kuu peale 2 krooni 50 senti.

Nädala-wäljaande tellimishind:

1 kuu peale postiga 30 senti ‖ 6 kuu peale postiga 1 kr. 60 senti
3 „ „ „ 80 „ ‖ 1 a. „ „ 3 „ — „

Kuulutuste ühe weeru millimeeter kuulutuste küljel 5 senti, lehe eesotsas 10 senti, tekstis kuulutuse kirjaga 12 senti ja tekstis teksti kirjaga 15 senti. Eelmise päewa õhtul kell 4 ülesantud kuulutused ilmuwad järgmisel päewal.

Hinnaliste lisade tellimishind: „Sädemed" 20 senti kuus. „Lasteleht" 30 senti weerandaastas. „Terwis" weerandaastas 60 senti. Tellida wõib lehte igast päewast alates kuni iga kuu wiimase päewani.

Nr. 123 (35) Esmaspäewal, 7. mail 1928. a. Tänast lehte on 8 lehekülge Nr. 123 (35)

IDEAL
Algus kell 5 p. l.

Publikumi soowil
täna
wiimast päewa

Maailma suurem ja huwitawam filmiteos

WOLGA LAEWNIK.

Pääsetähtede hinnad alandatud 25 kuni 65 senti.

Kärbitud sihtkapitalide eelarwed.

Nõukogu lõpetas töö. Kõige rohkem kannatas ajakirjand. siht-kapit. eelarwe.

Asutati komisjon kultuurpolitiliste sihtide selgitamiseks.

Kultuurkapitali nõukogu koosolek kestis laupäewa õhtul kella 9-ni, kuid tööga ei jõutud siiski weel lõpule ja koosolek kestis weel eilegi kella 10—1 päewal, mil siis ka tööga walmis saadi. Iga sihtkapitali eelarwe käis raskest kärpimistulest läbi, seepärast siis ka komisjoni liikmed kaebasid wäsimuse üle.

Töötulemused

kokkuwõttes on: määrati kirjandusele 24.740 kr., helikunstile 24.500 kr., kujutawale kunstile 20.230 kr., näitekunstile 26.260 kr., kehakultuurile 16.440 kr. ja ajakirjandusele 8.750 — kokku 112.920 kr.

Kõige enam kärbiti

ajakirjanduse sihtkapitali eelarwet.

Kärpimiste järgi tuleb sihtkapitalide walitsusel mõned küsimused weel uuesti otsustada, näit. stipendiumide määramine. Kuna sihtkapitali eelarwes oli stipendiumideks ette nähtud 4.200 kr., wähendas kultuurkapitali nõukogu seda summat 1.200 kr. wõrra. Nii tuleb siis stipendiumide jaotamine sihtkapitalide walitsusel uuesti otsustada, kuna kõikidele, kellele määrati, ei jatku.

Kirjanduse sihtkapitali

eelarwest sääti Eesti Kirjanduse Seltsile kogusummas 4.000 kr., kuid seegi summa otsustati kanda wabariigi walitsuse osa arwele, samuti ka Akadeemilise Emakeele Seltsile toetus.

Kui summade jaotamisega lõpule oli jõutud, otsustas kultuurkapitali nõukogu

walida 2 komisjoni,

kultuur-politilise ja eelarwe komisjoni. Esimese komisjoni üldiseks ülesandeks oleks kultuur-politiliste sihtide äramääramine. Pilk selle komisjoni sihtjoonte üksikute küsimuste suhtes selgub, kui arwesse wõtta neid mõttewaldusi, mis kultuurkapitali nõukogus kuulbawale toodud ja mis samuti ilmsiks tuli summade kärpimisel (näit. mõttewaldused kunstikool „Pallase" ja riigi-, kunsti- ja tööstuskooli wahekorra kohta, „Wanemuise" ja „Estonia" liitumise küsimus ning wähemate teatrite toetussummade kärpimine jne.).

Kultuur-politilise komisjoni waliti haridusminister A. Mõttus, siseminister J. Hünerson, rkl. K. Päts ja M. Martna ning prof. K. Konik.

Eelarwe komisjonile seati ülesandeks wäljatöötada kultuurnõukogu kodukord, samuti sihtkapitalide kodukord, rewideerida sisuliselt kõikide sihtkapitalide tegewust, kuna wormilik rewideerimine kuulub riigikontrollile ja lõpuks kõige suurem ülesanne — kultuurkapitali nõukogule sihtkapitalide eelarwe küpseks teha. Eelarwe komisjoni waliti töö-hoolekandeminister A. Soonberg, toimetaja A. Jürgenstein, rkl. A. Anderkopp, E. Joonas ja Schilling ning haridusministeeriumist dir. Rey.

Kuigi kultuurkapitali nõukogu koosolekul ilmsiks tuli tahe — püstitada uusi sihtjooni, kuid siiski leidsid kärpimist samad artiklid üksikute sihtkapitalide eelarwetes, nagu eelmisegi koosseisuga nõukogus.

Fenno-Ugria parlament koos.

Wäliseestlaste kongressi asemel wäliseestlaste päew.

Wenemaa eestlaste osawõtu küsimus. Budapesti hariduskongressile sõitjaid 400.

Eile kell 11 päewal oli Tallinnas kokku kutsutud Fenno-Ugria asutuse nõukogu. Koosolekule oli ilmunud 25 Fenno-Ugriasse kuuluwa asutuse poolt 14 esitajat. Koosolekut juhatas hra G. Ollik.

Esimene päewakorra punkt — majandusliise aruande läbiwaatamine ja kinnitamine — möödus ruttu. Pikemalt peatuti juba teise päewakorra punkti

tegewuskawa

arutamise juures. Fenno-Ugria tegewusest andis aru hra Weidermann. Pikemalt peatus aruandja

Budapesti kongressi küsimuse

juures. Nagu selgub, on Eestist sõitjaid ülesannud 400.

Peale nende sõidawad sinna paar Eesti solisti, kes esinewad kontserdil, mille korraldab Ungari üliõpilaste laulukoor Eesti lauludest. Kontserti juhiks sõidab üks Eesti koorijuht.

Soomest aga sõidab Budawasti Budapesti Soome meeskoor „Laulumihed". Peale kongressi korraldatakse Ungaris osawõtjatele 7 mitmesugust ekskursiooni Ungari sisemaale. Kongressile sõitjate jaoks on hangitud kõik wõimalikud soodustused. Tagasisõit Budapestist algab 18. juunil, nii et tagasisõitjad jõuaks 21. juuniks Tallinna.

Peale selle kuulustab referent teise Fenno-Ugria käesolewa suwe suurema kawatsusega, nimelt

wäliseestlaste kongressi korraldamisega

pärast laulupidu Tallinnas.

Aruandele järgnewad pikemad waielused, mis puudutawad peamiselt wäliseestlaste kongressi korraldamist. Koosolijate poolt wõetakse sõna küsimuse üle, kuidas wõiksid

Wenemaa eestlased

kongressist osa wõtta, ja kas sellest asjast üldse midagi wälja wõib tulla.

Härra Weidermann seletab, et Nõukogude kohalikust saatkonnast on antud nõusolek eestlaste kongressist osawõtuks, kuid koosolekul arwatakse, et waewalt sealt agaramad Eesti haridustegelased saaksid sõita, kuna on teada, et Wenemaal on kannatanud tagakiusamise all isegi need eestlased, kes omal ajal käisid opteerimiskomisjonides Eesti alamaks opteerimas ja mitmesugustel põhjustel pidid Wenemaale jääma.

Ühenduses wäliseestlaste hariduskongressiga wõetakse mitmelt poolt sõna, et seda ettewõtet kuidagi moodi kongressiks nimetada ei saa, sest et puudub wastaw eeltöö, mis laseks oletada selle õnnestumist tarwilikul määral. Teiseks arwatakse, et ei wõi käsitada põhjalikke küsimusi, kuna läinud aasta wäliseestlaste wastuwõtu kogemused näitasid, et wäliseestlasi põhimõttelised peensused wähe huwitawad. Ka arwatakse, et kongressi kestwus, nimelt 2 päe- sõitmud wäliseestlastel ei jatku kannatust sellest wa, on liiga pikk ja lühikeseks ajaks Eestisse osa wõtta.

Üliõpilaskonna esitaja E. Kull seletab, et

wäliseestlaste koondamise liikumine

sai alguse Tartust, olid käimas eeltööd wäliseestlaste kongressi korraldamiseks käesolewal suwel ja oli terwe rida kawatsusi. Fenno-Ugria asutamisega wõeti aga see ülesanne Fenno-Ugria kätte üle. Nüüd wõib aga konstateerida, et ..eeltööd pole sugugi sellest järgust edasi

nihkunud,

nagu see oli omal ajal Tartus E. Kirjanduse Seltsi juures moodustatud komisjoni juures. Üldse tähendab hra Kull, et Fenno-Ugria wäliseestlaste kongressi korraldamiseks seni mitte midagi erilist ära teinud ei ole, mille tõttu ka kongressist palju wälja ei wõi tulla. Wõimalik oleks ainult

korraldada wäliseestlaste päew,

kus esinetakse informatsiooniga kodumaa kultuurilise, politilise ja majandusliise seisukorra üle ja korraldatakse neile õppereise, sest wäliseestlased sõidawad selleks, et kodumaalt häid muljeid kaasa wiia.

Koosolekul ülesseatud põhimõtted wõetakse ühel häälel wastu. Selle järele ei tule mitte wäliseestlaste kongress waid päew, millest kõik wälismaalt tulnud eestlased wõiwad osa wõtta. Ettepanekute järele otsustatakse

wäliseestlastega sideme pidamise küsimus

anda juhatusele uueks kaalumiseks, kelle korraldada selle tulemus jätta.

Peale selle kinnitatakse Fenno-Ugria asutuse 1928. a. eelarwe ja juhatuse kodukord. Koosoleku lõpul esitati juhatusele mõned küsimused Fenno-Ugria tegewusalade kohta, millele juhatuse poolt wastati, et praegu Fenno-Ugria asutus on seotud Soome-Ugri hariduskongressi ja wäliseestlaste päewa korraldamistöödega nii, et muuks tegewuseks aega pole jätkunud.

Skoudid Raekoja esisel.

Tartu skoutide malewa kewadnäitus.

Kewade tulekuga algasid skoudid uut elu.

Igal kewadel pühitsewad skoudid üleilmlist n. n. „Skoutlist Jüripäewa". See päew tähendab wabasse loodusse põgenemise soodsat algust. Talwine töö kinniste seinte wahel heidetakse siis minema ja skoutide perele awaneb suur ja lai tööwäli keset murusid ja lagendikke, lille- ja loomariiki.

Tartu skoudid pühitsesid oma „Jüripäewa" eile. Sel puhul korraldasid skoudid ja guided üheskoos rongikäigu. Iga pealtwaataja tähelepanu köitis sõjawäe orkestri saatel liikuw rong, mis koosnes õige pisitillukestest plikakestest ja poisikestest, kuid ka juba suuremaist poistest ja tudrukutest. Suuremad kandsid enese ees lehwiwaid lippe, wähemad n. n. „hundipojad" — mänguasju toki otsas.

Raekoja platsile liikudes hargnes rongikäik kaheks. Tütarlapsed liikusid edasi, kuna poisid paraadi korraldasid. Neil ei puudunud isegi oma jalgratturid ja ratsamehed.

Päris korrapäraselt ülesriwitatud paraadi wõttis wastu Tartu kaitsemalewa pealiku abi H. Oraw. Pealik Oraw terwitas skoute wanema põlwe nimel, rõhutad., et just noorte päralt on tulewik, mispärast siis ka noorte edasipüüdmine ja isestuskatsed terwitatawad ja soowitawad.

Teisena terwitas paraadist osawõtjaid skoutmaster Tederson. Peale terwitusi oli paraadimarss.

Publik jälgis ettewõtlikute ja wärwides särawate poiste mängu suure huwiga. Eriti lõbusat meeleolu ja rohket naeru sünnitas poiste wastus terwitusele: „huu — huu".

Paraadi lõppedes liiguti minema. Seekord olid kogunud juba malewa lipu alla ka rida wanemaid inimesi.

E. Wirgo Riias.

Eesti uus saadik Lätis hr. Wirgo sõitis pühapäewal laewaga oma praegusest töökohalt — Stokholmist — wälja ja jõuab esmaspäewal Riiga. Akrediteerimine sünnib nädala keskpaigal. Pärast seda sõidab saadik Tallinna.

Maanteede ülewaatus algas.

Eile hommikul algas teedeministeeriumi korraldusel maanteede ülewaatus. Sõideti Tallinnast wälja Paldiski ja sealt Haapsalu kaudu tagasi.

Tulekahjude hädaoht Lätis.

Lätit on tabanud wiimasel ajal tõsine tulekahjude hädaoht. Möödunud nädalal oli iga päew tulekahjusid, mi sünnitasid hiigla kahju ja nõudsid ka inimohwreid. Liibawi suurele tulekahjule järgnes suurem tulekahju Riia linna metsas Ikskülas, Kokenesis, Sakazis ja mujal.

Wiimased Läti lehed teatawad uuest suurest tulekahjust Luke wallas, kus tuleroaks langes 6 hoonet, 8 lehma, 5 siga jne.

Sport — Kamraterna 5:0!

Esimene poolaeg 0:0.

Eile peeti „Kalewi" wäljal Tallinnas, jalgpalli wõistlust Helsingi „Kamraterna" meeskonna ja Tallinna „Spordi" wahel. Kell ½1 ilmuwad wäljale „Kamraterna" mehed punastes särkides ja walgetes püksies, wähe hiljem „Spordi" meeskond triibulistes särkides ja mustades püksies. Wilemeheks on Rõks. Pärast terwituskõnet „Spordi" esitaja poolt antakse „Kamraterna" meeskonnale üle karikas. Wastastikuste elagu hüüetega algas jalgpalli wõistlus.

Esimesel poolajal

mängib Kamraterna perituult ja seepärast saawutatakse rida kornereid enese kasuks, kuid nende sissetolmetamine ei õnnestu. Esimene poolaeg lõpeb tagajärjega 0 : 0.

Teisel poolajal on „Spordi" mehed perituult, mis neid ka omakorda soodustab. Waewalt paar minutit pärast poolaja algust saawutawad „Spordi" mehed

esimese wõiduwärawa,

millele järgneb weel rida teisi. Teine wärawa järgneb 5. min., kus Kamraterna wärawawaht oli liiga ette joosnud, ja seepärast oli kerge palli tühja wärawasse toimetada. Eduriwi oli nõrgawõitu.

„Spordi meeskond

satub kord-korralt hoogu

ning selle resultaadiks on rida kornereid tema kasuks. 25. minutil lööb wärawawaht Lipner pika löögi Kamraterna wärawa ette, kust ka peagi wärawasse toimetatakse 3:0 „Spordi" kasuks.

Wähe aega pärast seda toimetatakse ka 4. pall Kamraterna wärawasse. Kamraterna meeskond on moraalselt löödud. Wähe aega enne lõppu toimetab „Ols" 5-da wõiduwärawa ning sellega lõpeb ka mäng. Kornereid on 8:7 „Spordi" kasuks.

Jaapani-Nankingi wahekord lõpetatakse.

Osa Jaapani wägedest Tsinanfus alla annud.

Berliinist, 6. mail. (Trj. Tokio kaudu teatakse, et Lõuna-Hiina wäed Tsinanfu lähedal ühelt ümberpiiratud Jaapani wäeosalt sõjariistad ära korjasid. Jaapani wäeosal, kes hiinlaste suure ülewõimu wastu wõitles, lõppes laskemoon, ja ta oli sunnitud alla andma. Wäeosa juht lõpetas elu enesetapmisega.

Jaapani walitsus olewat otsustanud diplomaatilise läbikäimise Nankingi walitsusega lõpetada ja oma peakonsuli Nankingist ära kutsuda.

Wõitlused Jaapani ja Lõuna-Hiina wägede wahel kestawad Tsinanfu all endise ägedusega edasi. 5.000 jaapanlasele, kes 40.000 hiinlase ülekaalule laskemoona puudusel ainult suurte jõupingutustega wastu seista suudawad, ruttab Tsingtaust 2.000 meest abiwäge kohale, kellel raske on piirajatest läbi murda. Ühtlasi saadetakse Jaapanist kiires korras abiwäge, mille kohalejõudmisel Jaapani sõjawägi Tsinanfus ühe korpuse tugewuseks tõusuwat. Esialgu on aga seisukord Tsinanfus kriitiline.

Tartu linna Tööstuskool.
Kalda tn. 16, telef. 615.
14. mail 1928. a. algab wiimane enne sügist
auto-kursus
algajaile. Õppetöö on õhtuti.
Kursantide wastuwõtmine kuni 12. maini igapäew kella 10—16 kooli kantseleis. Kursuste õppekawa 10 senti. Saadawal kursuste õpperaamatuid ja konspekte.
Koolijuhataja **W. Raukas.**

Õpilaste rongikäik Walgas.

Karskusringide ilus ettewõte.

(Oma kirjasaatjalt traaditeel.)

Walgast, 6. mail. — Walga poeg- ja tütarlaste keskkoolide õpilaste karskusringid korraldasid öösel omal algatusel ülimeeldiwa rongikäigu tõrwikutega ja ilulaternatega, mis algas kell 10 õhtul tütarlaste gümnaasiumi õuest orkestri saatel. Tehti ring linnas mööda raekojast ja tuldi tagasi gümnaasiumi ette, kus seks ajaks olid kõik aknad walgustatud, mis jättis meeldiwa mulje.

Lauldi karskuse hümni ja isamaalikke laule. Siit liiguti ilutulede meres edasi poeglaste keskkooli ette. Selle haridustempli trepilt pidas wastawa kõne koolinõunik Kõiw. Siit liiguti tagasi laulude saatel. Ilusa sooja õhtu tõttu oli rahwast palju liikumas.

Jääteadete andmine lõpetati.

Eile lõpetas Eesti raadiojaam jääteadete andmise, kuna jää Eesti wetes igalpool täielikult kadunud.

Ajakirjanduse päew SSSR-s.

Moskwast, 5. mail. Nõukogude Wenemaal pühitsetakse täna ajakirjanduse päewa. Nõukogude liidu territooriumil ilmub praegu 556 ajalehte, mille kogutiraash on umbes 8 milj. Ajakirju ilmub 1291, kokku umbes 8½ milj. eksemplaris.

CENTRAL.
Täna ja edaspidi.
Hooaja sensatsioon! „Ufa" uuem löökfilm! Teos, missug. ekraanil harwa näha saab.
Hr. W. TAGO poolt walitud muusika suurendatud koosseisus.
Algus kell 5, 7.30 ja 10 õhtul.
Järgmise eesḱawana läheb **teenijate tuisufilmina „Koduigatsus"** Draama Wene pagulaste elust suurendatud orkestri ja lauludega.

Salakuulajad
(SPIONE)

Saksa kirjaniku **Thea v. Harbou** kuulsa romaani järele. Geniaalse Saksa lawastaja **Fritz Langi** lawastus, kes kuulus maailmas filmide **„Niebelungen"** ja **„Metropolis'e"** lawastamisest. — Peaosades: Eestlane — tunnustatud filmitäht **J. Leppert, Willy Fritsch, Rudolf Klein-Rogge, Gerda Maurus j. t.**
Salakuulajad — on film, milles kaasakiskuwad muljed, seni nägemata hiilgelawastus.

Salakuulajad — on film, mis täis waatamiswäärseid momente.
Salakuulajad — on hiiglafilm, täis huwitawaid sensatsioone! Kirede ja kuritegewuse keeris. Tapmised, plahwatused ja dokumentide röövimised. Riigi saladused ja salakuulajate wõrk. Äraandmine, äraostmine ja intriigid. Salakuulajate keskkohad ja nende walitsejad. Nüüdisaja salakuulajate saladused. Naissalakuulajad ja nende õudsed tööd shampanja klaasi juures. Meie aja tehnika jõud ja lawastuskunsti ime. Kõik see kujutatakse selles huwitawas ja kütkestawas filmis.

„Kauguste wõitmise" mõju ehituskunstis.

Kiire liikumine kaotab ehituste juures üksikasjad. Kuidas odawamalt ehitada?

Eestis ehitamine alles käsitöö. Korteritarwitajate organisatsioon puudub.

Tänapäewa ühiskonna elulaad on tugewalt mõjutanud ka arhitektuuri ehk ehituskunsti. Tabawalt iseloomustab tänapäewa arhitektuuri suunda tuntud Helweetsia arhitekti Corbusier' (sai rahwuswahelistel wõistlustel esimese auhinna) tööle — „Tulewiku ehituskunst" — wõetud motto „Elumaja olgu elamismasin."

See tähendab: et nagu masinas igal osakesel on oma otstarb ja ei ole seal wähematki osa ülearu, — nii olgu ka nüüdisaja elumaja. See põhimõte kuulub ehituse kombinatsioonilisele küljele. Kuid sama tähtis on teine külg: ehitus olgu organisatsiooniliselt demokraatlik, s. o. ehitus hulkadele. Nagu riikliselt on walitsemas demokraatia ajajärk, kus riikide saatuse juhtimisest wõtawad osa kõik hääleõiguslised (waltmise kaudu) kodanikud, — on sama demokraatlikkuse nõue esitatud ka arhitektuurile: ehitus olgu hulkadele, siis tuleb peawari otstarbekohasem ja odawam. See tähendab otsitakse elumaja tüüpe, mis oma otstarbekohasuse ja hinnaliselt kättesaadawuse tõttu sobiks laiadele hulkadele. See ei tähenda aga sugugi seda, et indiwidualistlik joon inimese elukorteri juurest peaks hoopis kaduma ja et tuleb püüda shablooni poole ka peensustes. Ei. Otstarbekohase elumaja tüübi juures, mis sobib hulkadele, on waid shabloonilised ainult ehituse jämedad jooned, — wäline kuju, ruumide jaotus, ehitusmaterjal jne. Sest ei saa olla indiwidualismi artikli juure, mis on määratud laiadele hulkadele.

Kuid enne kui lähemalt waadelda praegusaja ehitusprobleemi selle organisatsioonilisest küljest, olgu lühidalt peatatud ka arhitektuuri kunstilise külje juures.

Olgu tähendatud, et ilma suursündmused — ilmasõda, rewolutsioonid — mis nii põhjalikult on mõjutanud ühiskonna palet, ei ole ometi awaldanud pööret ehituskunstile.

Tänapäewalgi püsib arhitektuuris see üldine kunstiline põhimõte, mis oli juba omane wana India arhitektuurile.

Milleks on see põhimõte?

Et ehituse juures tuleb tabada

kaks mõõtu. Tuleb arwestada sellega, et eemalt paistab ehituse juures silma ainult tema üldine kuju, kontuur ja üldjooned; sellepärast tuleb wälja minna nende üldjoonte proportsionaalse kujutamise peale. Ja alles siis, kui meie ehitusele lähedale astume, näeme detaile nagu simsid, pilastrid jne.

Sobiwaks näiteks kumbagi mõõdu õnneliku tabamise kohta on kuninglik loss Stokholmis. Eemalt waadates on see suur kast, kuigi kaunis ja monumentaalne. Kuid alles lähedale astudes selgub, kuiwõrd rikkalik ja kombinatsiooniküllane on see hoone detailides.

Kui nüüd waadelda sellelt seisukohalt Eesti riigis leiduwaid iseloomulikke hooneid, siis näeme, et on wõetud ainult üks osa sellest kunstilisest põhimõttest. Näiteks kas wõi Olewiste kiriku torn: temal on rõhku pandud ainult kontuurile, on wälja mindud pinnalisest küljest. Samuti on ehitatud suurem osa meie kirikutest.

Olukord on seletataw: kuulume geograafiliselt põhjamaale; siin on arhitektuuriski kindew joon lihtsus. Ehituste fassaadide kaunistused on tagasihoidlikud. Suuremat rõhku on pandud sellele, et ehitusel oleks harmooniline sobiwus ümbrusega...

Kuid ka „kauguste wõitmine", s. o. liikumise kiire tempo, on wäga tunduwalt mõjutanud linnade arhitektuuri.

Kiire liikumine on kaotanud detailid ehituste juurest,

sest kiire liikumise juures ei ole ju enam märgatawad hoonete seinailustused ja ornamentika. Sellepärast pannakse peamiselt rõhku kontuurile. Domineeriw joon ehituse juures on nüüd horitsontaalne, kuna see ennem oli wertikaalne.

On seatud põhimõte, et üksuste kombinatsioon peab looma tänawa üldpildi; ei tohi olla kisendawat joont üksikute ehituste näol, mis ebakõlastaks tänawa üldpilti.

Kui nüüd tutwuneda pärastsõjaaegse arhitektuuriga erimaades, siis selgub,

et Romaani maad on arhitektooniliselt maha jäänud.

Ei ole näiteks Prantsusmaal ja Itaalias pärast ilmasõda tekkinud huwitawaid ehitusi. ja püstitatud ehitused ei ole praktilised.

Küll on aga huwitawaid ehitusi püstitatud Germani maades (Saksamaal, Skandinaawias). Seal areneb arhitektuuris uute wormide otsimine.

Ka Eestis ei ole riiklise iseseiswuse ajal püstitatud hooned midagi uut juure toonud. Meil ei ole weel eeldusi moodsate tänawate tekkimiseks, sest see ei olene mitte ainult ehituse organisatsioonist, waid ka rahwa jõukusest.

Ehitusilma tõi suurema murrangu raudbetooni tarwitusele wõtmine. Raudbetoon sünnitas inseneride ehitused nagu sillad, wiaduktid jne., siis tööstuslised ehitused, kuid awaldas tunduwat mõju ka eraehitustele. Betoonehituse juures on kõige selgemini mõjule pääsenud hoone pinna probleem; need ehitused on pinnalised, kuid ühtlasi peetakse pinnaehituste juures olulisemaks aluseks hoone awauste (uste ja akende) proportsiooni ja nendega kombineerimist, nende asetamist.

Ehitusprobleemi tänapäewane organisatsioon... Tallinnale pakutakse wälislaenu 1500 elukorteri ehitamiseks. Kuigi see pakkumine peab silmas eeskätt teenimise huwisid (kapitali protsent), on ta siiski huwitaw selles mõttes, et laenu pakutakse suurewiisiliseks ehitamiseks ja mitte ainult mõnekümne maja ehitamiseks. See näitab, et wälismaal on läbilöönud arusaamine suurejoonelisest ehitamisest, ehitamisest hulkadele ja et sellest waatluswinklist tuleb ka elukorterite laenupakkumine Tallinnale.

Asjale lähedalseisjad seletawad kõnesolewa laenupakkumise puhul,

et Tallinnna ei sundakski praegu teostada ehitamist nii laias ulatuses,

kuna meil puudub ehituse- ja korteritarwitajate organisatsioon.

Eestis on ehitamine weel käsitöö. Ehituse mehaniseerimine on meil teatud ulatuses läbi wiidud ainult uste ja akende walmistamise alal. Kõige enam on aga ehituse mehaniseerimine läbi wiidud Ameerikas ja Saksamaal, kus kõik hoonete osad walmistatakse suure walmistuswiisi järgi. Seal ehitatakse korter walmis mõne päewaga. Kalkulatsioonid ja praktika näitawad, et mehaniseeritud ehituswiis tuleb palju odawam. Ka tuleb linna, alewi wõi asukoha kuju stiilsem ja kooskõlas, kui tänawad sünniwad korraga, rääkimata juba sellest, et siis palju odawamaks kujuneb kõrwalartiklite (kanalisatsioon, walgustus jne.) soetamine. Huwitaw on ehitusorganisatsiooni mõttes kõrwutada kolme Balti riiki — Eesti, Soome ja Läti — pealinnasid.

Ehituslikelt on kõige wähemas mõõdus Tallinna. Enamikus wäikesed majad; ainult riiklise iseseiswuse kestes on püstitatud moodsaid maju ja needki ehitusühingute korraldusel.

Põhjus on selles, et Tallinna on üles ehitatud üksikute isikute poolt, inimeste poolt oma käe peal, kel ei olnud kasutada ei kapitali ega ehituse organisatsiooni. Wäikese rahaga mees ehitas wäikese maja.

Teist pilti pakub Riia. Riia oli Wene ajal suurem tööstuslinn. Seal tarwitati majade ehitamiseks organiseeritud kapitali pankade kaudu. Wastawalt sellele kujunesid ka ehitused — suuremad ja nägusamad. Ka Helsingi on ehitatud organiseeritud kapitaliga, kuid peale selle weel suurelt osalt ehitusorganisatsiooni — ehitusühingute — kaudu: üksik isik sai omale korteri ühises (ehitusühingu) majas.

Kapitali ja ehitusorganisatsiooni koostöö tõttu ongi Soome pealinnas ehitamine kõige elawam.

Kandwaks probleemiks ehituse juures on —

kuidas odawamalt ehitada?

Ja selle probleemi lahendamisel öeldakse meile kõige pealt — kadugu puust ehitused! Oleme loomuliku ehitusmaterjali (paekiwi, telliskiwi, tsement) poolest rikkamad, kui meie naabrid Soome ja Läti). Patt on sellepärast tarwitada meie eksportkaupa — puud — ehitusmaterjaliks. Kindel on, et Eesti linnasid ja alewid ei ehitata tulewikus mitte enam puust, waid kestwast materjalist: tuleb odawam ja on rahwamajanduslikelt tulusam. Juba suundubki riikline ja kogukondline ehituspolitika kiwiehituste poole. Sest puuehitus on ühele põlwele, kiwiehitus — mitmele.

Narwa kose küsimus liigub.

Uued kasutamiswõimalused silmapiiril.

Läinud kesknädalal awaldas „Päewaleht" juhtkirja, milles kurjustatakse, et Narwa kose kasutamise küsimuses „terwelt kuus aastat ei ole keegi sõrme liigutanud asja edasi nihutamiseks". Ühtlasi kinkeldatakse, kui suured on kontsessioonisoowija Dickinsoni firma wõimed.

See kirjutus põhjeneb arusaamatusel.

Kogu eelmise walitsuse päewil liigutas kaubandus-tööstusministeerium seda küsimust õige hoolikalt.

Kuid oli tõsiseid raskusi, millest tuli jagu saada. Nii näit. ei tahtnud Dickinsoni grupp kergesti loobuda tingimisest — walitsus astugu riigisummadega osanikuks 50% põhikapitalist ja 30 obligtasioonikapitalist; tolleaegse walitsuse enamus aga kaldus arwamisele, et riigil raske oleks osanikuks hakata.

Aeganõudwate läbirääkimiste järgi andis kontsessiooninõutaja selles küsimuses järgi.

Asuti kontsessiooni lepingu redigeerimisele, mille juures keeruliste juriidiliste küsimustega kokku tuli põrgata.

Läinud aasta nowembri lõpuks olid eeltööd niiwõrd walmis, et küsimus oleks wõinud riigi majandusnõukogus arutusele tulla. Niisuguses seisukorras andis eelmine walitsus küsimuse praegusele walitsusele üle.

Ka nüüd ei ole küsimus sugugi kalewi alla maetud, waid liigub edasi. Kuigi esialgu wahest mitte kiiresti, kuid ta on selle eest sattunud uute olukorda, mis mitmekülgsemaid wäljawaateid tõotab.

Kuni wiimase ajani oli ainsaks kontsessiooninõutajaks Dickinsoni firma. See firma on ehitusfirma, kes kontsessiooni saamise korral omale finantseerija-grupi peab looma.

Nagu nüüd kuuleme, on Narwa kose kasutamise wastu huwi tundma hakanud ka meie suuremad põlewkiwi kontsessionäärid. Tehakse kalkulatsioone, kas kaewandustele kose-elekter siiski odawam ei tule, kui kaewanduste piirkonnas ehitatawate keskjaamade elekter. Peale selle on kuulda weel teisest asjast huwitatutest, kellest praegu alles warajane on rääkida.

Walitsuse ringkondades on kuulda arwamist,et Narwa kose kasutamine tuleks korraldada alusele, mis kindlustaks meie elektritarwitajatele mööduka woolu hinna. Seda saadakse sel teel kätte, et kasutamiseks loodawas organisatsioonis enamuses oleksid woolutarwitajad oma kapitaliga wõi koos walitsuse kapitaliga, kui riigi osawõtt loodawast ettewõttest tarwilikuks tunnistatakse.

Suwituse meeleolu riigikogus

Riigikogu wanematekogu asus hiljuti seisukohale, et praegune riigikogu istungjärk tuleks lõpetada weel enne suwistepühi. Isegi istungjärgu lõpupäewast on juttu olnud ja selleks on arwatud 25. mai. Nii jääks siis riigikogul töötamiseks kuni suwe waheajani maewalt kolm nädalat. Wastawalt wanematekogu seisukohtadele tundub ka riigikogu komisjonides töö lähenewa lõpu meeleolu.

Käiakse koos, istutakse ja töötatakse hommikust õhtuni.

Ka möödunud nädalal walitses komisjonides üldiselt töö meeleolu, kuigi mõnes komisjonis tundus juba nagu oleks suwe meeleolu maadwõtmas. On märgata komisjoni töödes „hingeolulist murrangut", mis seisab küsimuses: kas maksabki asjaga iseäranis kiirustada, lõpule wiia nagu nii ei jõua, sügisel tuleb waielda ja arutada uuesti. Põnewamateks küsimusteks olid komisjonides: wabariigi walitsuse ja ministeeriumite korraldamise seadus, mis 19 paragrahwilisest seaduse eelnõust paisunud senini paragrahwide arwujärele üle kolmekordseks, paptiseaduse muutmise seadus, asunduskapitali seadus, kaheksatunnilise tööpäewa küsimine ja maksuseaduste muutmise seadused. Peale nende weel terwe rida teisi seaduse eelnõusid.

Kui riigikogu enamus wanematekogu seisukohale asub ja kodused suwitööd saadikuid rohkem köidawad, kui seaduste eelnõude arutamine, on kindel, et käesolewal istungjärgul neid suureulatuslisi küsimusi, mis komisjonis arutusel, riigikogus ometi wastu wõtta ei jõuta.

Sellest siis ka mõnes komisjonis kõhklemised ja kahtlemised.

Riigikogu üldkoosolekuid peeti möödunud nädalal kaks — neljapäewal ja reedel.

Arutusel olid ainult seaduseelnõud. Arupärimised puudusid. Ainult kristlik wastasrind oli esitanud haridusministrile küsimuse Wõrumaa Antsla alewi algkooli kohta, rajades oma küsimuse ajalehes ilmunud ja samuti ka ümberlükatud teatele nagu oleksid Antsla kooliõpilased jumalikkuse küsimust lihtsustatud korras seletanud.

Tähtsamatest seadustest, mis riigikogu üldkoosolekul arutusel olid, wõiks nimetada: koolimajade ehitusfondi seadus, mis lõpulikult wastu wõeti, koolinõunikkude tasude seadus, tempelmaksu seadus ja reedesel koosolekul ka maanteede seadus. Wiimane wõeti esimesel lugemisel wastu ja teisipäewal, 8. mail asub riigikogu maanteede seaduse üksikasjalisele arutusele teisel lugemisel.

Wõib arwata, et maanteede seadus käesolewal istungjärgul riigikogu poolt wastu wõetakse ja lõpuks teoks saab küsimuse lahendamine — teede korraldamine, mille järele aastad oodatud.

Töökoosolekutel walitses rahulik meeleolu, mis wõimaldas kõiki küsimusi asjalikult ja aegsasti läbi arutada.

St. Moritz'i kogemused.

Saksa tuntud spordiajakiri „Sport und Sonne" toob omas aprillikuu numbris huwitawa kirjutise Walter Königi sulest St. Moritz'i talimängude kohta. Selles leidus paljugi kritiseeriwat, paljugi saksapärast aga wähem üldiselt öeldut. Alamal olgu toodud üldisema tähtsusega wäited.

St. Moritz'i talimängud näitasid selgesti, et Amsterdamis tuleb see weel tugewam, et olümpia atmosfääri puhastamine seotud programmi lihtsustamisega on hädawajaline ja möödapääsematu nähe. See heitlus nõuab wõistlejate rahwuslikku tunnet. Wäljawalituis see teadwus suurenes tundega esindada oma kodu teistele rahwustele ja rahwastele.

Olümpiamängudel 1850 m. kõrguses wõib tulla alati ootamatusi. Äkiline ilmamuutus põhjustas haarawa närwilikkuse: esmakordselt mitmete aastate takka weebruaris wihm! Suwisport ei ole sellest muutusest nii rippuw, aga mitmed ägedad wihmapäewad Amsterdamis atleetide nädalal laskfid sealgi „barometri" meeleolu suhtes langeda.

Organiseerimine ja teostamine jättis üldse soowida. Programm oli liiga tihedasti täidetud. Juhuslikud waheajad ja hädawajalised muutused ei olnud üldse arwestatud. Nagu oleks Chamonix'is wähe õpitud! Awalikkusele sünnitas see meelehärma, et kunagi ei alatud täpselt...

Siis awaldab König oma meelepaha mängude korralduse üle: Nii näiteks ei jagatud jäähockeys üldse 5. ja 6. kohta. Kaugemad maad kaotasid palju 10.000 m. jooksu annulleerimisega. Ja nii weel teisigi põhjusi.

Tulemused näitawad, et kehalise kokkuwõtte ja pingutuse kõrwal oli weel teisigi tegureid, mis mõjusid tähtsalt kaasa. Suur waimline otsustusjõud ja koondumine otsustawal hetkel, kõigi närwlikkude kaasmõjude ignoreerimine ja, enne kõike, hea tuju — need olid raskeimad ja kaaluwamad tegurid. Skandinaawlased tõestasid jälle kord oma wastupidawust ja otsustuswõimet, eneseusaldust ja julgust. Iluisutamistehniliselt wahe kesk-eurooplaste ja skandinaawlaste wahel ei olnud eriti wäga silmatorkaw. Löökandew oli esmajoones nende füüsiline üleolek, millele seltsis küllaldane energia ja tahe, kaljuna kindel, wõita üks kõik mis hinna eest! Teiseks põhjamaalaste paremuseks oli rahulikkus ja külmawerelisus. Norra esindust ähwardasid ainult Soome ja Rootsi. Ainult hüppejooksus küünisid kesk-eurooplased neile kaunis lähedale.

Ükski spordiharu ei ilmutanud ühe rahwuse üleolekut nii kui jäähockey. Tuletame meelde Kanada wõitu Inglise üle 14:0! Seda wõib küll kirjutada kanadalaste tehnilisele wiimistlusele ja hiiglakiirusele. Wahtralehemehed näitasid oma kunsti ka Berliini Sportpalees. Jäähockey on suure tulewikuga sport, tema areng on aga rippuw häist harjutamiswõimalusist.

Huwitawana wõiks märkida möningat mis mainitud iluuisutamise naisilmameistri Sonja Hennie puhul:

Paljud arwasid nimelt, et Sonja kuldmedaljooni ei wõida, ühtlasi ka ilmameistri tiitlit. 17 a. Wiini meister Fritzi Burger näitas raskemat, mis iial keegi daam näidanud. Ta suutis täita tripp-piruetti neljakordse jalawahetamisega; mida isegi meestel raske oli kiiresti järele teha. Hüpete poolest wõib teda julgesti kõrwutada paremate meestega. Sonjal oli raske neid numbreid ületada. Kuid — kuigi ta esinemine raskuselt jäi tagasi Burgeri omast, siis oli sellewastu ta esinemine wõluw ja hingepidama sundiw nauding. Otsekui wabanenud makamarast, waheti wälguna kiire — nii esines noor, 16. aastane ilmameister.

— — — — — — — —

Mis putub waatajaskonda, siis olgu märgitud, et rahwast ei olnud eriti palju, nagu seda oleks wõinud oodata suurwõistluste puhul. Kuid sellewastu oli esitatud iga rahwus oma temperamendi ja poolehoiuga oma lemmikule. Kirjeldamatud owatsioonid wõitjaile — eriti wägewad olid need Romaani rahwail. Tähendas palju ka publiku haaraw osawõtt ja tormilised õhutamised, hüüded ja ergutamised. Prantsuse wõit jäähockeys Inglise üle sündiski selle tähe all. Samane lugu oli tshehhide ja shweitslastega. On möödaandew, et nood tormilised puhangud olid kõik õigel ajal ja ei plahwatanud mitte asjatult.

Igatahes on kindel üks, et paljud osawõtjad omasid terwe rea kogemusi, mis kasutatawad eraspidistes wõistlustes.

Toimetaja, kellele kirjanik käsikirja pakub: „Aga armas härra, seda käsikirja pakkusite mulle juba minewal aastal, aga ma ei wõinud teda tarwitada. Tulete nüüd jälle teistkorda sedasama pakkuma?"

Kirjanik: Mõtlesin, et olete nüüd aastawõrra targemaks läinud."

Kõik toimingud wõib edasi lükata,
„Sädemete" lugemist
aga mitte.

Muistsete etruskide saladus.

Kes rajas Rooma linna?

Alles hiljuti läbistas ajakirjandust teade Itaalia filoloogi Tombetti sensatsioonilisest awaldusest, nagu oleks temal korda läinud lahendada salapäraste etruskide kirjade keelt, leida wõti nende mõistmiseks ja seega kõrwaldada kate rahwa saladuselt, kes Euroopa kultuuri aluste loomisel etendanud nii suurt osa, et tänapäewal on raske hinnata tema määratut tähtsust. Ainult wiimaste aastakümnete jooksul nagu oleks weidi harwemaks muutunud see udu, mis ümbritseb Etruski rahwa saatust ja nendega seotud tsiwilisatsiooni ajaloos etendatud positiiwset osa. Õpetlased on päriselt meeleheitel tänini, sest ikka weel seisawad nad tumma saladuse ees, mis kuidagi ei wõimalda enese mõistmist, kirjutab Riia Wene lehele tema kaastööline A. Suhanow-Sibirjak Roomast.

Kes olid etruskid, energilise ja imestamiswäärt andeka rahwa esiwanemad, kes asusid tänapäewa õnnistusrikkas Toscanas? Millal ilmusid nad Euroopasse ja kuhu kadusid nad, teostades oma ajaloolise osa?

Peaaegu just enne ilmasõja algust üks tuntud Prantsuse arheoloog ja keeleteadlane, kes töötas Roomas, mille muuseumides leidub rikkalikum wäljakaewamiste materjal, teadustas üllatunud maailmale:

— Muistsete etruskide keel on suguluses tshuwashide keelega, kes weel praegu elawad Wolga kallastel. Etruskid, need on — osa tshuwashide suguharust, kes 9. sajandil enne Kristust asusid Itaaliasse.

Tundes praeguste tshuwashide keelt, wõib suurema raskuseta lugeda tänini allesoidunud etruskide kirja waasidel, sarkofaagidel, hauakiwidel jne.

Toetudes selle õpetlase wäitele, on ka meie noor õpetlane, kosmo-füüsika doktor Hjalmar Mäe, omalt poolt küsimust edasi arendades, koguni tõendada püüdnud, nagu oleks etruskid olnud õieti — muistsed eestlased, otsustades nende rohkete Eesti keele kõla meele tuletawate kohanimede järele, mis leiduwad weel tänapäewal etruskide liikumise teel ja asupaikades...

Ometi pidi ka selle teooria püstitaja, Prantsuse õpetlane, ise hiljem tunnistama, et tema leitud wõti — tshuwashide keel — ei wõimalda kõikide etruskikeelsete kirjade lugemist.

Praegu peetakse üldiselt wastuwõetud tõeks seda, et etruskid on Wäike-Aasiast wälja rännanud, kuid millal nimelt, pole kindel. Mõnede arwates tulid nad Itaaliasse mitte warem kui 1300 a. enne meie ajaarwamist, teiste teades peaaegu 500 aastat hiljem. Igatahes aga ajal, kus „Igawene Room" oli alles kalurite ja karjaste tähtsusetu asulakõne, oli lähedal asuwas Etruurjas olemas 12 õitsewa linna föderatsioon, mida walitsesid würstid-preestrid, ja rahwas oli kõrgel kultuuri astmel. Ta tundis inseneri tehnikat ja nende oskus weewärgi ehitamisel on otse imede walda kuuluw. Samad etruskide insenerid olid need, kes lõid meie aja tehnikuid imestama panewa Rooma weewärgi ja weel tänapäewal korralikult töötawa „Maximkloaki."

Etruskid weel walmistasid imeilusaid mustreid ja suurepäraseid relwasid. Nende kuldsepatööstus on samuti midagi otse wõluwat oma originaalsuse ja ilu kujude poolest. Etruski waasid — see on ilu täius... On weel põhj. arwata et etruskide preestrid tundsid ka püssirohu walmistamise saladust, kasutades seda lõhketöödeks ja sõjalistel tarwetel.

Wõiks arwata, et säärane rahwas jätab surematuid mälestusmärke kirjanduse, arhitektuuri ja skulptuuri alalt, tegelikult aga on säilinud ainult wähesed maa-alused surnuaiad, suurepärased waasid ja üldse poti- ja keraamika-tööstuse saadused, samuti kuldseppade tooted. Etruskide kirjandusest pole meil aimugi, nagu meie ei tunne ka nende rahwaluulet ja seaduseandlust. Meie ei tea isegi, millist keelt kõneles see nii arenenud rahwas ja milline oli nende usk. Mõnikord mõtled sellepärast, et keegi kunagi pidi häwitama need kolossaalsed etruskide kultuuriwäärtused. Muuseas teame, et Augustuse epook ja tema järelkäijad tublisti suurendasid Etruuria romantiseerimist ja latiniseerimist.

Kindlasti on teada, et Rooma olemasolu esimesel perioodil olid etruskid nii riiklikult, ku ka kultuuriliselt roomlastest wõrratult kõrgemal. Esimesed Rooma walitsejad olid pärit Etruuriast. Täitsa arusaamatuks jääb see, kuidas Latiumi wähem arenenud keel wälja surus jäljetult etruskide oma!

Arwatakse, et etruskid hulgaliselt lahkusid Itaaliast, rännates edasi ja wiies endaga kaasa kõik omad warandused, jättes wõitjatele ainult surnuaiad...

Kuid säärase massilise rändamise oleks pidanud ajalugu ära märkima, ja etruskide jälgi oleks pidanud leiduma hiljem kuskilt mujalt, neid aga pole olemas.

Elasid kord etruskid, walitses kord nende keel, oli olemas suurepärane tehnika, kõrge kultuur — ja kõik kadus, nagu suits, aetud tuulest...

Tombetti leidus wõib wahest selgitada mõndagi, kuid waewalt kunagi leitakse wõti, mis wõimaldab täielist etruski kirjade mõistmist.

Keskaegsed kombed Mehikos.
Röövlid wõtawad wälismaalasi pantwangiks.

Berliinist, 5. mail. (Trj.) Mehiko röowlid wõtsid Guerera osariigis 2 kaewandusseltsi ametnikku pantwangiks ja nõuawad nende eest kõrget lunastusraha. Üks ametnikkudest on inglane, teine ameeriklane.

Wõitlus katoliiklastega Mehikos.
Uued wangistamised ja wäljasaatmised.

Berliinist, 5. mail (Trj.). Mehikost teatatakse, et Tacubas 4 inimest riigiäraandmise pärast wangistati ja 4 naist keelatud usuliste talituste pärast. Veracruzist saadeti Hispaania preester ja 9 nunna wälja ja paigutati Hispaaniasse minewale laewale.

Ikka leidub julgeid.

Londonist, 5. mail (Trj.). Warsti alustawad inglased uut katset Atlandi ookeanist üle lennata sihis idast läände. Katset teeb Briti wilunud lendur kapten Courtney, kes Southamptonist wõi Plymouthist lähtub. Tema lennuk on raadioga warustatud.

Türgimaa muutub euroopaliikuks
Ladina tähestik Türgi keelele.

Berliinist, 4. mail. Konstantinoopoli teadete järele on eeltööd ladina tähestiku maksmapanekuks Türgimaal lõpule wiidud. Ühtlasi algab Türgi sõnastiku wäljaandmine ladina kirjaga. Uus kiri wõetakse tarwitusele järk-järgult: — esiteks postiasutustes, siis koolides jne.

Nõrk külg.

Käesolewal suwel on laulupidu, wäliseestlaste kongreß, kaitseliidupäew ja Ungari sõit.

Mida neist teame ja mis teised teada wõiks.

Oleme tagasihoidlikud inimesed. See on meie tugew, kuid ühtlasi ka nõrk külg. Et meie pere wäike, siis arusaadawalt on ka kõik meie poole pöördud silmad mõõtmas meid sama wäikese mõõduga. Kuid tõsi on, et ka wäikerahwas wõib suur olla oma tegudes ja paista kaugele. Meil on selleks wiimaseks puudunud nagu üksmeelne tahe. Kas ei tundu nii, et see, mida ise toimetame ja teeme, jääb ainult meile, weel rohkemgi, jääb kohalikuks küsimuseks ja ettewõtteks. Näide sellest kas wõi käesolewa aasta suurtest ettewõtetest. Meil tuleb suwel läbi elada neli suurettewõtet ja sündmust: laulupidu, wäliseestlaste kongreß, üleriikline kaitseliidu pidu ja sõit hõimupäewadele Ungari. Kui otsekoheselt küsida — mida siis oleme teinud nende suurte sündmuste teatawaks tegemiseks ja üldistamiseks? Minu arusaamise järele pööraselt wähe! Waewalt teab kogu rahwas et sarnane ettewõte, nagu suwine juubelilaulupidu, meil ees on. Küll aga rühmawad meie lugupeetud koorijuhid, nii üldised, kui ka kohalikud päewast päewa ja pühapäewast pühapäewa sarnast tööd, et imestad nende püsiwuse üle. Neid on aga mõnisada tublit meest ja naist. Ka koorid töötawad. Nende liikmete arw tõuseb üle 10.000-de. Kuid küsige nüüd rahwalt, neilt, kes pühapäewiti koos laulmas ei käi, millal siis õieti laulupidu on? Kas mais, juunis wõi juulis? Mis kuupäewal? Rõhuw enamus eksib kindlasti. Kuid weel halwem, suur osa ei tea üldse laulupeost. On kuuldud küll ühte ja teist, kuid mida, see jääb lahtiseks. Ehk mis on selleks tehtud, et inimesi igast kihist ja igast külast laulupeole sõidaks? Muud küll midagi, kui raudteewalitsus lubab ainult ronge rohkemal arwul käima panna. Kuid kas ei oleks mõeldaw laulupeole sõitjate organiseerimiseks komiteede ellukutsumine igasse walda ja igasse külla? Wõiks kindlasti öelda, et need, kes seal ära käiwad ,need palju jõudu kaasa toowad ja nii paljudegi waated muutuksid. Paljud, kes pole mõtelnudki sõidupeale ja seda üksinda ette ei wõtagi, tuleksid kaasa. Kuid jääb üle weel sada teist propaganda wõimalust meie sisemaal .

Niisamasuguseid etteheiteid wõiksime endale teha ka propaganda suhtes wälismaadel Nüüd on nii kujunenud, et wäljamaalased, kes ühel ehk teisel puhul juhuslikult siin on wiibinud meie rahwuspiduste ajal, teewad rohkem reklaami, kui meie ise. Wõimalik, et nad weel rohkem teeksid, kui neil materjale oleks, mille põhjal kõnelda ja kirjutada. Neile pole keegi seda muretsenud. Ega meil wõõrastele nii wähe pakkuda ei olegi. Peaasi — kuidas neid aga siia saada. Laulupeo puhul on neil tulek mitmeti parem. Ja kui siis nad juhtida meie mereäärsetesse kohtadesse, siis on kindel, et üks wäljamaalane, kellel siin meeldib, rohkem reklaami teeb, kui mõni ametlik kuulutus kuurordi üle wäljamaa lehes wõi tallis brošüür.

Nüüd ei saada isegi niiwiisi asju korraldada, et Soomestki kõik laulupeole sõita soowijad siia pääseksid. Kas ei oleks propaganda mõeldaw ka Skandinaawias, Saksamaal jne. Ka sõidu organisatsioon neis maades jne.

Wõimalik ,et nende ridade puhul ehk wõetakse ülaltoodut etteheitena mõnele organisatsioonile, siis olgu öeldud, et siin ühtegi etteheidet ei ole tahetud teha. On ainult näidatud, kuiwõrd oleme meie, s. o. meie kõik tagasihoidlikud ja pole harjunud endid tutwustama wäljaspool, samuti omi ettewõtteid oma keskel, enda inimestelegi.

Ei ole ka wäikse tähtsusega laulupeo ajal kokku kutsutud wäliseestlaste kongreß. Sellel on meie elus suur tähtsus ja sellepärast on tarwilik, et kongreß ei kujuneks jälle kitsaringiliseks, waid peetakse suurtes saalides, kus rahwakogumine takistatud ei oleks.

Kaitseliidu päew ja sellega ühes käiwad wõistlused peaksid jälle kokku tõmbama terwe maa. Siin tuleks kaitseliidu organisatsioonil end pingutada, et päewale rohkem inimesi kokku tuua. Rohkem selgitust ja propagandat nõuab rahwahulkade kokkutoomine. Kuid siin on just suuri hulki tarwis.

Osa süüdi langeb ka meie ajakirjandusele. Kui mitu ja mitu korda tuuakse teateid ja pilte enne ja pärast seda, kui kusagil aset on leidnud jalgpalliwõistlus, kus mõni prints pealtwaatajaks on olnud. Küll on kirjutusi tüütuseni sellest, kuidas mõni poksija on teist löönud ja kuidas siis ta pärast sõitnud, söönud ja maganud, ning kes olnud ta isa ja esiisa.

Kõik see kokku näitab üht: enda elu ja korralduste peale peame ise tähelpanu pöörama, siis wõime jõuda ka sinna, kuhu teised rahwad warem on jõudnud.

A. P.

Enam lugupidamist — rahale.

Raha ei ole taskurätik.

Uute rahade walmistamise eel on teatatud ,mitu murdumist need wälja kannatawad. Need arwestused on tehtud normaal murdmisega raha kokku ja lahti murdmisel. Sellest järeldatakse siis kui kaua wõiwad need rahad tsirkuleerida. Ja see küsimus on tähtis, sest toob ju uute rahade walmistamine alati kaasa suuri kulusid.

Kahjuks erinewad need arwestused aga tegelikust elust. Meie inimestel enamuses on halwaks kombeks kanda raha lahtiselt taskus. Saades raha, surutakse see kägarasse tasku, kus wiibib seni muu keskel, kuni ta jälle wälja antakse. Ja kuna taskud iseenesest ei ole kaugeltki puhtad, siis näeb niisugune raha juba paari päewa järel wälja nagu paberi närts. Komme on pärit sõjaaegust, kus rahal ei olnud suuremat wäärtust ja hingeelu üldse hoolimatum. Sellepärast on meie rahade wälimus nii närune. Uusi, korralikke rahasid wõib näha ainult pangalaualt.

Seesugune hoolimatus on aga täiesti soowimatu. Ei ole ju raha kellegi eraomandus, millega wõib toimida oma hääksarwamisel. Raha, mis täna ühes taskus, on homme juba teises, kolmandas. Ei ole õige kui oma lühikest peremehe õigust selleks kasutada, et teda muuta närtsuks.

Selles suhtes tuleks meie inimestel piirata wähe oma „wabadust". Ei sünnita ju wastawa tasku muretsemine raskusi kellegile.

Ed.

Ajakohane seltsimaja Sangastesse.

Sangaste on kaua aega kannatanud kohaste ruumide puudumisel awalikkudeks ettekanneteks. Põllumeeste seltsi ruumid kõlbawad selleks ainult suwel. Mõnel juhusel oli kokkutulek wõimalik wallamajas, kuid nüüd ei luba ka wallawalitsus oma ruume enam awalikkudeks ettekanneteks. Jääwad weel ainult koolimajad, mille kasutamine aga kitsendatud.

Nüüd on Sangaste Arimäe haridusselts kord ometi oma kawatsuse teostamisele asunud. Tänawu suwel ehitatakse end. Restu mõisa karjalaut korralikuks seltsimajaks ümber, nii et talweks on ka Sangastel hoone, kus seltsid saawad awalikke ettekandeid korraldada. Ainuke wiga on waid see, et seltsimaja asukoht ei ole just kõige parem, ta on walla ühel äärel, kõige rahwawaesemas paigas. See on tingitud sellest, et rohkearwuliste Sangaste seltside tegewuseks on peaasjalikult omawaheline kisklemine.

Endistel kohtadel endine palk.

Haridusministeerium korraldus õpetajate palkade suhtes.

Haridusministeerium teatab maa ja linna koolivalitsustele, et õppejõudude tasuseaduse korraldamisel on tekkinud küsimusi, kas selle seaduse alla kuuluwad ka need õpetajad, kelle tundide arw alla normi, kui nende palk tähendatud seaduse järele wäheneb, s. o. kas tähendatud õpetajad on õigustatud saama tasu nende poolt antawate tundide eest seni kui nad praegustele kohtadele jääwad, edasi selles suuruses, mis nad õppejõudude tasuseaduse järele kuni 1. apr. 1928. a. said.

Kooskõlas riigikontrolli arwamistega teatab haridusministeerium, et ülaltoodud küsimus tuleb otsustada jaatawalt, ja seepärast tule õppejõududele, kellel küll alla normaalarwu tunde, palgamaksmisel aluseks wõtta normaalarwu tundide palk (seni kui nad teeniwad endistel kohtadel), mille norm wähem ei wõi olla endisest normaalarwu tundide palgast ja tähendatud palk wastawalt õppejõudude tasuseaduses jagada 30, 28, 25 wõi 20-le ja korrutada õppejõu poolt antawate tundide arwuga.

Komissaride aeg ühistegewuses algamas.

Wõitlus ühistegeliste keskasutuste ümber.

Järjekord oli kontroll-ühisuste liidu käes.

Jub pikemat aega käiwad meie ühistegeliste keskasutuste ümber erakondlised hõõrumised. Iga uus peakoosolek märgib ära niisuguseid katseid, mis lasewad oletada sihikindlust. Tähtsam asi — agronoomiline abiandmine — ähwardas tuua isegi walitsuse kriisi, mis aga lepitati kompromissiga. Kuid wähematel aladel ei tule kompromiss enam jutuallagi, waid enamusega lükatakse ümber kõik erapooletu ühistegewuse põhimõttel ülesseatud sihtjooned.

Kuna enam saladuseks pole, et ühistegeliste asutuste wõrku kasutatakse ka erakondliku kihutustöö otstarbeks, siis on huwi suurem nende asutuste wastu, kus ametnikkude wõrk laialdasem.

Meie kontrollühisuste liitu kuulub umbes 200 asutust. Kontrollühisuste loomisel seati põhimõtteks, et nõukogu koosneks 6 liikmest, nii et iga karjatõul oleks kaks meest nõukogus, mis tekitaks juhatuse wastu usaldust ja oleks kindlustuseks, et nõukogu ei hakkaks tegutsema mõne üksiku ringi huwides. Juhatusse aga kuuluks iga karjatõu poolt üks esitaja. Too kord liidu töö wiljakuse mõttes walitud juhatus koosnes ka eriteadlastest wastawatelt aladelt.

Kuid juba läin. aast. ei peetud sellest põhimõttest enam kinni ja waliti wäljalangenud nõukogu liigete asemele eriharidusetu põllumeeste kogude mehed. Tänawusel kontrollühisuste liidu koosolekul tõrjuti samuti nõukogust eemale karjakaswatuse eriteadlane prof. Mägi ja riiklikkude sugulawade juhataja Roosileht. Asemele waliti taluomanikud Bachman ja Oktas, kellel küll puudub igasugune wastaw eriharidus, kuid selle eest on kindlad kogude mehed. Seega siis on kogumeestel juhatuses kindel enamus käes.

Laupäewal moodustati nõukogus uus juhatus, millesse kuuluwad nüüd Tartu maawal. esimees Pärlin, P. Kallit ja dr. Johanson. Juhatuse moodustamise juures andis Eesti-Hollandi-Friisi karja seltsi esitaja, ainuke eriteadlane, kes weel jäänud nõukogusse endisest aegadest, hr. Zion, juhatusele järgmise protesti:

1.) Nõukogu on jätnud tähelepanemata peakoosoleku poolt wastu wõetud põhimõtted sellega, et Eesti-Hollandi-Friisi karja seltsi pole walitud ühtegi esitajat kontrollüh. liidu juhatusse. 2.) Et ükski juhatuse liige ei asu Tallinnas, wõib asjaajamises raskusi tekkida. Ülaltoodud wäärnähtuste eest ennast wastutawaks ei loe.

Praegu on siis kontrollühisuste liidu juhatuses 4 taluperemeest-kogumeest, kelle teadmised wõiwad olla kõwad ainult kogumeeste erakonna programmi tundmises. Siis on seal weel üks mullateadlane ja üks wastawa ettewalmistusega eriteadlane endisest aegadest. Seega on meie ühistegewus jõudmas „komissaride" ajajärku, kus, nagu praktiseeritakse seda Wenemaal, madrus juhib laewastikku ja tööline wabrikut. Ainult tunnista erakonna programmi ja sa oled wastaw mees.

Enam praktilist kodumaa armastust.

Kodu ümbrus nõuab korraldamist.

Wiimasel ajal on alewites ja linnades organiseerunud rida ühinguid, kes omale ülesandeks seadnud kohapealse kaunistamise töö. Osaliselt on nende tekkimisel domineerinud majanduslik külg, eriti suwituskohtades, et wõistelda edukamalt, kuid töötawad paljud neist ideelistelgi alustel.

Kuna wiimane aastakümme meie rahwalt on nõudnud suuri pingutusi, siis on senini meie kodu wäline kaunistustöö jäänud enam tahaplaanile, kuna see praktikuselt ei oma esmajärgu tähtsust. Ometi on meie rahwal omane tahe kaunistada oma kodu, seda luua ka wäliselt kaunimaks ja mugawamaks. Eriti Wiljandi- ja Pärnumaal wõib näha, mis waremad põlwed on teinud sel alal.

Maareform andis meie senisele maastikule sootuks teise ilme. Kuna warem mõisad moodustasid teatawa joone meie maastikus, annawad seda nüüd uued asundustalud, uued kooli- ja seltsimajad.

Seni oli meie töö rakendatud eestkätt ülesehitamisele. Nüüd peaks algama ajajärk kus ülesehitawa töö kõrwal enam süweneoes silmas peetaks ka kaunistamise tööd.

Meie kooli- ja seltsimajade, samuti ka asundustalude ümbrus ja wälimus jätab tihti palju soowida. Lagedal, kättesaadawal igale tuulele seisawad nad tihti keset wälja, ilma et neile kaitset pakuks ükski puu wõi põõsas, wähem weel aed. Sellega ollakse harjunud nii kohapeal, ega märgatagi seda õieti. Jõukaks aga selles kord teadwusele, siis wõib siin hea tahtmisega palju parandada.

Tarwitseb ainult hoone ümber istutada noori puid, läbiwiia ümbruse jaotus, teerajad, lillepeenrad, püstitada aiad jne. Ees rinnas peaks siin sammuma koolid.

Koolidest on wõimalik lewitada seda tahet ja oskust. Kooli ümbrus ja aiad olgu eeskujuks kogu ümbrusele!

Teatawasti on Metsade Peawalitsusel kawatsus süstematiseerida noorte puude istutamist eriti koolide kaudu. Oma kawatsusest informeeris ta käesolewal kewadel ajakirjandust. Läbiwiimine jääb aga eelolewatele aastatele. Praegu on wõimalik weel istutada puid. Pühendame selleks koolides iseseiswalt ühe päewa, toome metsast õppekäigult noori puid ja istutagu iga laps neist mõne kooli wõi selle ligemasse ümbrusesse. Teeme seda pidulikult. Olgu lapsed teadlikud, et asetawad puu juuri mullasse aastal, mil wabariik pühitses oma kümnendat sünnipäewa.

Kolga-Jaanis, Wiljandimaal, upub üks koolimaja rohelisesse suwel. Iga möödasõitja silm peatub sel kohal waiksel imetlusel. See on töö wili, mida tehti omal ajal. Kaunim puu on seal siberi kuusk. Iga elanik ümbrusest teab, et selle istutas kord lapsena koolis kunstnik Aren.

On sellega tehtud nii algus, siis juurdub nii palju noori juuri meie kodude ümbrusesse, eriti kui see muutub iga-aastaseks traditsiooniks. Ja kas ei ole meil kõigil parimad mälestused lapsepõlwest suurtest puudest mis ümbritsesid meie kodu.

Enam armastust meie wäiksele kodule ja see leidku praktilist wäljendust.

Hiiu-Keina „terrorist".

„Suuremaa" meeste asjata kahtlustamine.

Juba mitmed head aastad sai Hiiu-Keina wald tunda saladusliku pikanäpumehe „terrori". Siit ja sealt kadusid mitmesugused asjad, kuna warast ei teadnud keegi näidata. Oldi juba arwamisel, ehk käib mõni „suuremaa" mees hiidlasi külastamas, sest hiidlased on ise wõrdlemisi aus rahwas ja mõnes peres ei tunta täninigi lukku. Kahtlus oleks „suuremaa" meeste peale jään., kui politseil ei oleks korda läinud õiget warast tabada. Neil päewil wõttis Keina 1. raiooni konstaabel kindlaid andmeid saades äkilise läbiotsimise Keina wallas, Mäe külas „Remli" talus elutsewa Mihkel Jaani p. Wälliku juures ette, kes ümbruskonnas waga ja usklik mehena tuntud, keda keegi ei julenud kahtlustada.

Läbiotsimine andis aga üllatawaid tagajärgi Mihkel Wällik'u ruumidest (pööningult heinte alt) leiti terwed koormad kõiksugu warastatud kraami. Juurdlusel tegi konstaabel kindlaks, et läbiotsimisel kraami on Wällik aja jookjul mitmete isikute juurest warastanud. Enamjaolt on Wällik kraami Keina Kaubamaja aidast warastanud, kus ta kaubawedajaks on pikemat aega olnud ja Kaubamaja usalduse, kui wäga usklik mees, wõitnud. Ülekuulamisel tunnistas Wällik konstaablile osa oma patte üles, kuna mõnes asjas kangekaelse salgamise juure jäi.

Costa Nueva president.

Ühe seikleja romaan.

Ludwig von Wohl.

Autori loal tõlkinud M. W. 4

„Aga Manuela —"

„Teie kaswatate Costa Nuewa kõige paremaid karielajaid, ja elate wäga ausat ning wooruslikku elu kuni oma hilise lõpuni — kas pole tõsi, padrazo?"

Conde tõusis.

Ta oli warjundi wõrt kahwatum.

„Sa oled laps, Manuela," ütles ta külmalt. „Ja lapsi ei kaswatata praegusajal Pariisis enam nii nagu ühele Valdez'ile kohane. Sinuga peab olema ettewaatlik. Mis sa ütled, on lollus —"

„Tänan, padrazo!"

„Waiki nüüd!

Üks waas langes kildudeks.

„Mina ei ole Trancesco", sisistas Manuela.

„Mina ei ole peon! Mina olen daam! Sa oled wäga wiisakusetu, mon cher père! Ma ei olnud kakskeistkümmend aastat Pariisis seks, et siin mõne lakritsat näriwa prowintsi poisiga abielluda. Ma ei mõtlegi seda teha. Mind pole nii ette walmistatud, et wõiksin siin mängida oma-aadliku prauat ning kaswatada karielajaid —"

„Sa teed, mis —"

„Mis ma tahan. Ja kui ma tahan, sõidan ma homme tagasi Pariisi."

„Sa pead olema haige —"

„Haige oleksin — haigestuksin, kui jääksin siia. Ma sõidan homme tagasi."

„Antonio sind ei sõiduta! Hobust ja ei saa!"

Manuela naeris põlglikult.

„Ma sõidan paremini kui sinu autojuht! Homme pärastlõunat olen Zarazas. Järgmine laew läheb kesknädalal!"

„Sul pole raha, tänu pühikutele," ütles conde ning tajus ühtlasi tulist häbi sellepärast, et üldse waidles.

Jälle naeris Manuela.

„Ma saan raha igalt poolt. Mina ei lase end puuri pista."

„Ta on tugewam kui mina," mõtles conde piinatult ja arwestas esimest korda oma elus tütart nagu inimest.

Tekkis piinlik waheaeg.

Conde oli käe pannud otsa ette. Kui ta ta sealt tagasi tõmbas, ei tunnustanud ainuski näojoon, millise wõitluse ta oli üle elanud.

„Ma tahan sinuga kõnelda nagu mehega," ütles ta kähisewalt.

„See on sinust wäga mõistlik, padrazo," kõlas Manuela selge hääl.

Noor põlw oli wõitnud juba kohe alguses.

* * *

Kui Manuela tund hiljem oma toa üles otsis, tundis ta tuikawat ärewust, suuremat, leekiwamat kui mingi balli ees.

Ta oli siiski tubli poiss, le vieux — hoolimata oma keskaegsetest wõtetest. Mida ta temale alalõpmata jutustas poliitikast, oli ju lõppude lõpuks meeste asi — igaw.

Sündmused, tõsiasjad on naisele pea alati igawad, Kuid nende järjekindlus! See'p see ongi!

Ta astus peegli ette.

Wõttis kirju, tikitud Hispaania shalli kitsaste õlgade ümber ja rõõmustas end jälle kord oma säärte ja käerondmete üle.

Tõug.

Kõik olid teda Pariisis seepärast kadestanud.

Pariis?

Ta naeris poolwaljult endamisi.

Sellest tuli nüüd küll esialgselt loobuda.

Hiljem wahest —

Kui „Soli" erakond oli enese läbi löönud —

Kui Geranimo oli president —

Kui walitseti.

Walitsemine oli ilus sõna. Ja tundmatu, selle juures midagi uut.

Lõhki wõidaks minna Pariisis.

Excellenza Manuela de Valdez, Costa Nuewa presidende proua —.

Wäike markiis de Villies wõis omad asjad sisse pakkida ja —

Kui palju ja-sid wõis sellele lisada!

Igal aastal sõidetaks kuueks nädalaks Pariisi, riietutaks Worthy juures pealaest jalatallani, ollakse tooniandew Zarazas — tooniandew üksi!

Ja seda wõib olla juba aasta pärast! Ühe kibeda aasta pärast muidugi — ja siis — don Geronimo —

Ta tõmbas oma peene suu weidi wiltu.

Kehitas kohe pärast seda õlgu.

Cela vaut bien une messe...

Ta polnud pahem kui teine.

Sellejuures oli ta pimedalt armunud — juba nüüd —

Peale selle oli ta kahtlemata — ilus.

Wäga ilus koguni.

Kuigi weidi igaw.

Kuid ühe riigi president poli iialgi igaw.

Tuli ära oodata.

Ja olla wäga, wäga lahke.

Ta naeratas oma peegelpildile — olla „wäga, wäga lahke," kordas ta ja tegi ise enesele selle juures kummarduse.

Muide — oli igaks juhuks üsna hea, et ta enese wanamehe juures oli kohe maksma pannud.

„Sa teed, mis mina sulle ütlen!" —

Puudus weel.

Tehakse, mida õigeks peetakse.

Wäga arusaadaw padrozo mio, et sa wähemalt soowid oma tütrest teha presidendi prouat — pärast seda kui sa ise pole iial presidendiks saanud. Täiesti arusaadaw.

Ent — kas ei wõinud sa seda öelda kohe?

Lõbusalt endamisi trillerdades jooksis ta toas ümber — kiigutas puuse!

Laual lebas weel telegramm Leon Bésanger'le Pariisi.

Ikka weel trillerdades wõttis ta selle ja rebis ta oma sihwakate sõrmedega pisukesteks tükkideks.

Wäga gratsiöösilt tegi ta seda.

* * *

Pepe oli koju tulnud.

Käsiwartega wehkides, endamisi wilistades ning sellises joowastuses, millist ta polnud weel eales tunnud.

Wäikse hurtsiku ees, milles olid elanud juba tema isa ning wanaisa, seisis ta wiiwu, ots tõsistes kortsudes, ja waatas asja järele.

Hoopis wiltu. Sisse kukkumas. Jah.

Paar sammu hurtsikust eemal lebas algaroobi *) tüwi, mille ta kord oli maha raiunud. Juba — juba — kuipalju aega oli sest juba mööda?

Järsu liigutusega haaras ta kirwe seinast ja andis algaroobile pihta — prahh, prahh — tugewate hoopidega. Sellejuures laulis lällutades laulu, mida ta kord oli kusagil kuulnud.

Prahh, prahh.

Tüwi oli läbi — nii!

Kirwes lendas minema.

Pool algaroobi — kaks meetrit pikk — aeti püsti — nii — ning asetati wiltu olewa külje alla.

Nii — see pidas.

See pidas koguni wäga kindlalt.

Pepe oli rahul ja istus.

Kuid mitte kauaks. Oli kuum ja läpataw.

See ei läinud. Pidi minema wälja.

Ta heitis murule rohtu, pani käsiwarred suure pealuu alla risti ja wahtis üksisilmi taewa, mis terassinisena kummus heinamaa kohal.

Rohutirtsud lärmitsesid. Hiigel-suur tumesinine liblikas lendas heredate lillede kohal.

Uimastawad lõhnad tiirastasid õhku.

Pepe oigas

Ehmunult sumisesid mesilased ja rohutirtsud laiali, kui ta, üles hüppates, tammus läbi lillede — küla poole.

Pater Esteban, kes hoolitses San Sebaldo koguduse hingeõnnistuse eest, — polnud wähe imestunud kui leidis ukse ees Pepe — hiigla-lapse, kimbatuse ühelt jalalt tammumas teisele.

Pepe polnud just sagedane külaline.

Paberit? Sulge? Tinti?

Pater Esteban raputas pead, andis aga kohe, mis ta nõudis.

Pepe urises midagi, mis pidi küll olema tänu, ja tammus jälle minema.

Ja siis lebas ta oma hurtsiku ees kõhuli ja töötas, nii et tal higi üle otsa alla woolas.

Wana sadul oli aluseks.

Uudishimuliselt ja imestunult waatas tal wiin üle õla.

*) Puu Lõuna-Ameerikas.

Meie noorsugu metsakaswatuse ja -hoidmise aate teostamisel.

„Postimehele" kirjutanud dotsent O. Daniel.

Hiljuti awaldas haridusministeerium, wastu tulles metsadewalitsuse ettepanekule, koolide juhatajatele üleskutse 1) ühendusse astuda kohalikkude metsaülematega, tarbekorral ka kohaliku omawalitsusega, ja wõimalikult igal kewadel korraldada õpilastega metsaistutamise päewa, 2) korraldada õpilastele wõimaluse piirides loenguid metsakaswatamise ja -hoidmise üle ning 3) tutwustada õpilasi parajal juhul metsandusega, eriti metsahoiu küsimusega koduloo ja maateaduse tundidel.

Põhjusena selle korralduse ellukutsumiseks toob haridusministeerium ette: 1) et mets on meie kõige suurem looduswara, 2) et peale tema rahwamajandusliku tähtsuse on metsal ka suur esteetiline, eetiline ja terwishoiuline tähtsus ja 3) et suures osas kodanikkudest leidub üldsköiksus metsa wastu, mida osalt selle arwele tuleb kirjutada, et meil metsakaswatamise ja -hoidmise aadet seni wähe on propageeritud.

Seda haridusministeeriumi korraldust foojalt terwitades tuleb loota, et ta koolijuhatajate ja wastawate metsaametnikkude poolt, kelle hoolde on usaldatud ülesande korraldaw ja juhtiw osa, heasoowlikku ja huwilikku wastukaja ja läbiwiimist leiab. Et noorsugu ülesande tegelikule täidesaatmisele täie andumuse ja temale omase waimustusega asub, selles pole küll põhjust kahelda, sest on ju noorsugu wastuwõtlik kõigele, mis ilus ja aatelik. Egoistlikud kaalutlemised ja pessimistlikud kahtlemised, mis nii sagedasti wanemate põlwede kawatsusi nurja ajawad, ei suuda noorte hinges weel waimustust ja wastuwõtlikkust lämmatada ettewõtete teostamisel, mis mitte seotud pole orjekoheste isiklikkude kasudega, waid üldsuse huwidega.

Paljudes wõiks kerkida küsimus, miks metsakaswatuse ja -hoidmise mõtte teostamiseks noorsugu mobiliseerida ja seda küsimust üldse üldiseks asjaks püüda teha, kuna selleks ometi olemas wastawad ametkonnad ja isikud, kellel kasutada seaduse paragrahwid ja administratiiwne wõim, et nende najal metsakaitse ülesandeid teostada. Mina wastaksin selle peale, et kõige paremad seadused jääwad surnud kirjatäheks, kui nad wastuwõtlikku pinda ei leia rahwa hinges, samuti ei suuda kõige karmimadki karistusmäärad takistada seaduste rikkumist, kui nad on wõõrad rahwa õigusetundele ja hingeelule. Põhjenewad seadused ja määrused aga rahwa seesmisele tõekspidamisele ja arusaamisele, siis austatakse neid, ilma et selleks erilist sundi tarwis läheb, — on olemas kirjutamatuid seadusi, mida põlwest põlwe edasi antakse ja pühaks peetakse. Näiteid wõiks leida küllaldaselt kas wõi metsaalalt: on antud seadusi metsa- ja jahikaitse alal, mis nende rikkumist karistasid raskete kehaliste karistuste ja isegi surmaga, ilma et see suutnud oleks jäädawalt parandust tuua ja kaswatawalt mõjuda. Kõrge ja wana kultuuriga maades, näit. Saksamaal on teede ääred palistatud wiljapuudega ja wiinamarja istandustega, kuid kellelgi ei tule meelde omawoliliselt puuwilja wõtta wõi puid rikkuda. Wenes oli kohati wõimatu isegi ilupuid majade ümbrusse istutada, sest et neid ilma ühegi põhjuseta, lihtsalt jõledast häwitamistungist aetult rikuti ja wiljapuude rüüstamise puhul tehti suurem ja parandamatu kahju just puude rikkumisega. Ka metsakaitse küsimus tuleb lahendada wälja minnes waatekohast, et siin mitte ainult seadustega ja keeludega tagajärgi ei saawutata, kui sel alal laiemates hulkades puudub arusaamine metsa ja puude tähtsusest majandusliku tegurina ja maastiku ilu hoidjana.

Wõetta majandusl. tähtsust ei saa küllalt kõrgelt hinnata, õige ettekujutuse saame sellest alles siis, kui temast juba puudus kätte tuleb, ja ei oleks liialdatud tõendus, et metsade lõpp tähendaks ka meie majandusliku ja kultuurilise edu lõppu. Wõiks ehk wäita, et metsadel enam sarnast tähtsust pole kui endistel aegadel, et tehnika saawutused ja teadus teid leiab metsata läbi ajada, ja üldiselt maksab weel ettekujutus, et kõrge kultuur ja mets wastolus seisawad. Ollakse arwamisel, et mida edenenum maa, seda wähem seal peab olema metsa, kuna metsariikus sellewastu ühendusse wiiakse rohkem ürgajalise kultuuri seisukorraga. Sarnane waade wõis waremalt aegadel olla õigustatud, praegusel ajal on ta ekslik Eur. riikidest on kõige metsawaesem Inglismaa, mis aga weel ei tähenda, nagu oleks see wana kultuuri ja rikas tööstuse maa sarnases seisukorras, et mets seal oma tähtsuse kaotanud, et elektrer ja kiwisüsi, raud ja betoon metsa ülearuseks on teinud. Kuigi puu kütteainena ja ehitusmaterjalina seal sarnast osa ei esita, nagu näiteks meil, nõuab kiwisõe kättesaamine rohkem puud, kui seda kütte peale kuluks, ehitusmaterjalina on aga seal puu liiga kallis ja oma wõrdlemisi lühikese testuse tõttu ebapraktiline selleks, et teda seinteks tarwitada, kuna teda sisemisteks ehitusteks ja mööbliks niikuinii palju tarwis läheb. Igalpool, kus ühel ehk teisel alal puu tarwitamine wähenes, kerkisid selle asemele uued alad, mis seda rohkem puud tarwitasid. Tarwitseb näiteks paberitööstust meelde tuletada, mis ainult metsade najal püsib, tarwitseb ligemalt waadelda neid alasid tööstuses, milles puu produkt, tselluloos, ühel ehk teisel kujul tarwitamist leiab, alates lõhkeainetega ja lõpetades kõiksugu ilu- ja tarbeasjadega, et puukasutamise alade laienemist ühenduses teaduse ja tööstuse edenemise ja arenemisgea hinnata. Kui Englismaa enesele seda luksust lubada wõib, olla kõige metsawaesem maa, siis ainult selle tõttu, et ta on küllaldaselt jõukas, et ta merede üle walitseb ja temal igas ilmajaos asumaad olemas, et oma puutarwidust „sisseweo kaudu katta. Ilmaselgelt aga õpetas inglastele, et kõige selle peale waatamata omamaa metsade puudus hädaohtlikuks wõib kujuneda ja peale sõda asus ta ajawiitmata suureulatuslise metsakaswatamise kawa teostamisele, mille eesmärgiks on uute metsade asutamine 700.000 ha maaalal, et hädakorral kolm aastat oma enese metsaga läbi wõiks ajada.

Ehk kui wõtta keiski kõrge kultuuriga maid, näiteks Saksamaad, kus metsaprotsent 27 terwest maa-alast, mii siis märksa suurem kui meil, kuid seda ei jätku enam oma tarwituseks, nii et seal metsa-ala juba põllumajanduslikkude maade kulul suurendama on hakatud, waatamata kõlbmata maade metsastamisele. Samuti püüawad Prantsusmaa, Itaalia, Hollandi, Belgia, Taani ja teised, kellede metsa oma tarwituseks enam ei jatku, oma metsa-ala igal wiisil suurendada. Waatleme wastandina Euroopa kõige metsarikkamaid maid, Soomet ja Rootsit, kus enam kui pool kõigest maa-alast metsa all seisab. Kuid kas nad sellepärast kultuuriliselt maha on jäänud? Nende edu ja majanduslik tõus põlgneb tänu eeskätt metsale, mis esineb täht jamana kultuurikandjana elemendina.

Terwe kultuurline ilm on huwitatud metsade seisukorrast mitte üksi omal, waid ka wälismaal, sest on põhjendatud kartus, et

maakeral metsad wähem produtseeriwad, kui tarwitatakse, nii et iga aastaga metsade puudus end ikka rohkem ja rohkem tunda annab.

Ühtlasi riigid Euroopas on juba möödunud sajangutel terawaid metsapuuduse kriise üle elanud, sest tookordsete piiratud liikumiswõimaluste juures oli wõimatu igalpool sisseweo teel puudust katta, ja nii ongi seletataw, et Kesk-Euroopas kohati metsapuudus nii terawa kuju wõttis, et isegi surnuid ei lubatud puusärkides matta ja leiwakübsetamine kodus keelati. Seda wõis teha ainult ühisahjudes, kus terwe küla leiwad korraga küpsetati. Ka meie kodumaa on waremalt aegadel kohati metsapuuduse all kannatanud ja Tallinnas olid 1860. a. rasked wiletsuse päewad, kui mõisnikud talupoegadele metsakasutamise müügiks ära keelasid ja oma keelu mõjuwamaks läbiwiimiseks linnateedel puud jgasugusel kujul konfiskeerisi. Juba Rootsi walitsus oli sunnitud mitmesuguste määrustega metsahäwimemist takistama ja metsade kaitsmisele asuma. Korduwalt tõstis selle küsimuse üles Wene walitsuse esitajad, kuid et ptsustamine sündima pidi maapäewadel, kus ainult mõisnikud olid esitatud, siis ei jõutud sellega kaugemale mitmesugustest kawatsustest, sest arusaadawalt ei tahtnud mõisnikud, kui suuremad metsaomanikud, oma õigusi nende kasutamise alal kitsendada lasta.

Millega seda seletada, et inimkond omas enamuses metsale suhtub üldsköiksest, ajuti isegi waenulikselt? Kuigi ta teab, mida mets temal tähendab ja mis teda metsade puudusel ähwardab, ei ole ta sellegipärast igalpool weel metsa õigalse hinnanguni jõudnud ja selle kaitset tarwiliselt teostanud. Kuulus loodusteadlane ja reisija Humboldt wäljendas inimsoo wahekorda metsaga järgmiselt: „Inimese eel käib mets, inimest saadab lagestik." See wäide on praegugi weel maksew ja kui walitsuse wõim end kultuurriikides wahele ei segaks, kas metsade riigistamise ehk erametsade kasutamise kontroleerimise teel, oleks lugu metsaga märksa halwem kui praegu. Näitena wõiks nimetada Prantsusmaa, kus enne suurt rewolutsiooni metsad kaunis karmi riigiwõimu kontrolli all seisid. Ühels nõudmiseks, mida demokraatia inimsoo õnne kättesaamiseks luges möödapääsmatuks, oli see, et metsad igasugu eestkostmisest wabaneks ja omanikkudel metsakasutamises piiramata wabadus antaks. Oli see sündinud, algas ennenägemata ja meeletu metsade häwitamine, mis wõrdlemisi lühikese aja jooksul metsa enimne miljonilis. maa-alalt ära pühkis. Andmete järele on metsad Prantsusmaal wähenenud 1760.—1803. a. 15 milj. hektaari pealt 9,1 milj. ha peale, metsaprotsent langenud 28 pealt 17,1-ni. Metsa roogiti ka sarnastel aladel, mis mingiks muuks kasutamiseks ei kõlwanud. Massilised metsahäwitamised ühenduses rewolutsioonidega kordusid ka teistes Euroopa maades, kuigi mitte sarnases ulatuses nagu Prantsusmaal.

Rahwa enamuse ükskõiksust metsade wastu wõib esiteks seletada inimesele omase pealiskaudsusega looduswarade hindamisel. Metsade peale waadatakse ikka weel, kui loodusе anni peale, mis iseeneselt kaswab ja mille tagawarad lõpmatud näiwad olewat. Waen metsade wastu, eriti maaelanikkudes, tekkis endiste aegade politiliste wahekordade alusel, sest eialgu olid metsad igamehele kasutamiseks wabad, kui aga erinesid feisused, milledest ühed täisõiguslisteks wõimu teostajateks ja walitsejateks, enamus aga piiratud õiguste kasualusteks ja õigusteta orjadeks muutus. Kitsendati metsatarwitamise õigust, mis sageli ainult sel alusel sündis, et wõimumehed teatawates metsaosades jahiloomade rahu ekstrada ei tahtnud lasta. Ajajooksul hakati aga metsakasutamise eest tasu nõudma. See ei aidanud muidugi kaasa rahwas armastust ja lugupidamist metsade wastu äratada. Kui peatuda oma kodumaa ja rahwa juures, siis wõib siin samast arenemiskäiku jälgida: kuigi meie kodupinda enne sakslaste tulekut suuremalt osalt metsad katsid ja selle tarwitamine igamehele waba oli, lasewad kõik märgid oletada, et eestlane metsadele suhtus heatahtlikult ja armastusega, sest muidu oleks ta ust puid ja metsi elustanud igasugu haldjate ja jumalatega, kes puude rikkumist karistasid, kariloome oma alla wõtsid ja inimeste wastu enamasti heatahtlikud olid, ta poleks hiisi ja metsaosasid jumalate asukohaks pühendanud, kui tal teataw arusaamine ja austus metsa wastu oleks puudunud. Kui aga uue usu kuulutajad need pühitsetud puud ja hiied häwitasid, ilma et sellele jumalate karistus oleks järgnenud ja kui pärast metsad wallutajate omanduseks said, katkesid jõemed, mis warem eestlast metsaga ühendasid, andes maad ürskõiksusele ja waenule metsa wastu. Kui paremad, põlised põllumaa-alad wõõraste kasutamisele läksid, endine omanik aga metsa alt uudismaad roohkma oli sunnitud, mis aastate kaupa wiisa wõitlust nõudis, enne kui mets selle täiesti wabastas, ja kus metsloomad ja öökülmad ta waewa wilja häwitasid, siis hakkas eestlane loomulikult metsa kui oma waenlase peale waatama, mis pealegi wihatud sundija omanduseks oli saanud.

Wiimasel ajal, kus mets wäärtuslikuks kaubaaineks on saanud, annab sagedasti ahnus ka saagihimu metsade häwitamiseks tõuke. Nahal on oma enese raudsed seadused, millede järele ta käib. Tema pühaduseks on kasu ja kus ta seda näeb, kannab ta mäed maha ja niidab maakohad metsadest lagedaks, hoolimata sellest, et järeltulew põlw selle all kannatada wõib ja maastiku ilu kaob.

Ei ole aga midagi, mis looduse ilu nõnda tõstaks kui mets. Mäed, järwed ja jõed järänad meid külmaks, tundumad paljastena ja armetutena, kui neid ei elusta metsad wõi puud, ja kaunim maastik muutub õudseks, kui puud sealt kaowad.

Meie imestame inimeste käte püstitatud ehitusi, mis on suutnud püsida mõne aastasaja, ja kui nende iga ulatub mõnesse aastatuhandesse, nagu näit. püramiidid, siis loeme neid juba „ilmaimedeks". Kuid ometi on nad wäetikesed, wõrreldes puude eaga, sest Kalifornias leidub puid, millede iga ulatub 4000 aastani, ja kui nende auwäärilisem esitaja, „Monarch" kõige kaduwuse teed pidi minema ja aastate koorma all langes, hinnati tema wanadust 7000 aastaga. Ta oli juba aastatuhandeid kaswanud, enne kui waarao'd oma püramiidide ehitamisele asusid. Eks meilgi leidu weel siin ja seal „metsakuningaid", kes nägid muistseid põlwi askeldamas wõimukantsiide ja jumalakodade ehitamisel, mis olid kawatsetud piistitada „igaweseks ajaks", ja kuna nendest kantsidest ja templitest sageli enam waremeidki järele pole jäänud, ehiwad end need puu-hiiglased weelgi igal kewadel uue elu halja rüüga. Olewiste kiriku, torn oma 139 m kõrgusega ületab kõik tornid meie kodumaal ja naabruses, kuid Austraalia eukalüptuste kõrwal, millede latw ulatub kuni 160 m kõrguseni, tunduks ta siiski wäikesena.

Mida rohkem inimesi linnadesse kogub ja mida kiiremaks elu tempo muutub, seda tõsisemaks kujuneb wajadus ajutist puhkemaks looduses, et oma waimlist ja kehalist tervisseisukorda parandada. Selleks pakub jällegi mets kõige soodsamaid wõimalusi ja raske on ette kujutada, mis paremini suudaks sidet luua moodsa linnaelaniku ja looduse wahel, kui seda teeb mets oma mitmekesise ilu ja eluga. Kuid selleks et ta inimkonna usaldatawaks sõbraks saaks, on tarwis teda hindama ja armastama õppida. See teostub aga kõige paremini ja kõige põhjalikumalt noorsoo kaudu, sest kõike seda, mida tahetakse näha tulewikus rahwa elus, tuleb õpetada noorsoole juba koolis, ja kui teda seal tutwustatakse metsa tähtsusega, siis omandab ta juba warakult lugupidamise metsa kui majandusliku toe, waimlise ja kehalise kosumise allika ja kodumaa ilukandja wastu. Weel enam jüweneb see wahekord, kui meie tema kaswatamisest ja hoidmisest tegelikult osa wõtame.

Praktilised ameeriklased on sel alal õige tee leidnud ja seda jälginud. P.-Ameerikas kaduwad endised põlised ja näiliselt lõpmatud metsatagawarad waba kasutamise tagajärel õige kiiresti, mis andis põhjust muretsikuks wäljawaateks tulewikus. Siin tuli 1874. a. tookordne Nebraska osariigi administraator ja pärastine Floriida osariigi põllutööminister J. Sterling Morton õnneliku mõtte peale õpetwat noorsugu huwitada metsakaswatuse ja metsahoiu küsimustega iga-aastaste „puuistutamise pühade" kaudu, milledest noorus tegelikult osa wõtma pidi. Tagajärjed olid head. Juba esimesel puuistutamise pühal istutati Nebraska osariigi piirides 12 milj. puud, järgnewa 20 aasta kestel aga kokku 350 milj. puud, nii et sel teel sai metsastatud umbes 73.000 tiinuline maa-ala. 1890. a. olid juba 26 osariigis puuistutamise pühad tarwitusele wõetud ja nüüd on ka terwes ühendriikides kujunenud seaduslikuks rahwapühaks. Ühenduses sellega tegutsewad seal „metsasõprade seltsid", mis kirjanduse, loengute ja muul teel kõigis rahwakihtides huwi metsa wastu püüawad äratada.

Ameerika eeskujul lewines metsakasmatuse ja -kaitse küsimuse populariseerimine ka Euroopa rikidesse. Ka siin korraldatakse peale tegelikku puudeistutamist koolipühadel loenguid koolides ja kasarmutes metsanduse üle, korraldatakse ekskursioone metsadesse, warustatakse suuri hulkasid wastawa kirjandusega, antakse üldisi instruktsioone ja eriliti juhatusi metsakaswatamise alal. Weel hiljuti kirjutasid ajaleheд, et Mussolini igale mustasärgimehele kohuseks teinud teatawa arwu puid istutada, samuti on Nõukogude Wenes noorsugu organiseeritud metsaistutamiseks, selleks eriti määratud päewadel. Peab tähendama, et ka endise Wene koolides metsaistutamispäewad olid tarwitusel, muuseas olewat seda ka meie kodumaal kohati teostatud.

Metsaistutamispäewade algataja Morton nägi selles praktilise ja meeldiwa tee seltskonna tähelepanu teatawa jihi poole juhtida. Ta ei lootnud ega arwestanud sugugi, et metsapühade kaudu kõik kasutamata ja tühjad maa-alad metsastatud saawad, kuid ta uskus, — ja selles pole ta pettunud, et selle püha kaudu juurdub noorsoo keskel huwi ja austus metsa wastu, nii et tulew põlw juba ette walmistatud on metsade hoidmiseks ja hindamiseks üldsuse huwides. Kes noorena oma enese käega sadandeid wõi isegi tuhandeid puid on istutanud, see ei waata täiskaswanud inimesena mitte enam üksköikselt metsa peale, ja selles mõttes on metsapühad paremaks abinõuks metsahoidmise aate teostamisel tulewikus. Tarwilik pole sealjuures, et noorest puudeistutajatest saaksid metsamehed, samuti pole tähtis, kui suur maa-ala igakord puudega täis istutatud saab, — küll aga on tähtis selle tööga ühendatud kaswatuslik mõju, et noorsugu huwitub metsast ja saab teadlikuks tema mitmekülgsest tähtsusest.

Igaüks meist teab, kui sügawaid mälestusi jätawad meile nooruses saadud muljed, ja osawõtt puudeistutamispäewadest suudab kahtlemata häid mälestusi jätta, kui nad sellekohaselt korraldatakse ja mitte tüütawaks wormitäitmiseks ei kujune. Selleks on peale korraldajate arusaamise ja huwi tarwilik, et see oleks seotud teatawa pidulikkusega. Peale lippude, laulu ja mängu aitaks puudeistutamispäewa pidulikkust tõsta, kui töö seotakse mõne aatega.

Meie põlw muidugi ei pühenda metsi ja kupuiestikke enam jumalatele, kuid ta wõib neid wäga hästi asutada ja pühendada ajaloolistele sündmuste ja oma paremate poegade ja tütarde mälestamisele. Põhjusi selleks on meil küllaldaselt olemas, ja nii saaksime ühendada töö aatelised ja praktilised kiljed, kaswatades üldist arusaamist ja armastust metsade ja puude wastu, rikastaksime oma maad wäärtusliste puudega, austaksime oni ajaloolisi sündmusi ja silmapaistwaid kaaskodanikke wääriliste mälestustunnistustega ja tõstaksime kodumaa ilu.

Selleст wälja minnes tuleks soowida, et kawatsused sel alal mitte ainult paberile ei jääks, waid hoogsat teostamist leiaks noorte poolt, heatahtlikku pooldamist wanemate poolt. Samuti tahaksin loota, et meie ajakirjanduse asja wastu ükskõiksels ei jää.

Rongi täis kaebeid.

Julgustükid Purtsi sillal. — Porskowa küla taelamurdwad trikid. — Ega iga saatkond ei tähenda seda, et tullakse Alatskiwile õpetajat otsima. — Põlwa ja Räpina mehed üyel nõul. — Kellele kuuluwad Elwa järwed?

On nii, et kui neid maailma pisikesi ja suuri pahandusi ei pane nii wäga tähelegi ja lased kõik waikselt kõrwust mööda, siis wõid arwata, et sel maailma elul polegi nii wäga wiga, et mõnikord õnnetused ja hädad on istunud natukseks ajaks kiwidele ja kändudele, lihtsalt on loobunud ratsutamast inimese waewatud turjal. Juhtub niisuguseid pühapäewi, kus wõidakse ütelda, et issandale tänu, kõik on korras, pole kaebusi ega pahandusi kuulda olnud, ja kui ikka nii läheb edasi, siis sellel elul polegi wiga.

Kuid õnnetustel ja hädadel on otse Waleši printsi wisadus, kes igapäewastest hobuse seljast kukkumistest hoolimata istub jällegi sadulasse ja ratsutab, kuni aukartusetu ruun ta uuesti uperkuuti wiskab. Ja kui lööd kõrwad lahti, siis kuuled, et igal inimesel on midagi kaewata ja kunagi pole tundi, kus inimesel ei kipitaks midagi südamel. Ja see algab peale juba wara hommikul. Näiteks tänagi juhtus nii, et millegi pärast pidin minema wakšalisse rongi wastu. Läksingi muidugi, mis waja see waja.

Iga rong aga toob pealinna palju rahwast. Jumalale tänu, suurem hulk neist on wõhiwõõrad, mõne näo puhul wõib kõigi pühade nimel ja kõigi habemete juures wanduda, et seda nägu näed esimene kord. Ja wäga wõimalik ka, et wiimane kord. Aga küllalt on ka tuttawaid nägusid. Ja sealt siis algaski asi peale.

Esimene tuttaw, kellega rääkisin, sõitis Mulgimaa poolt. „Kas tead, ütles ta, Purtsi weski sild Pühaste küilas on nii mokas, et ainult purjus omnibusejuhid sõandawad sõita üle. Mädanenud palgid seisawad kahe posti najal püsti ja täna wõi homme langeb sild kokku. Kes seda peaks parandama, seda ma ei tea, aga on üks surmalõks seal, waat tänahomme on kuulda, palju inimesi kaelaluu murdnud. Kas see on õigus?"

„Ei noh, see on täitsa ülekohus, egas inimesi selleks kaswatata, et neid sillale kaelaluud murdma meelitada. See on kuulmatu kahe, peaaegu kas wõi kodanlise ilmakorra pahe, sest millest see sild muidu mäda on. Miks te warem ei sõitnud, sellest oleks saanud esimeseks maiks ilus loosung.

Järgmine tuttaw oli sealt Porskowa kandist. Noh sealt Jisaku nurgast ikka. Kohe tuli kraps mu juure ja jutlema: „Kulla sakša, ma ei tulnud nüüd sellepärast, et kaubelda oma pärast, tulin lihtsalt waatama seda haridusministeeriumi ja toda haridusasja üldse. Waadake, noorehärra, meie pool on niisugune häda, et tikuwad liiga tegema need pussimehed. Isegi kooliklapsed on ulakaks läinud. Lihtsalt ei tea, kuidas asja parandada. Koolijuhataja ise ka niisugune mees, kes asja joonde ei aja, ja wäike mõju ka, nii et asi jooneст ära ja liimist lahti."

Seletasin küll, et ärgu nüüd sellepärast kohe ministrit üles otsima hakaku. Ajagu koha peal weel läbi ja kui muidu ei saa, kaewaku wõi küla kümnikkudele, et poisid kannawad loata rewolwreid ja arsfina pikkuseid pusse. Küll need wiimaks ikkagi mahti leiawad asja nii korraldada, et wähemalt lapsed koolis puutumata jääwad.

Aga kuhu ja selle küüruga läheb. Mees ei lase kõneldagi. Ta pidawat saama ministri juure.

„Et noh, pai sakša, waat ei saa kuidagi teisiti. Asi on korraст ära!"

Minugi pärast. Kui juba ministri juure, siis ministri juure!

Tuttawate näod muudkui laienewad ja samnud lähenewad: „Oo sakš, na sind mul tarwis oligi." Mõtlesin endamisi küll, et nüüd tuleb saatkond Alatskiwi kogudusest ja pakub mulle õpetaja kohta. Seal ei olewat weel kohast meest. Aga kõster küll. Teen magushapu näo ja jään kergitatud kulmul ootama. Mehed tulewad ja waatawad ümber. Tukewad ja waatawad. Mõtleisin, et nohmaainimeste asi ja puha. Waatawad niisama ette ja taha, et auto selga ei sõidaks. Nüüd ju autode aeg. Peaaegu nende näitus ja proowisõidud. Aga sootuks teine wigur meestel. Pole nad Alatskiwi mehed ega kedagi. Hoiawad nii Põlwo kanti ja nimetawad end saadikuteks weel raudtee asjus. Selgus ka kohe, miks see ümberwahtimine: mehed on raudteest niiwõrd palju kõnelnud, kuid näinud ei ole. Aga olewat kuulnud, et Tallinna ümber ja ümbruses muud ei olewatki kui raudteed ja sellepärast on hirmul, et ega tea kust nurga tagant raudruun pea pistab ja selga tossutab.

„Miks teid nii palju." küsin.

„Ja", waadake, saks, ega siin üksi Põlwa mehed pole, Räpina omad kah."

„Aga kuidas siis teie kaks poolt, kui kuju ja wesi koos, käite ja sõidate?"

„Noh — noorhärra! Meie ühe kandi mehed. Kas tee nüüd siit wõi teist kanti natuke läheb, see üksköik. Peaasi, et weist kolgastest kuidagi wäljapoole hakkaks pääsema. Näe, nüüd ongi lugu: Tallinnas siin, wõtad leiwakoti lahti ja hakkad mune näsima, mida naine ligi pannud, aga mis sa saad. Ära õgiwad silmadega need linnamamslid ja puha. Üttlewad, et kust me wälja oleme tulnud niisugused kapitalistid kõik. Et muud kui söömad päris ilusaid mune kohe. Üttlesime küll, et meie nurgas on see lihtrahwa toit, sest muna paar on odawam kui leiwanael. Hää kui weel süüagi jaksad. Ostjaid pole näha. Olewat raudteest ning linnadest kaugel. Nüüd oli meil selge, kuiwõrd tarwilik raudtee. Isegi klassiwaenu wähendab."

Mul ei jäänud selle peale ka muud midagi üle, kui wastele otsemat teed juhatada ametiasutusbesse. Sest asi on klaar ja raudtee hädatarwilik.

Wiimane mees, keda ma tuttawatest ja oma platsil wastu sain wõtta ja kelle kätt pigistada sõbraliku tere-tulemise märgiks, oli Elwa ilustamise komitee liige. „Jah, mis sa teed. Peab tulema. Peab aega wiimaks ja kallist raha raiskama. Ei saa teisiti, on igawesed niisugused..." Nuriseb mees mis hale waadata kohe.

Noh missugused niisugused siis?

Need Elwa järwed ikka!

Järwed, järwed, mis siis neil wiga.

Waat see'p see asi ongi, et neil midagi wiga ei ole — sõnab komitee mees ja kraabib terwe puntra wanu ja uusi protokolle esile ning plaane maast ja weest. ch

Selgub: Elwal on järwed. Alewiwalitsus peab alewit korraldama. Majaomanikud tahawad alewit korraldada. Suwitajad nõuawad alewi korraldust. Kuid sellepeale waatamata ei ole kellegil korraldajat, ega korraldada tahtjal mingit sõna järwede kohta ütelda, sest järwed ei kuulu nende alla.

Mul oli asi klaarim kui klaar. Üttlesin oma mehe sõna. Andsin waastawa ministeeriumi aadressi ja asi oli walmis. Ning peale nende ei sõitnud rongiga seekord mitte ühtegi tuttawat inimest, kellel poleks olnud midagi häda wõi kaebamist.

Mõtlesin ise: kui küll iga päew tuleb kokku siia Tallinna niipalju häda ja kaebusi, mis siis sest linnast küll wiimaks järgi jääb. Aga lusti ja xõõmu on peale sellegi weel küll! Mingisugune fikter peab siin olema, mis mured rõõmuks muudab. Ega see küll selle uue weewärgi filter pole!

Naisterahwa

Suguelu

ja terwishoid.

121 sisuselgitawa pildiga. 278 lk. tihedat kirja.
Hind 2.75 ja 3.00 kr., köites 3.25 ja 3.50 kr.

Sisu: **G. Plosz:** Naise keha rawimine.
J. Elberskirchen: Naise suguelu.
Prof. Forell: Suguelu küsimus.

Selle raamatu ülesanne on selgitada kõike, mis kuidagi naisterahwa suguellu ja tervishoidu puutub. Sisu mitmekesisuse tõttu on ta kujunenud üliтarwilikuks käsiraamatuks naistele, emadele, kaswatajatele, neidudele, kust nad selgitust leiawad paljudegi küsimuste kohta, milles seni teadmatuses wiibisid.

Pealadu „Postimehe" raamatukauplusest
Tartus, Suurturg nr. 16

Kuidas wargust ära hoida.

Meie kuritegewus näitab kahanemist.

Kodanikkude osa kuritegewuse wastu wõitlemises.

(Intuajamine kriminaal-politsei inspektor A. Liit'iga.)

Kui waadelda kuritegewuse arwustikku niihästi meil kui ka teistes riikides, siis peab konstateerima, et esikohal seisab wargus. Et lühikest ülewaadet saada meie kuritegewuse, eriti wargusejuhuste likumisest ja selle wastu wõitlemisest, pöörasime kriminaalpolitsei inspektor hra A. Liit'i poole, kes wastutulelikult järgmist seletas:

„Ajalugu ei tunne aegu, mil oleks puudunud kuritegewus. Iga rahwapõlw on kaswatanud kaasaegseid, kes ei painutu ühiskonna maksewatele seadustele. Inimkonna saawutused teaduse ja tehnika alal on kahjuks ka kuritegijate teenistusse astunud.

Kulminatsiooni tipule jõudis kuritegewus möödunud ilmasõja lõpul kõigis ilmasõjast osawõtnud riikides ja nende lähemate naabrite juures.

Ka meil Eestis paisus kuritegewus Wene rewolutsioonile järgnewatel aastatel ennesõjaaegsega wõrreldes mitmekordseks. Kuid imestada pole siin midagi: pikkadel sõjaaastatel harjuti wõõra elu ja waranduse ning oma saatuse peale kergelt waatama.

Õnneks wõib konstateerida, et

kuritegewus näitab kordkorralt kahanemist.

See näitab, et sammume terwenemise poole. Kuid läheb ka hulk aega, kuni jõutakse sukuda kuritegewust tema minimaalsete piirideni.

Selle wastu wõitlemine wõiks palju edukam olla, kui kõik kodanikud kuritegude jälgijaid nende raskes töös jõudumööda toetaksid. Eriti tähtis oleks, et kodanikud ise wõimalust ei looks selle toimepanemiseks. Juurdlusel on selgunud et mitmeid on kuritegewusele meelitanud kodanikkude äärmiselt hooletu wara hoidmine. Kuigi riik katsub kindlustada kodanikkude isiklist ja waranduslikku julgeolekut, ei pea ka kodanikud oma elu ja wara walwamise peale ükskõikselt waatama.

Ei oleks sugugi ülearune, kui juhiksite ajalehe weergudel kodanikkude tähelepanu sellele,

kuidas ära hoida wargusi?

Need nõuanded ei ole midagi ennekuulmatut, kuid wõiwad meele tuletada hädaohtu enne selle kättesõudmist.

Korteriwaraste arwamise järele on meil laialdaselt tarwitusel olewad ukselukud niiwõrd lihtsa ehitusega, et isegi õpipoistel suurt waewa ei maksa neid lahti muukida. Seespool ees olewa wõtme roo ots wõetakse n. n. haartangide wahele, keeratakse keel wõtmeaugu prao kohale, tõugatakse wõti tasakesi lukust wälja ning uks awatakse muukrauaga. Iseäranis tugewate haartangidega wõib ka wõtme roo otsast kõwasti kinni haarates sama wõtmega awada ust wäljastpoolt.

Seestpoolt kinnikeeratud luku awamist wõib ellega tuntawalt takistada, et wõtme pärast pistetakse läbi wastawas jämeduses keppikene, mille teine ots kinnitatakse ukse käepideme külge. See

n. n. „wõtme sulg"

takistab wõtme ringikeeramist ja lukust wäljatõukamist. Nii kaua, kui aga wõti lukus püsib, pole wõimalik lukku awada.

Laialdaselt tarwitusel olew kaitsekett ei paku salajase sissetungija wastu mingisugust tõsist kaitset, sest seda on liig kerge läbilõigata terawate lõiketangidega. Palju otstarbekohasem on ukse ette paari tubli riiwi ehk raudhaagi külgepanemine. Nende asukoha ülesleidmine teeb sissemurdjale suuri raskusi, kuigi ta luku wälja saeks.

Nendele, kes wälja minnes oma korteri ilma järelwalweta peawad jätma, wõib soowitada

n. n. julgeoleku lukkusid,

milles kõige populaarsem tema ülesleidja ameeriklase Linus Yale järele nimetatud „Yale" lukud. Seda wõtit on mõnus kaasas kanda. Ta läheb automaatselt lukku, ning teda on äärmiselt raske lahti muukida. Wähemalt Tallinnas ei ole teada ühtegi juhtu, kus see lukk oleks lahti muugitud. Selle wäljasaagimine nõuab aega ja sünnitab märgatawat lärmi.

Maal on lukkude suhtes weel hullem olukord. Paljude aitade ja tallide ees uhkeldawad weel esiisade poolt päritud maasepa lukud, mida wäga kerge lahti muukida. Tehtagu uksed kõwadest laudadest ja pandagu nende ette uuema aja lukud, küllap siis aidariisutamised ja hobusewargused harwemaks jääwad!

Tahab keegi oma korteri ust weel eriti kindlustada, siis lasku ta ukse tahwlid katta 1½ mm paksuse terasplaadiga. See kõrwaldab luku wäljasaagimise hädaohu.

Akna kaudu sissetungimise

hädaohu ärahoidmiseks oleks soowitaw, et alumise korra aknad wähemalt hoowipool külges oleks warustatud luukidega, sest korralik murdwargus wõetakse seal ette, kus kõigewähem wõib karta ootamata külastamist. Samuti tuleks hoowi pealt ära koristada redelid ja muud ronimist hõlbustawad abinõud. Laduruumide akende ees ei tohiks puududa wastawas jämeduses raudtrellid.

Peale nende harilikkude kindlustusabinõude on wiimasel ajal wäljamõeldud rida mitmesuguseid

elektri märgukellasid,

mis suuremates linnades laialist poolehoidu wõitnud, pakkudes head kaitset murdwaraste wastu nii elukorterites kui ärides. Asjast huwitatule annawad lahket nõu kõik elektrotehnika kontorid ja ärid.

Nendei wahendite kõrwal ei tohiks suuremaid äri ja laduruume jätta ilma usaldusväärilise wahita. Nende kontrollimiseks on olemas erilised kontroll-uurid. Maal täidawad wahimeeste aset tublid õuekoerad, keda harjutada tuleks maast-madalast wõõrastele toitu mitte wastu wõtma. Koera söödetagu korralikult ,et see nälja sunnil ei unustaks.

Awaliku wägiwallaga sissetungija

kaitseks muretsetagu politsei loal laskeriist, mis öösel ärgu olgu lukustatud kapis, waid magaja läheduses.

Reisule minnes ei tohi märku anda majarahwa äraolekust. Ei ole soowitaw tundmatule järelpärijaile seletada, kas naaber ära reisinud wõi muidu kodust wälja läinud. Tihti meelitatakse isikuid majast wälja telefonilise ehk kirjaliku kutsega.

Ei ole soowitaw sularaha ja wäärtpabereid kodus hoida, waid neid tuleb oma wargaja tulekindla kapi puudumisel panka wiia, kus raha weel protsente kannab.

Juhtuwa warguse puhul pakuwad ülestähendatud wäärtpaberite, taskukell j. t. asjade numbrid politseile wäga püüdmiseks head pidet. Soowitaw on isegi nende fotografeerimine. Raha ärgu kantagu wälistes taskutes.

Ühisel nõul ja jõul talitades teeme warastele nende elukutise wastumeelseks!"

Hiina riikide rahukonwerents.

Juba a. 546 enne Kristust.

Peale selle kui 8. sajandil e. Kr. Hiina lääniringkonnad olid arenenud iseseiswateks territoriaalriikideks — üleminek, millele wastab Saksamaal samane pööre, kuigi keskajal — moodustus seal politiline üldpilt, mille erijooni modernsed Hiina ajaloolased õigesti nimetawad sarnaseiks neile, millele näitab Euroopa riigisüsteem 19. ja 20. sajandil. Me leiame siin samasugust keerlemist mõju ja wõimu ümber kõigi wägiwalla ja kawaluswõtetega, samast ühenduste ja wastu-ühenduste süsteemi, riigimeeste dialektikat ja fraseoloogiat nagu tunneme seda praegu olewikus.

Äärepoolsed suurriigid, kes wõisid oma wõimuiha kustutada piirita wõõrrahwaste kallal, tungisid wastupidi oma ulatuswõimele kindlustatud siseriikide kallale, sest et too oli silmapaistwa kultuuri keskuseks ja peale selle andis märku uuenduslikust üldwalitsemisest. Sel wõimuhaaramisel põrkusid jõud. Hirmsad sõjad olid selle tulemuseks, sõjad, mida peeti barbaarse õelusega, kus rööwiti ja põletati linnu, põllud muudeti kõrweks, rahwas notiti maha wõi sunniti wägiwaldselt asuma teise kohta. Sel hirmu ja üldse wiletsuse ajal mõelsid heatahtlikud waimud wirgasti küsimuse üle, kuidas teha lõpp sellisele olukorrale.

Korduwalt olid würstid wõi nende ministrid kokku tulnud üldise liidu loomiseks, kes otsekohe igat riiki, kes rahu eksitaks, ühisel jõul korrale sunniks. Nii teatatakse sellisest kogumisist a. 679/78 ja 652/51 e. Kr., kus kõik riigid wandusid pühalikult igawest rahu.

Kuid — warsti unustati pühalik wanne, ja sõjad algasid uuesti.

Teiskordne, tookord eriti hästi ettewalmistatud katse tehti a. 546 e. Kr. ja selle üldise rahukonwerentsi käiguga tutwustab meid Tsotschuan rohkeaineline ajalootöö, mis küll kaugest minewikust põlwneb, kuid täiesti usaldataw.

Leiame sealt järgmist:

Hiang Sü, Sungi (ühe wäike-riigi) minister, kes riigimeeste Tsin ja Tsch'u'ga isiklik sõber oli, otsustas üldisel rahukongressil „lõpu sõjale würstide wahel." Ta kõneles esmajoones nende kahega ja leidis nende kooskõla. Selle tulemusena ta läks Tsi-sse (idas asuw suurwõim). Seal tal tekkis raskusi, kuid siis öeldi talle: kui Tsin ja Tsch'u nõus on ja meie ära ütleme, siis öeldakse pärast, et oleme takistanud sõja kaotamist ja meie rahwas wõõristab meid siis.

Wäikesed riigid kogunesid Sungi pealinna. Rahuprotokolli seadsid kokku Ts'in ja Tsch'u esindajad, selles oli ettepandud, et üksteisest rippuwad riigid peawad lugu pidama ka teisest, Tsch'u kuningas pidi wabastama Ts'in'i würstid, läbirääkimisteks Tsini, Tsini würst Ts'i würstid laskma Tsch'usse.

Alul juba oli kogus kange umbusaldus, Tsin ja Tsch'u pidasid üksteist silmas, eriti kui selgus ,et Tsch'u kaaslased on täiesti relwastatud. Kuid rahu jäi ometi. Siis algas tüli Tsin'i ja Tsch'u esindajate wahel selles, kes peaksid olema wandetseremoonial esimesed.

Tsin kõneles enda poolt Tsch'u toonitas oma kogule juba tuntud walmisolekut ja seletas, et ei wõi Tsini ühtki wiiwitusõnet tunnustada ja lisas juurde:

„Tsin wõlgneb oma asendi würstide keskel woorusele, mitte aga oma esidusele." Tsin andis järele ja Tsch'u sai eesõiguse.

Nii jõudis töö suurte raskustega lõpule. Rahuliidu töö lõpul sai Hiang-Sü oma würstilt tasuks wäikese laenumõisa. Selle peale seletas Sungi peaminister: Suurriikide sõjajõu läbi peetakse kartuses ja korralikkuses wäikesed, sel teel on kindlustatud rahu nendele! Pole suuremat kuritegu, kui würste selliste pimestamisabinõudega eksitusse wiia." Hiang Sü ütles selle järele tasust lahti.

Esimene sõjaline kokkupõrge peale selle rahukonwerentsi tuli aastal 541 e. Kr., järgmine a. 538. Ja nüüdki jäi kõik status quo — wana wiisi.

Too on õieti rahwasteliidu (kuigi ühe rahwuse) ürgus umbes 2500 aasta eest ja sellisena tal on omad woorused ja esidusedki.

Uuem kirjandus ja publik.

Mida ütleb meile möödunud aasta romaanitoodang. Läbilõige meie tänapäewa ühiskonnast.

Rahwas loeb jälle — „kuke-aabitsaid" pole enam tarwis.

Igal isikul on kunstiteoste käsitlemisel wõi nendesse suhtumisel omasugune lähtekoht, mis wõib olla teiste omast üpris erinew, baseerudes isiku waimlisil põhiomadusil ja enese ümbrusest ammutatud elukogemusil.

Wõttes laiema rahwahulga kirjanduslise maitse üldskeemi, näeme, nagu see selgus ka „Looduse" ankeetlehtede wastamisel, et eelistatakse teoseid „millel tõepõhi all". Seda nõuet wõib tõlgitseda mitmal moel. Kõige pealt wõib tulla siin kõne alla puht kirjanduswoolude küsimus, ja meie wõime päris õigesti otsustada, seades üles wäite, et suur publik tahab nautida realistlikke tooteid. Meie teame, et igas isikus on kaks osa, üks tema subjektiiwne „mina", teine aga üldinimlikkude joonte kompleks. Muidugi ei ole need kaks olemust eraldatud terawa piirjoonega, waid üks on teisega läbi põimitud.

Kui wõtame kunstitoote,mille kandwaks aluspõhjaks looja puht-subjektiiwne „mina", siis on see wähem populaarsem kui teos, mille kandepind toetub tollele teisele, autori üldinimlikule olemusele. Sellepärast on ka lüürika, mis õieti indiwidualistlikumaid kunstialasid, palju wähem loetaw ja mõistetaw kui jutustaw proosa. Samuti näeme, et nende kunstiwoolude eluiga on lühike, mis baseeruwad nendel waimu omadusil, mis on isikupärasuse suunas liig erinewad. Näiteks omasugune tunnete kultus ja lunastuse otsimine pealesõjaaegses kunstiwoolus, mida nimetati ekspressionismiks. Lühike oli tema eluiga ja seda just sellepärast, et tal oli liig wähe üldinimlikke sümptoome. Kui ekspressionistlik maalikunstnik kujutas kohedaks kerkinud, üle äärte paisuwat saia taigna kaussi ja kirjutas sinna alla „Armastus", siis on see peaaegu arusaamatu, mis ühist on armastusel saiataignaga. Ent kunstniku hinges siiski. Temal näib see tunne, mida nimetatakse armastuseks samasuguseks wenim-paisuwaks, kui rohke pärmiga kerkima pandud saia tainas. Kunstnikule enesele ütleb selline teos palju, kõrwalt waatajale, kelle subjektiiwne kujutelm wahest sootu teine, ei ütle ta aga midagi.

Nõnda siis, kui räägime kunsti populariseerimisest, siis on esimeseks tingimuseks, et ainult need tooted leiawad hulgalist wastuwõttu, millel on palju üldinimlikke jooni. Ja nõnda oleks siis kõige suurem populariteet garanteeritud realismile, mis pealegi oma kujutluswahendite kaudu on kõigile arusaadaw.

Kuid ka nende „tõepõhjaga" s. t. realistlikkude toodetesse suhtumises on publikul oma erinewusi. Kõige algelisem realismi harrastaja läheneb teosele nii öelda puht-aritmeetilisest seisukohast. Tema nõuab, et see, mida kirjanik pakub, peab tingimata tõsi olema, need kujud, mis teoses esitatud, peawad olema täielised koopiad elust, kus juures raamatulisel teisikul ei tohi olla ühtegi juuksekarwa rohkem ega wähem kui elusal modellil. See oleks piltlikult öelda, et kui elus on nii, et 4 korda 4 annab 16, siis peab ka teoses 16 olema saawutatud ainult 4 korrutamisel 4-ga. Aga häda autorile, kui ta selle 16 moodustab 2 korda 8, siis on primitiiwse lugeja maitse kohe rikutud ja ta fanaatiline usk teose sisu täpsesse tõelikkusse kohe riisutud.

Selline teosesse suhtumine on meil pärit endistest aegadest, neilt päewilt, kus serweeriti publikule „haledaid ja armsaid tõestisündinud lugusid". Tänapäewal on meie kirjanduse harrastajate peres selline tüüp wõrdlemisi harulдane nähe. Nagu wiimased andmed näitawad, on meie publikus kirjanduslik maitse tunduwalt arenenud, ning wõttes meie keskmise lugeja hindamisoskuse, peab konstateerima, et see wõib juba kaunis õieti wäärtusi ära tunda.

Sellepärast siis meie keskmine lugeja ei esita kirjanikule enam selliseid kitsapiirilisi nõudeid. Ollakse kohanenud juba elu üldisema kajastusega. Ei ole enam tähtis lugeja seisukohalt, et teoses esitatud kuju taga peab seisma füüsiline teisik,kes täpselt nii on teotsenud, nagu autor temast jutustab. Tähtis on see, et inimesed, kes on teotsema pandud, wastaks hingeelu seadustele, et neil ei puuduks elulise tõepärasuse üldsümptoomid. Piltlikult wõttes, wõiks seda kujutada algebralise walemina, kus on tähtis loogilise mõtlemise skeem, mitte aga üksiku walemi elemendi sisuline wäärtus.

Muidugi praegu toodud lugeja lähtekohad on tawalised, wiimane, aga maksew just tänapäewal, kus ei otsita kirjandusest enam esteetitsemist, ega meeleolutsemist, waid tõsielu peegeldust, kõigi tema wirinluste ja hüwedega.

Ja kui sellelt seisukohalt läheneda meie wiimaseaja toodetele, näiteks möödunud aastal ilmunud üheksale romaanile, siis näeme üllatudes, et ned üheksa romaani oma kogusummas annawad peaaegu terwest meie ühiskonnast läbilõike.

August Jakobson oma „Waeste patuste alewiga" wiib meid pahempoolsesse äärmusse, degenereeruwa proletariaadi keskele, kus kõikjal ainult allakäimine. Kuigi see teos oma sisult osutub liialduseks, näitab ta ometi seda, et meil on siiski liig skeptilist tulewikku suhtumist.

Wastand-äärmuse „Waeste patuste alewile" moodustab Mats Mõtslase „Liblikalend", kus autor esitab meile samasugust degenereeruwat allakäimist parempoolsest maapidajate ja pummeldajate üliõpilaste kihist. Liblikana teotsetakse siin, wõetakse elu kui õielt õiele lendamist, kuni füüsiliselt ja majanduslikult murtuna ollakse sunnitud põgenema ühiskonna hukkamõistwate otsuste eest.

Reed Morni „Andekas parasiit", Peet Wallaku „Hulgus", Betti Alweri „Tuulearmuke", Mart Raua „Widewikust warawalgeni" ja Arthur Roose „Wõhrupesa" moodustawad nende eespool mainitud kahe äärmuse wahelülid.

Et sellises elupõletawas kergemeelsuse õhkkonnas inimesed tujukaks ja närwiliseks muutuwad, seda näitab kujukalt B. Alweri „Tuulearmuke", mille peategelasele Leale on ühest wihma tõttu nurjaläinud kohtamisest küllalt, et lubab mürki wõtta, kui wihm et peaks kohe hakkama. Ehk jälle, wäike osatus haige sõbranna poolt ja talle lendawad woodisse taskurätikud, lusikad ja muud mis lauaalt pihku juhtuwad. Haiglasi nähtusi leiame ka R. Morni „Andeka parasiidi" tegelase Ellu Romeldi juures. Tahtelage, mannetu ja elujõuetu inimesetüüp, kelle armsamaks ametiks asemel lebamine. Tüübiline wabasurma kandidaat!

Mürgitatud sõjaaegse õhkkonna kaswatusiljana wõime pidada Peet Wallaku „Hulguse" kangelast Matias Wiilarti, ning A. Roose „Wõhrupesa" tegelast Joonast. Esimene on selle inimesrühma esindaja, kellel puudub sisemine wabadus, kes ei oska moraalseid seadusi ise austada, muidu kui walju walitsuse surwel. Niipea kui walitsus kaob, on Matias Wiilartis ka inimene kadunud, rööwib ja tapab, ilma et ta suudaks selle tarwidusest enesele aru anda.

Sõjapäewade toode on ka „Wõhrupesa" Joonas, tuli-ihne ja ahne wanapoiss, kes peale enese ühestki teisest ei hooli. Kadestab neid kes temast kõrgemal, waatab põlglikult nende peale, kes temast allpool. Tüübiline tõusikluse hingeelu kehastus, muidugi ainult selles raamis, nagu seda eeldab tema seltskondlik positsioon.

Seitse praegu käsitletud romaani kajastawad meie tänapäewa ühiselu warjukülgi, kaks järeljäänud aga püüawad teed näidata, kuidas wabaneda tollest warjulisest ummikust. Need kaks hüüdjat häält on Richard Roht „Maas" ja Mats Mõtslane „Mu kodus". Roht annab pildi popsnikust, kes töö ja hoolega edasi püüab. Mõtslane aga kujutab pankroti läwel seiswa suurtalu päästmist. See mis „Liblikalennus" maha lõhutakse, ehitatakse „Mu kodus" jälle üles. Kummaline on see, kuidas Mõtslane seda teeb. Kui juba eespool tähendasin, et tänapäewa lugeja nõuab teoselt elulist tõepärasust, seda tihedam peab see tõepärasus olema sellisteil teosteil, mis tahawad anda teatawat juhtnööri, nagu Mats Mõtslase „Mu kodu". Autor laseb siin talu wõlgade esimeseks suuremaks katmiseks metsa müüa. On ju tõsi, et nii tänapäewal toimitakse, kus just metsamüük on mitmedki talud päästnud oksjoni haamri alt. Lugeja oleks rahuldatud, kui autor oleks annud waid tõetruu pildi tänapäewast. Kuid ei, Mats Mõtslane tahab rohkem pakkuda, olla tänapäewa „Oma toa ja loa" kirjanik. Õigusega wõib siin lugeja küsida, aga mis siis saab, kui talul metsa ei ole, kust siis tuleb peale hakata? Ent wastust ei ole, küsimuse märk jääb õhku heljuma.

Waadeldes meie uuemate romaanide ideoloogilist külge, näeme, et selles peegeldub wastu meie igapäewane elu, oma mitmekesidusega. Kirjandus on elule lähemale tulnud, on omandanud nähtuste üldmõistetawaid sümptoome ja on seepärast nauditaw ning arusaadaw laiale hulgale. Sellepärast loeb publik jälle ja talle ei ole enam tarwis lasta trükkida Kukeaabitsaid", nagu arwas Oskar Luts paar-kolm aastat tagasi.

—lend.

Lõpp warjusurmale.

Inimelektri ime.

Wäide, mille ümber okultistlistes ja spiritistlistes ringides palju on waieldud ja mille enam kui poolesaja aasta eest wäljendas wanaaja kuulus arst Paracelsus, on nüüd moodsa teadusliku uurimuse tulemusena tõestunud. Nimelt on Saksa professorid Sauerbruch ja Schumann kindlaks teinud, et inimkeha enesest wälja saadab elektromagneedilist fluiidi. Omal ajal, umbes 80 aasta eest, kuulutas sedasama Wiini okultist, wabahärra v. Reichenbach, keda sellepärast kõik, kes tema õpetusega kokku puutusid, paratamatuks narriks pidasid. Reichenbach tegi enam kui 130000 katset, et oma wäidet tõendada. Fluiid, mida Reichenbach oodiks nimetas, pidi leiduri arwates olema nii tugew, et hea nägemisega ja tundlikud inimesed teda näha wõisid palja silmaga. Fluiid moodustas Reichenbachi sõnade järele inimese keha ümber mingi hiilgawa kuma. Selle walguse olemasolu katsus hiljem prantslane Rochat hüpnotiseeritud inimese juures järele proowida ja leidiski, et teatud inimesed magneetilises unes enesest kuue kuni seitsme sentimeetri kaugusel wälja saadawad hiilgawaid kiirtewihke. Londoni õpetlane dr. Kilner katsus hiljem abinõusid leida, kuidas seda fluiidi paljale silmale nähtawaks teha. Ta andis waatlejale lapikesega ditsüaniinilahu kätte, mis wähemalt teatud isikutel nägemiswõimet niiwõrt teritas, et nad mainitud inimkiiri ilma muude wahenditeta näha wõisid.

Kõiki neid katseid pidasid õpetlased seniajani spiritistide ja okultistide janditamisteks ja alles hiljuti tõendasid ülewaltähendatud prof. Sauerbruchi ja Schumanni katsed, et inimkehas leiduw elektromagnetism koguni kahe kuni kolme meetri kauguselts wastuwõtu plaadile mõjub. Täpsalt samuti, nagu seda Rochat juba kolmekümne aasta eest wäitis. Nüüd on weel paari päewa eest Inglise arst dr. Kenzie Londoni patendiametile esitanud aparaadi, mis absoluutse kindlusega wõimaldab eraldada surma warjusurmast. Aparaadi ehitus põhjeneb tõsiasjal, et elektromagneetiline mõju inimese kehas surma-silmapilgul lõpeb. Inglase ülipeen galwanomeeter, mis suudab näidata kõige nõrgematki elektriwoolu, wõimaldab kindlaks teha, kas surnu on tõepoolest surnud. Kui aparaadi nõel weel nõrka woolu näitab, on warjusurma kahtlus olemas, kuna igasugu elektromagneetilise fluiidi puudumine tõelisest surmast tunnustust annab.

Moodne türklanna.

Maurice Dekobra muljeid.

Prantsuse kirjanik Maurice Dekobra, kes hiljuti oma hommikumaa reisilt Pariisi tagasi jõudis, awaldab ajakirjas Eve omi muljeid moodsast Türgi naisest.

Türgi naised on Kemal pascha poolt loodud uue Türgimaaga juba õige hästi kohaneda suutnud, kirjutab ta. Kui Pierre Loti Bosporuse ääre tagasi pööraks oma „Les Désenchantées", kangelasi otsima, siis ei wõiks ta türklannadest uuesti waimustuda: need sarnanewad nüüd pariislannadega, kannawad lühikesi juukseid ja kuubi ning oskawad sama hästi flirtida nagu ameeriklannad, nad tantsiwad jazzi saatel charlestoni, jooksewad kella wiie teele, kunstinäitustele, kinno ja mängiwad bridge'i. Laila ja Nimet Aasia „Magedate Wete" ääres sarnanewad täpsalt Colette'iga, Suzie'ga ja Lulu'ga Deauville'is ja Longchampe'is.

Kuidas meeldib neile ühenaise pidamine? — See on hoopis teine küsimus, ja kaunis keeruline. Ühes Stambuli wanglas nägin noore, ilusa naise, kes wiieksteistkümneks aastaks oli kinni mõistetud sellepärast, et ta ära oli tapnud oma mehe armukese ja endise abikaasa. Abielu-draamasid tekib nagu seeni maapinnast.

Moraal: ühenaise pidamine ei teosta senini türklannade õnneunistusi. Kas on perekonnas kokkupõrkeid moodsate naiste ja wanade traditsioonide pooldajate wahel? Ei ja ja. Näib, et püütakse sellest üle saada. Järgnew anekdoot tõest. seda kõige paremini: Skutaris olin oma sõpradega pascha juure lõunale kutsutud. Oleksime wõinud arwata, et wiibime Saint-Cloud's, Londonis ehk Nizzas, kuskil ilusas euroopalikus willas. Westlesime Cock-taili juures, mis serweeriti kõige uuemate kommete järele. Meie wõõrustaja tütar, naine ning poeg, kõik riietatud Pariisi moekunstnikkude poolt, olid ülimoodsad „nähted". Parajasti kui lauda pidime istuma, ilmus kaks wana daami, umbes kuuekümneaast., ema ja tädi. Nad tulid ilma loorita, kuid meid paluti oma pilke neile mitte heita, sest — kuigi daamid oma näod olid paljastanud — ei soowinud nad, et „uskumatud" neid waataksid.

Sellest atawistlikust häbelikkusest, wanast traditsioonist hoiawad kinni eriti wanad daamid ja talunaised. Kui neid teel kohtad, teewad nad loomusunniliselt näo katmise liigutuse.

Nädala-Postimees.

Mai wastuwõtmine ja sotsialistide külid. — Rongiõnnetused. — Koolid liiguwad. — Jaapani-Hiina sõja eelmäng. — Inglise-Egiptuse konflikt. — Poincaré wõit täielik. — Stresemanni loorberid ja mis London sellest arwab.

Mai wastuwõtmine möödus üldiselt wäga ilusasti. Wäga mitmel pool ja nurgas korraldati rongikäike, põletati maitulesid, oldi kewade wastuwõtmisel rõõmsad. Inimesed kallasid wälja selle rõõmu, mis ülestõusmise pühade wilude ilmade pärast hingesse pesitsema jäi ega wäljenduswõimalusi ei leidnud. Ainult meie sotsialistid ühes oma grimpellikult kommunistlikkude sõpradega wõtsid mai wastu omawahelise sõimlemisega Kadriorus. Mõlemad pooled on üldse kanged sõimumehed, sellepärast oli siis ka sõimlemine Kadriorus päris „põhjalik". Sotsialistid on weel tagant järgigi wihased ja jätkawad grimpelmannide siunamist omas lehes. Igatahes ei luba nad grimpelmanne tulewa 1. mail oma rongikäigu sappa enam wõtta.

Rongiõnnetusele lisaks, mis läinud nädalal Tallinna juures aset leidis ja kuni 100.000 krooni kahju tegi, juhtus paari päewa eest teine rongiõnnetus Walga—Mõisaküla kitsaroopalisel. Wiimane õnnetus ei nõudnud küll suuri ohwreid, kuid palju waguneid sai siiski rikutud.

Koolide ekskursioonid algawad kooliaasta lõpu kättejõudmisega. Nooremad õpilased liiguwad eestkätt kodumaal ringi, kuna wanemad klassid, eriti abituriendid ka wäljaspoole Eesti piire ekskursioone korraldawad.

Seemnewilja laenuks otsustas walitsus weel miljon krooni lubada, sest nõudmine laenu järele oli wäga suur. Ühtlasi on aga ka maksma pandud kord, et laenu saaja selle kohta dokumendid esitaks, et ta laenu tõesti seemnewilja ostmiseks ära kasutab.

Jüri Lossmann, tuntud Eesti maratonijooksja wõtab osa Ameerikas ülemandri jooksust, millise maa pikkus 6000 kilomeetrit. Ükswahe tuli teateid, nagu oleks Lossmann jooksu katkestanud, mis ka mitte imeks poleks panna olnud, sest joosta tuleb Eesti mehele erakohastes oludes, kuid läinud nädalal saabus äkki teade, et Lossmann jooksu siiski mitte katkestanud pole, waid edasi jookseb ja koguni esimeste seas. Selle teate wõtsid meie sportlased suurte rõõmuhõisketega wastu. Kuid rõõmustamiseks on põhjust ka teistel, sest see jooks on eestkätt reklaami jooks ja kui Lossmann peaks jooksu suutma lõpetada, siis ta Eesti tutwustamiseks suure töö ära teeb.

Marssal Tschangtscholin, Pekingi walitseja ja Põhja - Hiina sõjalord, kutsus oma peakorterisse sõjanõukogu kokku strateegilise seisukorra arutamiseks, mis Lõuna-Hiina wägede pealetungi tagajärjel tekkinud. Sest sõjaõnn on waheldaw ja wäljawaated, mis nädal tagasi kaswama hakkasid, wõtawad jälle põhjalastele ebasoodsa pöörde. Shantungi pealinn Tsinanfu on lõpuks ikkagi Nankingi wägede kätte langenud. Seda ei suutnud takistada isegi jaapanlased. Jaapani sõjawägedel oli werised lahinguid Lõuna-Hiina wägedega, kes soodsat silmapilku ära kasutasid selleks, et Jaapani ärides metsikuid rööwimisi toime panna. Mitusada jaapanlast-eraisikut said wigastada, umbes 5 Jaapani sõdurit surma, 30 wigastada, kuna mahatapetud wõi wigastatud Hiina sõdurite arw sadadesse tõuseb. Lahing kestab edasi ja wõib kergesti wälja areneda sõjaks Kauge-Ida kahe riigi wahel. Jaapani walitsus saadab kiires korras abiwägesid. Põhja-Hiina wäed on nüüd Kollase jõe taha taganenud, kus uut wastupanujoont organiseeritakse. Samal ajal wormeeritakse Pekingis uut sõjawäge, mille tuumaks olewat Wene walgete brigaad polk. Merkulowi juhatusel. Paremini näib põhjalaste käsi käiwat Peking-Hankou raudtee ääres, kus neil korda on läinud Fenghjusiangi wägedele tõsist hoopi anda ja Tschengtu linna wallutada.

Kõigis neis lahingutes on mõlemi poole kaotused suured.

Euroopa riigid waatawad tõsise murega Kaugesse-Idasse. Kas lähemad päewad sõda toowad wõi läheb korda werewalamist ära hoida. Sest ei ole kahtlust, et wormilises sõjas Jaapani ja Hiina wahel Suur-Britannia ja Ühisriigid waewalt rahuliku pealtwaataja osa etendada suudawad.

Inglise-Egiptuse konflikt tõusis ja lahenes ühe nädala jooksul. Eile nädala eest esitas Inglise walitsus Egiptuse peaminister Nahas paschale ultimatiiwse nõudmise parlamendi päewakorrast ära wõtta awalikkude koosolekute ja meeleawalduste seaduseelnõu, mille sisu Inglise walitsuse arwates sarnane on, et ta politseilt rööwib wõimaluse wäljamaalaste elu ja waranduse julgeoleku eest heade tagajärgedega hoolitseda. Oma nõudmise toetamiseks kasutas Inglismaa Maltast 3 sõjalaewa Aleksandriasse. Ja warsti oli küsimus, mille peale diplomaatiliste läbirääkimiste ja sõbralikkude noomituste hammas ei hakanud, lahendatud wastawalt Inglismaa soowidele. Juba enne ultimaatumi tähtaja lõppu ruttas Nahas pascha kirjalikult teatama, et koosolekute seaduseelnõu arutamine sügiseni edasi lükatakse. Tegelikult tähendab see aga natuke rohkem, sest wõib arwata, et eelnõu lõpulikult maha maetakse ja sügiseks ära „muutmiastub", nagu „Timesi" juhtkirjanik ennustab.

Prantsuse saadikutekoja walimiste teine käik pühap. 29. apr. kinnitas esimesel käigul ilmsikstulnud tendentsi täielikult. Praeguse walitsuse poolehoidjad on uues saadikutekojas rõhuwas enamuses — kõneldakse umbes 400 mehest. Sotsialistide ja radikaalsotsialistide käsi käis teisel walimiste käigul wähe paremini kui 22. aprillil ja seda tänu nende omawahelisele kokkuleppele. Siiski on mõlemad erakonnad niihästi absoluutselt kui ka relatiiwselt kaotanud. Sotsialistid jätsid lahinguwäljale isegi oma liideri kuulsa Léon Blumi.

Weelgi halwemini käis kommunistide käsi, kelle esitajate arw umbes 50 prots. wähem kui eelmises saadikutekojas. Paljud tähtsad kommunistide tuusad peawad parlamendist eemale jääma.

Walimiste tagajärgi arwesse wõttes otsustas Poincaré walitsus mitte ametist lahkuda, waid senises koosseisus, wälja arwatud tööminister Fallières, 1. juunil parlamendi ette astuda.

Jäädwa rahu lepingu küsimuses oli Saksamaa esimene riik, kes otsekohe teatama ruttas, et ta riigisekretär Kellogg'i ettepanekutega ühineb. Wastus annab selgesti mõista, et Saksa wälisministeerium Prantsuse wastuettepanekutest ja reserwatsioonidest suurt lugu ei pea. Inglismaal, kus jäädawa rahu ettepanekuid mitte ajutiste loorberite seisukohalt ei waadelda ja tõsiselt katset tehakse Prantsuse ja Ameerika seisukohtade wahel kokkupuutumise punkte otsida (mis arwatawasti ka õnnestub, kui riigisekretär Kellogg'i seletusi arwesse wõtta), tekitas sarnane ülepeakaela talitamine, pealegi ilma teistelt riikidelt arwamist ära kuulamata, teatawat wõõrastust ja imestust. Et Saksa wastus taktiliselt õnnetu ei olnud, seda ei saa salata. Peaasi on aga see, et ta ähwardab rööwida need head wõimalused, mid oleks andnud Euroopa riikidele ühine wastus riigisekretär Kelloggile, wähemalt ühesugustel alustelgi. Sest rahwasteliidu põhikirja ja Locarno ning teiste lepingute kohustustega seotud Euroopa riikide käed ei ole kaugeltki nii wabad kui Ühisriikide omad.

Inglise wälissekretäri peal lasub nüüd ülesanne seda eksisammu heaks teha. Kuidas seda teha, kas ettepanekuga Prantsuse-Ameerika ettepanekute kaalumist juristide konwerentsi kätte anda, nagu mõned Inglise ajalehed ennustawad, wõi diplomaatilisel teel seisukohtade selgitamist saawutada, selle kohta ei ole weel selgusele jõutud.

Foujita ja naised.

Jaapani maalikunstnik Pariisis.

Foujita, suur Jaapani maalikunstnik, elab juba kauemat aega Pariisis ja on samuti nagu neegri tantsijanna Josefine Baker oma kunsti ning scharmiga wallutanud Prantsuse pealinna publiku südamed. Eriti armastatud on Foujita Pariisi kunstnikkonnas, kes näewad temas meieaja ilma kõige omapärasemat maalijat.

Foujita algas oma kunstniku kutset juba seitsme aastaselt. Esite ainult ajawiiteks. Ta joonistas lilli ja linde, jaapanipäraselt ühte lindu wiis- kuni kuuskümmend korda, kuni ta täpsalt teadis, milline lind tõeliselt wälja näeb. Kui ta kaheteistkümne aastaseks sai, tahtis ta isa, ise kutselt arst, et ta poeg hakkaks õppima arstiteadust. Poisile oli teaduse uurimine wastik, ei söandanud aga isale suusõnal öelda, et soowib saada maalikunstnikuks. Ta kirjutas talle kirja ja sai wastuseks wiiskümmend jeni (Jaapan rahaüksus). Selle eest ostis Foujita wärwi ja astus Tookio kujutawate kunstide akadeemiasse. Õppis Euroopa osakonnas ja saawutas juba 18 aastaselt oma kodumaal palju edu. Akadeemia lõpetas kuldaurahaga ja diploomiga ja üks tema lõpetamistöödest osteti mikado piltide kogusse. Warsti pärast seda tellis Korea keiser Foujitalt oma portree.

Kahekümne aastaselt kirjutas ta isale teise kirja. Ta armastas üht tütarlast, kes oli nagu tõusew päike mere kohal, kuid nagu kohane hästikaswatatud pojale, ei julgenud ega tahtnud ta temaga abielluda ilma isa nõusolekuta. Ja tütarlapsest ei raatsinud ta loobuda: ennem surma kui seda..

Luba saabus. Foujita abiellus, neljaks aastaks, siis laskis ta euese lahutada. Tookord elas ta juba Pariisis, seal oli tal tuhat seiklust, tuhat romaani. Kolmekümne aastaselt abiellus ta teist korda — see oli ta teine suur armastus. Foujita kinnitab nukralt ta ei saawat midagi parata, ta pidawat iga kümne aasta pärast (wähemalt) abielluma uuesti, ja iga kord kahekümne aastasega. Neljakümne aastasena sõlmis ta kolmanda abielu ja praegune madame Foujita oli seekord samuti 20-aastane. Foujita on weendunud, et abiellub wiiekümne aastaselt uuesti ning ka siis kahekümne aastasega. Ta rõõmustab, et on ülesleidnud wiisi, kuidas oma naist noor hoida.

Foujita leiab, et ta peab alati ümbritsetud olema ilust ning noorusest. Muidu ei saa ta luua. Ta tunnustab, et kunstniku ülesanne on luua ka inetuid asju, kuid tema ei kuulu sedaliiki kunstnikkude hulka. Inetus on haigus ent tema armastab ilu ja terwist. Foujita arwab, et maailmas pole midagi ilusamat kui alasti ihu, sellepärast joonistab ta peamiselt akte.

Naistest eelistab kunstnik mehestunud naisi. Kui naine kannab monoklit ja suitsetab sigarit, siis on ta eht Foujita tüüp. Foujita ise kannab lakaga poisipead ja suuri kõrwarõngaid. Ta palged on loomulikult maasikpunased ja kunstnik rõõmustab, et ta näeb wäljanagu teised. Iga õige kunstnik wihkab schablooni, arwab ta.

Milles seisab Foujita suur edu? Publiku uudishimus ja kunstniku haruldastes wõimetes. Kui Foujito Pariisi tuli, taheti teada, kuidas pilusilm näeb Euroopa asju. Sellest ajast aga awardus Foujita silm, ta ei ole enam pilukile, wähemalt näeb ta Euroopa asju juba täiesti euroopalikult.

Raadio ringhäälingu kawa:

Esmaspäew, 7. mai — 18.30 kõne: dr. Liin: Kodumaa ilmastik ja kopsuhaigused. 19.— orkestrikontsert. 21.— insener Olbrei raadiowestlus. 21.30 päewauudised.

Teisipäew, 8. mai — 16—17 grammofonimuusika. 18.30 „Päewalehe" peatoimetaja G. E. Luiga: Reisimuljed Roomast. 19.— kontsert. 21.— R. Kreis: Eesti keele tund. 21.30 päewauudised.

Kolmapäew, 9. mai — 18.30 Lastetund. 19.— kergesisuline kontsert. 21.— dr. Jürmanni kõne: Ninahaigused. 21.30 päewauudised.

Neljapäew, 10. mai — 18.30 kõne: härra Albert Ülsip: Kodumaa looduse kaitse. 19.— kontsert ja kirjanikkude esinemised. 21.— insener Waheri esperantokeelne ülewaade kodumaa sündmustest 21.30 päewauudised.

Reedel, 11. mail — 6—17 grammofonimuusika 18.30 E. Brett: Tulekaitse. 19.— kontsert. 20.— Tallinna wabatahtliku tuletõrje ühinga puhkpillide orkestri ettekanded. 21.— R. Kreis: Eesti keele tund. 21.30 päewauudised.

Laupäew, 12. mai — 18.30 lastetund. Magda Päts-Jakobson laulab Mussorgski: Nurga, Arenski Liblikas, Saar Hällilaul. 19.— Aleksander Tamme loeng: Sokrates. 19.30 päewauudised. 20.— grammofonimuusika. 21.15 tantsumuusika Estonia Walgest saalist.

Pühapäewal, 13. mail 8.30—9.30 hommikukontsert. 10.— jumalateenistus Pühawaimu kirikust. 18.30 Karl Kesa nädala politiline ülewaade. 19.— kontsert. Solistid: Karl Ots, Eesti kannelde duett. 21.— põllumajandusline kõne. 21.30 päewauudised.

Male.

Etüüd nr. 65.

P. Tamm — Kärewere.

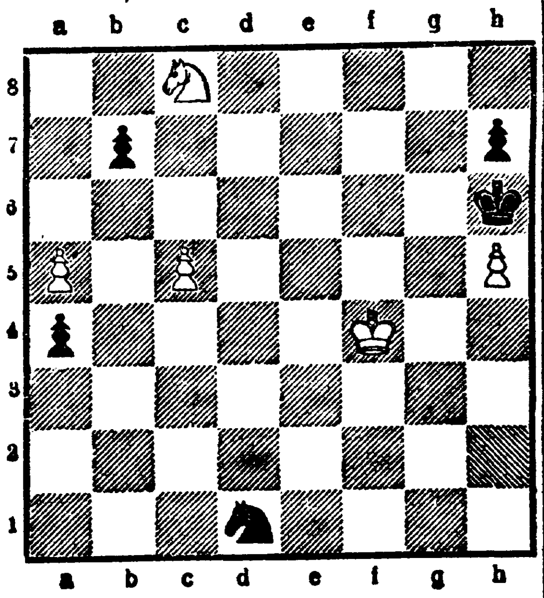

Walged: Kf4, Rc8, E: a5, c5, h5 (5).
Mustad: Kh6, Rd1, E: a4, b7, h7 (5).
Walge algab ja wõidab.

Ülesanne nr. 229. lahendus.

1. g2—g4 . . .

Õige lahenduse saatsid P. Tamm — Kärewerest, M. Tiit — Jõgewalt ja J. Rais — Tartust.

Partii nr. 180. Prantsuse awang.

Mängitud Berliini turniiril 1928.

	L. Steiner.	A. Nimzowitsch.
1.	e2—e4	e7—e6
2.	d2—d4	d7—d5
3	Rb1—c3	Of8—b4
4.	e4—e5	c7—c5
5.	Oc1—d2!	Rg8—e7
6.	a2—a3	. . .

Bogoljubowi waimus edasimäng oli siin 6. Rb5. Steineril on enda tagamõtted.

6.	. . .	Ob4×c3
7.	b2×c3	c5—c4

Seda käiku ootaski Steiner, sest see wastab Nimzowitschi strateegiale.

8. h2—h4!!

Sügaw psühholoogiline lõks! Nimzowitsch asetab meelsasti sarnastes seisudes ratsuri wäljale f5. Et nüüd walge selle käiguga g4 ja h5 nurja ajaks, käib must:

8. . . . h7—h5?

Ka seda tahtis walge prowotseerida. Must oleks wõinud hea mängu saada: 8. . . . Rc6, 9. h5, h6 wõimaluse korral järgnewa b5, a5 ja f5.

9.	Of1—e2!	Re7—f5
10.	g2—g3!	g7—g6
11.	Od2—g5	Ld8—a5
12.	Ld1—d2	Rb8—c6

Laskeri järele oleks 12. . . . Rd7 parem, mis wälja f6 häda korral kaitseks ja Rd7—b6—a4 ähwardaks. Kuid ka siis oleks musta mäng halwem.

13.	Og5—f6	Wh8—g8
14.	Rg1—h3	Ke8—d7
15.	Rh3—g5	Rf5—h6
16.	f2—f3	Kd7—c7
17.	g3—g4	. . .

Walgel on ideaalne seis. Musta kuninga tiib muutub warsti waremeteks.

17. . . . Wg8—e8

Lipuoda kohaletoomiseks ei ole mustal aega: 17. . . . Od7; 18. Rh3! Wgc8; 19. Lh6:, Lc8: +; 20. Kf2, Ld4: +; 21. Kg2 ja walge paneb enamwalendi otsustawalt matsma.

18.	Of6—g7	Rh6—g8
19.	g4×h5	g6×h5
20.	f3—f4!	Rc6—e7
21.	Oe2×h5	Re7—f5
22.	Oh5×f7!	Rf5×g7
23.	Of7×e8	Rg7×e8
24.	Rg5—f7!	. . .

Kombinatsiooni tipp! See wõtab mustalt ratsurilt wälja h6 ja h-ettur ähwardab läbi minna.

24. . . . Rg8—f6

Ei ole midagi paremat, sest must lipp jõuaks liig hilja kohale: 24. . . . Lb5; 25. h5 (ehk ka Lg2!), Ld7; 26. h6, L×f7; 27. h7.

25.	e5×f6	Re8×f6
26.	Rf7—g5	. . .

Mäng on otsustunud. Walge on materjaalselt ületaalus ja ta seis on ka parem, sest Rf6—e4 on takistatud.

26.	. . .	Rf6—h5
27.	Ld2—e3	Oc8—d7
28.	Le3—e5+	Kc7—b6
29.	Le5—d6+	Od7—c6
30.	Ke1—d2	a7—a6
31.	Rg5×e6	Kb6—a7
32.	Wa1—g1	Wa8—e8
33.	Wg1—g6	We8—c8
34.	Wh1—g1	La5—b5
35.	Ld6—b4	Wc8—h8
36.	Lb4×b5	ab×b5
37.	f4—f5	Wh8—h7
38.	f5—f6	Oc6—e8
39.	Re6—g5!	Wh7—e7
40.	Wg6—h6	Rh5—f4
41.	f6—f7	Wiskus.

Teateid.

Tartust. Kohaliku maleseltsi turniiril on lõpetatud wiimase kahe nädala jooksul partiid: Karukäpp 0 — Kodres 1, Karu ½ — Kodres ½, Ribbermann 1 — Kreewing 0, Karu 1 — Tiit 0, Kreewing 0 — Wedram 1, dr. Ruut 1 — Kodres 0, Siwers 0 — Luck 1, Karukäpp 0 — Ribbermann 1, Ribbermann 1 — Karu 0, Luck 1 — Karukäpp 0, — Kodres ½ — Siwers ½, Tiit 1 — Kreewing 0 ja Karukäpp 0 — Karu 1.

Turu- ja majandusteateid.

Tartu turg.

Rukkijahu ja leiwa hind tõusnud. Läinud nädalal puudus turul suurem elawus. Pea kõigi ainete hinnad, mis eelmisel nädalal wähe alanesid, hakkasid tõusma. Nii kerkis tapetud sigade sisseostu hind 3—4 senti naelalt, kuna rukkijahude hind 15—20 senti puudalt ja leiwa hind 1 sent naelalt kerkis. Wiljaturul nõuti rukkijahu puudast 4—4 kr. 20 senti. Kauplustes maksis rukkijahu 4 kr. 20—4 kr. 40 senti pd. Üldiselt oli terawilja ja selle saaduste hinnad turul ja kauplustes järgmised: rukki puud 3 kr. 80 senti—4 kr., rukkipüüli pd. 5 kr. 70 senti—6 kr., nisupüüli pd. 6 k. 40—7 kr., nisujahu pd. 5 kr. 50—6 kr., talinisu pd. 4 kr. 40—4 kr. 60 senti, suinisu pd. 4 kr. 50 —5 kr., ülesõela odrajahu pd. 5—5kr. 40 senti, lihtodrajahu pd. 3 kr. 50—3 kr. 75 senti, looma jahu pd. 2 kr. 80—3 kr., odratangud pd. 5—5 kr. 60 senti, kruubi pd. 5 kr. 20—5 kr. 60 senti, seemneodrad 3 kr. 75—4 kr., toiduodrad 3 kr. 50—3 kr. 75 senti pd., seemnekaerad 3 kr. 75—4 kr. pd., toidukaerad 3 kr. 25—3 kr. 50 senti pd., herned 5 kr. 25—7 kr. pd., oad 5 kr. 40—6 kr. pd., tatratangud 7—7 kr. 60 senti pd. ja kartulid: walged 2 kr. 70—2 kr. 80 senti ja sinised 3 kr. 70—3 kr. 80 senti wakk.

Sealiha terwe looma wiisi ostes 38—50 senti nael, laudadelt naela wiisi ostes 25—50 s. nael, seapekk ja rasw 55—75 senti n., loomaliha 25—35 senti n., wasikaliha 13—25 senti n. ja lambaliha 30—45 senti n. Tapetud kanad 1—1 kr. 80 senti tükk ja tedred 1 kr. 50—1 kr. 80 senti tükk.

Kalaturul, olgugi et kalapüügi hooaeg käes, olid hinnad weel küllalt kõrged. Hawi nael maksis 15—18 senti, ahwena n. 8—17 senti, särje n. (wiimaseid rohkesti müügil) 5—13 senti, latika n. 20—30 senti, säina n. 17—18 senti, linaski n. 40 senti, kogre n. 30—35 senti, sudaku n. 25—50 senti, siia n. 35—40 ja lutsu n. 14—15 senti.

Rõõsapiima toop 14—15 senti, hapukoore toop 1 kr. 10—1 kr. 40 senti, kohupiima nael 13—15 senti, lauawõi n. 95—105 senti, köögiwõi n. 75—90 senti ja munapaar 10—13 s.

Lawawili: wärsked kurgid 50—100 s. tk., redised 5—10 s. kimp, salatid 50—60 s. nael ehk 2—5 s. kimp ja spinatid 15—18 s. kimp. Hapukapsa toop 23—30 s., kuremarja toop 40 s. ja õuna matt 60—100 s., sibulad 20—25 s. toop.

Heinaturul kaubitsesid heintega peaasjalikult ülesostjad. Ristikheina puud maksis 1 kr. 60—1 kr. 70 senti, aruheina pd. 1 kr. 15—1 kr. 30 senti ja luhaheina pd. 90—95 senti.

Kauplustes kerkis ühenduses rukkijahu hinna kõwenemisega ka leiwa hind. Nii tõstis leiwawabrik „Ceres" läinud nädalal kaks korda leiwa hinda. Esimene kord 9½ sendile naelalt ja teine kord 10 sendile. Wähemal wiisil küpsetajad müüwad leiba 9—10 senti n., peenleiba 13—14 senti n., sepikut 17 senti n. jne. Peenesuhkru nael maksis 17½—18 senti.

Tallinna turg.

Wiimastel päewadel wõib turuhindades märgata ostjate kasuks wäikest langust, eriti lihasaaduste pealt. Wähekesi on langenud ka piimasaaduste hinnad.

Lihaturul on tapetud sead nüüd 38—4? senti, wäikemüügil 45—55 senti. Loomaliha on turul wähe; selle nael maksab kuni 45 senti. Wasikaliha on turul õige rohkearwuliselt, kuid alates 1. maist wõib seda müüa ainult kaubamajades. Wasikaliha nael maksab 18—25 senti. Eluskanad 2—3½ kr., tapetud kanad $1^1/_2$—3 kr. tükk.

Kalaturul on räimed 14—18 senti nael. Ahwenad ja hawid maksawad 17—20 senti nael, siiad 50—60 senti, latikad ja wimmad 30—3? senti, tindid 7—8 s., kiisad 10 s., kohad 25 s., lõhed 50—60 senti.

Aia ja juurewilja turul on kaup õige rohkearwuliselt. Kartuli setwerik 175—18? senti, toop 9—10 senti. Lawa kurgid maksawad 150—200 senti tükk. Wärske salati nael kuni 50 senti. Redise kimp 10—15 senti. Läinud aasta kaalide, porgandite ja peetide hind endine — 5 kuni 7 senti nael. Sibulad 25 s. toop.

Kanamunad 11—14 senti paar.

Piimasaaduste turul on wabriku wõi hind endiselt kuni 130 senti. Taluwõid wõib osta alates 80 sendist. Rõõsk piim 14—17 senti, hapupiim 9—10 senti toop. Koor 50—70 senti nael.

Narwa turg.

Turul aineid wähe. Hinnad tõusus. Eestkätt lihaturul nõutakse 40—50 senti keskmisest sealihast, parem ja pekk juba 60—75 senti, loomaliha 30—45 s., wasikaliha 18—20 s.

Kalaturg on kõwenemas; on toodud turgu wärskeid silke 7—10 s. nael.

Piim püsib hinnas, rõõskpiim külanaistelt 14—15 s. toop, hapukoor 35—45 s. nael, piim 8 s. wõi kõikumas hinnas 85—95 s. pütiwõi ja 100—120 s. meieri wõi.

Kartulid alanesid hinnas, tsetwerik 150 s., on aga ka 170—180 senti.

Küttepuid on wähe. Isorid nõuawad wankri wahe täiest 400 senti ja kallim, puude seltsi järele arwates.

Heinu on mõned koormad nädalas näha, hinnad kerkiwad 90—100 s. aasaheina puud, luhahein 75—85 sent.

Sulaoja laat.

30. aprillil peeti Sulaoja kõrtsi juures kewade laata. Waatamata ilusale ilmale, ei olnud laat kuigi rahwarikas, oli täitsa hõreda wõitu. Ühes sellega walitses ka kaubitsemises tagasihoidlikkus.

Hobused maksid 100—500 kr., lehmad 70—150 krooni.

Laat möödus kõigiti rahulikult, nõnda et ei tulnud ühtki korrarikkumist ette.

Mõni kuu tagasi oli ka Sulaojal wiina ja piirituse müük, kuid nüüd on see suletud wallawolikogu sellekohase otsuse järele.

Elusloomade hinnad Tallinnas.

4. 5. 28.

1. sort — suured rammusad pullid, eluskaalu puudahind Kr. 7,50—8,00, 2. sort — wäiksemad pullid, mullikad, nuumlehmad eluskaalu puudahind Kr. 7.00—7.50, 3 sort — keskmised lehmad, eluskaalu puudahind Kr. 6.25—6.75, 4. sort — wanad lehmad, eluskaalu puudahind Kr. 5.50—600.

O. M. Ühing „Lihaeksport".

Wõituru seisukord wälismail.

Wõihindade langus aprilli kuu jooksul.

Loota hindade tõusu mais.

Wõikaubandus möödus aprillikuu jooksul wälisturgudel rahulikult. Hinnad näitasid tasast langemist. Taani noteeringud olid, nagu harilikult, kaunis warieeruwad. Üldiselt langesid wõihinnad aprillikuu jooksul wälisturgudel 10—12 shillingi wõrra tsentneri pealt. Waatamata hinna langemisele, olid aprillikuu wiimase nädala wõihinnad, siiski 10—16 shillingit per tsentner eelmise aasta sama nädala hindadest kõrgemad.

Inglismaal loodeti aprillikuu jooksul wõrdlemisi hea nõudmise peale, kuid kuna pakkumine õige suur oli, siis ei teostunud need lootused. Märtsikuu wõi sissewedu oli tunduwalt kõrgem, kui kahel eelmisel aastal sama kuu jooksul (1928. a. märtsis — 624.392 tsentneri, 1927. a. — 549.064 tsnt. ja 1926. a. 468.216 tsentn.). waatamata sellele ei ole wõitagawarad Inglismaal kuigi suured ja praegust momenti peetakse statistiliselt täiesti terweks. Uuest Merimaast eksporteeritakse käesolewa hooaja lõpuni õige wähe wõid. Praegu käepärast olewat Uue Merimaa wõid — külmetusmajades Inglismaal ja Uues Merimaas ning merel, teel Inglismaale — arwestatakse 250 000 tsentneri wähem olewat, kui läinud aasta samal ajal. Wõi sissewedu Austraaliast on wiimasel ajal olnud õige suur, milline asjaolu ka Austraalia wõihindade peale deprimeeriwalt mõjunud on. Igatahes on asumaades hooaeg möödumas. Käesolewa aasta kolme kuu jooksul oli sissewedu Austraaliast õige tuntawalt suurem olnud, kui läinud aasta samal perioodil, kuid siiski wäiksem kui 1926. a.

Üldiselt peetakse Inglise wõituru seisukorda täiesti terweks ning ennustat. teatawat hinnatõusu mai algul. Naske on arwata, et sel korral, kui hinnad tõusma peaksid, nad ka edespidi püsima jääksid, sest wõitoodang Euroopa tootjates maades hakkab nüüd kiiresti suure wõtma. Kahtlemata aga saab Inglise wõituru seisukord maikuu tootja maa seisukohast tunduwalt soodsam, kui läinud aastal sama kuu jooksul.

Aprillikuu wõikaubandus möödus Saksamaal rahulikult. Hindade langemine, milline oli wäljakutsutud peaasjalikult suurenewast pakkumisest, möödus rahulikult. Omamaa toodang oli aprillikuul halwa ilmastiku tõttu wäike, kuid siiski eelmiste aastatega wõrreldes — rahuloldaw. Kuna aprillikuu lõpul ilmastik soojaks muutunud, siis hakkab ka wõitoodang Saksamaal kõwasti juure wõtma. Arwestades kaswawa toodanguga Saksamaal ja ka teistes Euroopa riikides, arwestatakse Berliini wõikauplejate ringkondades hinnalangemisega maikuu jooksul 10—12 Rmk. wõrra.

Kuni juuni teise nädalani jõuab Inglismaale wõid Austraaliast 185.000 tsentneri ja Uuest Merimaast 120.000 tsentneri ümber. Argentiinast on teel Inglismaale 13.500 tsentneri ümber wõid.

Wõihinnad.

„Eta'lt" ja eksportööridelt saadud teadete järele olid wõihinnad 3. 5. s. a.

Londonis:

Taani wõi 180 sh. per cwt. ehk 8,22 Ekr. kg., Läti wõi 168—170 sh. per cwt. ehk 8,01—8,04 Ekr. kg., Eesti wõi 168—170 sh. per cwt. ehk 3,01—3,04 Ekr. kg., Wene wõi 150—152 sh. per cwt. ehk 2,69—2,72 Ekr. kg., U. Meremaa wõi 162—165 sh. per cwt. ehk 2,90—2,96 Ekr. kg.

Berliinis:

Importwõi 1. sort 198—201 Smk. per cnt. ehk 3,55—3,60 Ekr. kg., Importwõi 2. sort 166—168 Smk. per cnt. ehk 2,98—3,01 Ekr. kg., Importwõi 3. sort 158—163 Smk. per cnt. ehk 2,83—2,92 Ekr. kg., Sisemaawõi 1. sort 171 Smk. per cnt. ehk 3,07 Ekr kg., Sisemaawõi 2. sort 160 Smk. per cnt. ehk 2,87 Ekr. kg., Sisemaawõi 3. sort 143 Smk. per cnt. ehk 2,56 Ekr kg., U. Merimaa wõi 178 mk. per cnt. ehk 3,19 Ekr. kg., punane 174—176 Smk. per cnt. ehk 3,12—3,16 Ekr. kg., Läti (must) 171—173 Smk. per cnt. ehk 3,07—3,10 Ekr. kg., Eesti wõi 174—176 Smk. per cnt. ehk 3,12—3,16 Ekr. kg.

Kopenhaagenis:

Taani wõi 2,97 Dkr. kg. ehk 2,98 Ekr. kg.

Märkus: Wälisturu hinnad on mõistetawad importööride ja suurkaupmeeste wahel.

Eksportööride arwamise järele on praegu Tallinnas noteeritawa 1. sordi wõi madalam ostuhind 2,55 kr. Hind on mõeldaw franko wagun ärasaatejaam ja wõi eest mis sissetulnud 28. 4.—4. 5. s. a. Tendents waikne.

Meie raamatute wälimus.

Sisult hea raamat, aga halwas wälimuses ei suuda läbi lüüa.

Sisult hea raamat, aga halwas wälja-andes, räpakas trükis, mitte-meeldiwas kaus-tas jne. ei suuda omale seda pooleldi ja lugupidamist wõita, mis meeldiwa wälimu-sega ja korraliku wäljaandena. Peale sõna ja sisu etendab raamatu mõjuvuselе pääs-mises suurt ja tähtsat osa ka tehnika — trükk, paber, köide. Sellega ei arwestatud meil mõnikümmend aastat tagasi mitte; ole-wikus on aga asjaolud muutunud. On ko-guni raske kujutada, et mõni, väärtuslik tööde, kas või näiteks Tammsaare „Tõde ja õi-gus", oleks ilmunud nii nagu omal ajal „Pirlandad", „Lehtweisid", „Jenowewad" ja t. Meie raamatu sisuga on arenenud ka raamatu wälimus. Seda paremuse poole püüdmist wõis märgata eskmakordselt „Noor-Eesti" päewil. Ja tõesti, nii mõnedki tol-leaegsed wäljaanded ei jätnud midagi soo-wida, kui ka arwestada meil walitsenud trü-kitehnikaga. Aga waewalt sai Eesti raamat ontad esimesed sammud kaunima wälimuse poole astuda, kui tuli ilmasõda mobilisat-sioonide, ka tööstuse ja tehnika mobilisatsioo-niga, ning wõttis wõimalused arengu jatkumiseks. Ning meie mäemegi kurba tõsiasja: ilmasõja ajal, ligistub meie raamatu wälimus „Noor-Eesti" aegsest tasapinnast alla, mada-lamale, sest töö korralikuks täitmiseks puudus wastaw paber, wärw, hinnad olid kallid ja kirjastajaile, wäljaandjaile üle jõu käiwad, kallid.

Kuid trükitööstuse üldine kängus olek, oku-patsiooniaegne suur paberi puudus, hindade kallidus jne. ei lasknud Eesti raamatul i l u s a k s r a a m a t u k s saada. Walitses küll mingi oma stiil, midagi sega-modernset, kuid see sulas ja walgus laiali räpaka wärwi ja pak-kimispaberi arwel. Ainult üksikud tooted sest ajajärgust on jäänud kunstiwäärtusliku-dele wäljaannetena püsima — ka tänapäewal weel.

Uus ajajärk meie raamatu wälimuse aren-gus algab iseseiswuse saabumisega. Raamatule hakati nüüd e n a m tähelepanu omistama. Hoiti eemale juhusliku-sest, waliti, wõrreldi, wõeti küsimusse maitse, esteetiline mõju, kunstiwäärtus ja ka — omapära. Ent kahjuks wii-mane pole weel täninigi o m a i l m e t saawutanud. Meie raamat, ka kõige parem wälja-anne, ei ütle weel seda, et ta on a i n u l t Eesti raamat, nagu ütleb seda pea iga Soome, Saksa, Prantsuse ja Inglise raamat. Omapärasus meie raamatu juures on weel kompromissiline ja — taotlemata, kuigi püüe selle poole olemas ja ilmne.

Iseseiswuse aastail on meie raamat järk-järguliselt kenamaks muutunud, on kujunemas mingi eri kaust, ka oma stiil, nõuetaw paberi wäärtus, lugupeetawam kiri, illustratsioonid jne. Ja kui waadelda mõne wiimase aasta jook-sul ilmunud raamatuid, siis näeme, et need ei haawagi lugejat, nende wälimus, kaust jne. ei tõuka sugugi eemale, näeme, et isegi wälim., eriti just kaane illustratsioon, mis pea igale meie raamatule nüüd wäga omane, püüab kon-takti astuda sisuga, walitseb mingi wahekord, suhe. Kas või juhusliku näitena — M. Met-sanurga „Jäljetu haud" —mis juba wälimuse-ga ütleb: siin on tegemist sotsialismiga, ehk jällegi — Rohti „Kurgsoo", mille järele otse-kohe wõib lausuda — juttu wõib olla ses raa-matus ainult asuniku elu haljale oksale püüd-misest, tõuswa päikese poole minekust.

Meie suurematel kirjastustel on igal ühel oma maitsed, nõuded. Samuti on omasuguseд nõuded kujunenud proosa raamatu ja luuletoo-te kaustalise suuruse juures. Luuletuskogud on meil enamuselt wäikseд, rohkem nelinurgeli-seд, harwa aga suureд, nagu Barbaruse „Geo-meetriline inimene", Hiire „Puhtewird" j. t., mis meeletuletawad albumeid, sõrnaale. „Noor-Eesti" harrastas mõne aasta eest ka wäikseid proosa-raamatuid, saatis turule ühe-juuruseid, piklikke nowellikogusid, romaane jne. Ent wiimasel ajal on seegi kirjastus üle läi-nud suurema formaadi peale. Sama suurus, nagu „Noor-Eesti" raamatuil, on ka „Looduse" raamatutel omane (see on maksew peamiselt just ilukirjandusl. raamatute kohta!) „Eesti Kirjanduse Seltsi" annab oma tõlkeraamatud, samuti ka wanema algupärase ja populaar-tea-dusliku kirjanduse peaaegu erandita ühesuurus-tes wäljaannetes wälja. See on omast kohast ka wäga terwitataw ja soowitaw. Just raamatu riiulile asetamise, hoidmise juures mängib see suurt osa. Teistest kirjastustest saab waewalt juttu olla, sest nende iga-aastaseд wäljaanded moodustawad aasta toodangu juures ikkagi wäga wäikse protsendi.

Eesti raamat on wälimuselt ka selle poolest huwitaw, nagu juba eelpool tähendatud, et ta kaas peaaegu alati on illustreeritud. Sõrmil wõiks loetleda neid mõne wiimase aasta wälja-andeid, mis selle saatuse osalised ei ole saanud.

Kõige agaramana raamatu kaante illustree-rijana on wiimastel aastatel end Jaan Wahtra näidanud. Olgu see siis „Looduse" wõi „Noor-Eesti" raamat, aga kaas on peamiselt ikka J. Wahtralt. Ja ei saa salata — on terwe rida huwitawaid illustratsioone sellelt moodsalt kunstnikult, millega nii mõnegi raamatu wäli-mus kõrgemale on tõstetud. Sügawalt mõju-wad ja ka erinewad, omapäraseд on Aug. Gai-liti kahe wiimase nowellikogu kaaned, Juhan Liiwi luuletuste j. p. t. raamatute kaaned. Ka Peet Aren on häid kaasi walmistanud, eriti just „Noor-Eesti" ramatutele ja Reed Morni „Andekas Parasiit'ile".

Meie trükitööstuse järk-järguline täienemine, üldine areng, moodsamate masinate ja abi-nõudega rikastamine ja wäliskaubandus, samuti ka meie paberiwabrikute paberi walmistamise mitmekesisus wõimaldawad meil häid raama-tuid trükkida. Kas kõik kirjastajad ja välja-andjad sellega arwestanud, on kaheldaw. Nii mõnigi toode oleks wõinud weelgi parema ja meeldiwama ilme saada, kuid selle mitte saa-mine on wist rohkem küll kulude kokkuhoiust tin-gitud. Sest luksuslik raamat pole kättesaadaw. Kuid iga raamat wõib ka mitte luksuslikus wä-limuses meeldiw raamat olla. Seda peaksk enam püüdma. Maha ülearune ja liigne pillamine, edwistamine, rohkem maitset, lihtsust, kuid kunstilist wõluwust!

Pea püüd, mis igale wäljaandjale südamele peaks koputama ja meeles püsima, jäägu aga see — Eesti raamat peab ka omapärane, eestiline olema. Kui seda sisus tahetakse ja on saadud, siis ka wälimuses pole selle nõudmine liigne ja kättesaamatu. Seni, kümne aastase iseseiswuse kestel, on seda siiski liig wähe saawutatud. On ikkagi rohkem järelaimamise ja juhusliikkusega tegemist, kuigi — h e a järel-aimamise ja juhusliikkusega. — en. —

Suwised spordiwõistlused.

Kogu maa hüppamas ja karglemas.

Eesti kerge-, raske- ja weespordi liidu juhatus on juba kokku seadnud 1928./29. wõistluste kawa. Selle järele on

maikuul 13.

Paide maakondlikud murdmaajooksu wõist-lused ja teatejooks 10×600 mtr. ümber Tartu linnas „Kalewi" korralduse l. 14. mail on teatejooks 10×1000 m. Tallinnas „Kalewi" korralduse l. 20. mail on teate-jooks 10×500 m. Pärnus „Tervise" korral-duse l. 28.—29. mail on Amsterdami olüm-piamängude katsewõistlused Tartus, „Kalewi" korralduse l. Raskejõustiku wõistlust sel kuul ei ole. 20. mail on rahwuslised rattasõidu wõistlused Tartus. Sellega ühel ajal ka mootorpaadi wõistlused Tartu weespordi klubi korralduse l.

Suuremad kergejõustiku wõistlused

on juunikuul. 3. juunil jatkuwad Amsterdami olümpiamängude katsewõistlused kergejõusti-kus. 9.—10. juunil on rahwuslikud kerge-jõustiku wõistlused Rakweres ja Setumaa kergejõustiku esiwõistlused Luhamaa haridus-seltsi spordi osakonna korralduse l. 9. juunil on ka Tallinnas rahwuslikud kergejõustiku wõistlused. 16.—17. peetakse Ekraweliidu korralduse l Tallinnas staadioni juubeliwõist-lusi. 17. juunil peetakse Koerus maakonna esiwõistlusi. 29. ja 30. on Helsingi — Tal-linna linnawõistlus Tallinnas.

3. juunil on Tartumaa esiwõistlused uju-mises ja hüpetes. 10. juunil on rattasõidu wõistlused „Kalewi" korralduse l Tallinnas ja 23.—24. Rakweres.

30. juunil algawad rahwuswahelised maadluswõistlused Tallinnas, mis ulatuwad isegi juulisse.

1. juulil peetakse

Järwamaa esiwõistlusi

kergejõustikus. Samal ajal on ka Pärnu ja Audru-Lindi kergejõustiku esiwõistlused. 7.—8. on on Tartumaa esiwõistlused kerge-jõustikus. Awalikke spordimärgi wõistlusi peetakse 11.—13. juulini Tallinnas „Kalewi" korralduse l. Kohe selle järele — 13. kuni 15. juulini algawad Tartus Eesti esiwõistlused kergejõustikus. Järwamaa kergejõustiku esi-wõistlusi peetakse 21.—22. juulini Paides.

1. juulil on Tartumaa esiwõistlused ratta-sõidus, 8. juulil rahwuslised rattasõidu wõist-lused Luhamaal. J. Iwanowi 20. a. spordi tegewuse juubeli puhul korraldab Rakwere „Kalew" 21.—22. juulini rahwuswahelisi rattasõidu wõistlusi.

Juulikuul peetakse ka rida weespordi wõist-lusi. 7.—8. juulini on Pärnumaa esiwõist-lused ujumises, 8. juul. rahwuswahelised weespordi wõistlused Tartus, 14.—15. Wiru-maa ujumise wõistlused, 21.—22. Harjumaa esiwõistlused ujumises ja 22. rahwuslised uju-miswõistlused Tartus ja Wiljandis. Eesti esiwõistlusi ujumises ja wettehüpetes peetakse 28.—29. Tallinnas „Kalewi" korralduse l. Samal ajal on ka Paides Järwamaa esi-wõistlused ujumises.

11.—12. augustil peetakse Pärnumaa esi-wõistlused kergejõustikus. 12. rahwuslised kergejõustiku wõistlused Türil. Samal ajal on ka Wiljandimaa esiwõistlused kergejõusti-kus. Politsei kergejõustiku esiwõistlusi pee-takse 17.—19. Tallinnas. 18.—19. on Pet-serimaa esiwõistlused kergejõustikus. 25.—26. peetakse rida wõistlusi: rahwuslisi kergejõus-tiku wõistlusi Paides, spordimärgi wõistlusi Pärnus ja rahwuslisi kergejõustiku wõistlusi Tallinnas „Kalewi" korralduse l.

11.—12. aug. peetakse Eesti esiwõistlusi rattasõidus maanteel — Witjasi korralduse l Tallinnas. 19. on Pärnumaa esiwõistlused rattasõidus. 25.—26. rahwuswahelised ratta-sõidu wõistlused Tartus. Samal ajal on on ka Eesti esiwõistlused rattasõidus (trekil) Rakweres.

26. aug. peetakse Tartus mootorpaadi wõistlusi.

„Kamraterna" : „Kalew" — 3 : 2.

Esimene poolaeg 1 : 1.

Laupäewal oli esimene jagpalliwõistlus wälja-maalastega. Tallinna „Spordi" kutsel saabusid Eestisse Helsingi „Kamraterna", lühendatult S. F. K., et ära pidada kaks jõpruswõistlust, esimene „Kalewiga", teine „Spordiga". Mängu peeti „Ka-lewi" aias, mis alles hiljuti wabanes lumest. Maa on kohewil ja mänguks küll mitte kõige parem.

Kell 6 ilmuwad mänguwäljale „Kamraterna" mehed punastes särkides ja walgetes pükstes. Pea-gi nende järele saabuwad „Kalewi" mehed musta-des särkides ja walgetes pükstes. Wäheste tree-ninglöökide järele kuulutab wahekohtunik Paal mängu alganuks. Mäng algab hoogsalt, kuid löö-gid on saamatud. Waewalt kolme minuti möödu-misel saawutawad eestlased esimese korneri enese kasuks. Wärawalöök aga ei õnnestu. 15.-mal mi-nutil on meile soodne juhus, kuid löök läheb „tsossi". 17.-mal minutil saawutatakse

esimene wäraw „Kalewi" kasuks.

Kuid waewalt jõutakse pall keskelt lahti lüüa, kui see minuti järele osutub „Kalewi" wärawa wõrgus. Saawutati tasakaal 1 : 1. Resultaat ergutab mehi. Tehakse wastastikku wärawalööke, kuid need eba-õnnestuwad. Publikum on õige wagune ja suhtub erapooletult wõistlejatesse. Tabawate löökide pu-hul applodeeritakse mõlemaile. Mõned soomlased katsuwad „laulukoogiga" oma mehi elustada, hüü-des: „J — ef — kol Pres — sa — pol" (J. F. K. — pressige!) Need wäheseд wahelhüüded tek-itawad lõbusat meeleolu, kuna „Kalewil „laulu-koori" ei ole. Üheст mänguwälja nurgast kuuldub soomlaste wahelhüüde järele samas taktis: „Wiron — pir — tul Wiron — pir — tul"

Teine poolaeg algab „Kalewi" energilise pealetungiga, sest nüüd tuleb neil sel poolajal mängida wastu päikest ja tuult. 4 minutit pä-rast poolaja algust paneb J. F. K. mees kalewla-sele jala ette. Sellepärast määratakse trahwi-löök. See toimetatakse aga meisterlikult wära-wa pihta, mille wärawawaht saamatult lasklis wõrku minna.

Selle wärawa peab küll kahtlemata wärawahi arwele panema.

Tagajärg 2 : 1.

„Kalewi" kasuks tiiwustab mehi. Soomlased presiwad agarasti peale, kuid üks kindel wära-wa wõimalus läheb wastu posti, teine üle. Peagi saawad kalewlased korneri oma kasuks, millele järgneb weel kolmas, kuid nende sise-toimetamine ebaõnnestub. 26. minutil tee-wad soomlased oma kaotuse tasa. Parema ääre tormaja tõttu on wahekord 2 : 2.

35-mal minutil saawutawad „Kamraterna" mehed oma wõiduwärawa. Jällegi parema ääre tormaja teenel

3 : 2 „Kamraterna" kasuks!

„Kalewi" katsed seda tasa teha ebaõnnestu-wad.

Külalised saawutasid wõidu, olgugi et mõle-mate meeskondade mäng enam-wähem wõrdne. „Kamraterna" meeiskonnas oli silmapaistew pa-rema ääre tormaja, kes saawutas üksi kaks wä-rawat. Kaitse rahuldaw, wärawawaht hooletu. „Kalewi" meeskond tundus oma koosseisu poolest ühtlasemana kui „Kamraterna" oma. Wõidu-wärawate wahekord oli rohkem juhuse teene.

Pühapäewal mängiwad „Kamraterna" me-hed samal wäljal „Spordiga".

Balodis oma Tallinna-sõidust.

Läti wälisminister B a l o d i s seletab Riia lehtedele: „Minu sõit Tallinnasse on kor-raline wälisministrite nõupidamine. Arutu-sele wõetakse ühenduse kergendamine, eeskätt reisijate dokumentide ja bagaashi kontroleeri-mine Walgas, mis praegu rongide liikumist takistab. Need wormaalsused on eriti tundu-wad suwel, kui Riia-Tallinna wahel sõidab pal-ju wälismaalasi. Peale selle wõetakse aruta-sele ka mitmed juriidilise iseloomuga küsimused: Eesti kodanikkude nõuded Lätis likwideeritawa-te end. Wenemaa seltsides „Rossija", „Shisni" ja teiste asjus. Kui awaneb wõimalus, siis peatatakse seni lahendamata politiliste ja ma-janduslиste küsimuste juures. Riiga jõuan ta-gasi neljapäewal."

„Italia" kriitilises seisukorras.

Õhulaewa ähwardab tugew torm.

B e r l i i n i s t, 5. mail. (Trj.) Wadsõst teatatakse, et Eindral Nobile polaarekspeditsi-ooni õhulaew Italia seal kriitilises seisukorras on. Õhulaewa ähwardab tugew torm, mis Põhja-Norra rannale läheneb. Kuna õhu-laew lahtise taewa all maandumistorni külge kinnitatud on, wõib torm talle hädaohtlikuks minna. Kogu meeskond käsitati õhulaewale. Kindral Nobile arwestab wõimalusega, et „Italial" tagasi lõunapoole lennata tuleb, et tormi eest warju otsida. Merel ja Terawmägedel mässawa tormi tõttu tuleb igatahes lendu Kingsbayssе edasi lükata.

Tuhatschewski asemele Schaposchnikow.

Amberpaigutused punawäe juhatuses.

Laupäewased Rönk. Wene lehed teatawad suurtest ümberpaigutustest Wene punawäe juhtiwates ametites. Revolutsioonilise sõja-nõukogu käskkirjaga wabastatakse punawäe peastaabi ülem Tuhatschewski seniselt ametilt ja määratakse Leningradi sõjaringkonna ülemaks. Leningradi sõjaringkonna senine ülem e e s t l a n e K o r k määratakse eriti tähtsate ülesannete täitjaks sõjakomissariaadi juures. Punawäe staabi ülemaks Tuhatschewski asemele määratakse senine Moskwa ringkonna komendant Schaposchnikow.

Promotsioon Wanas Heidelbergis.

Stresemann ja Shurman audoktoriteks.

B e r l i i n i s t. 5. mail. (Trj.) Heidelbergis pühitseti ühenduses ülikooli pidustustega Saksa wälisministri Stresemanni ja Ühisriikide Berliini saadiku Shurman'i pidulikku promotsiooni Heidelbergi ülikooli audoktoriteks. Shurman esines pidul. talitusel kõnega, milles ta oma „Alma Mater Heidelbergi" ülistab ja kuulsa üliõpilaslaulu ette kandis, mille ta ise ingliskeelde tõlkinud. Saadik rõhutas Ameerika ja Saksamaa sõprust ja põhimõtete sugulust.

Stresemann kõneles rahwa õigusest wõa arenemise peale ja rõhutas, olewat ekslarwamine, et rahwuslised ideed wastolus on rahwuswahelistega. Rahwuslane olla, ei tähenda rahwuswahelise koostöö wastane olla.

Soome külalised Tartus.

Tutwuneti linnaga.

Eilseks saabusid Tartu Suomen Kansallis Korkeakoulu ajakirjanduse osakonna õpilased, arwult 19 inimest. Külalised peatusid enne Tallinnas ja Narwas.

Ekskursiooni juhina sõitis kaasa prof. Kettunen.

Tartus tutwuneti linnaga ja waatamis-wääriliste kohtadega, käidi muu seas ka üli-õpilasmajas, E. R. Muuseumis Raadi mõi-sas ja mujal.

Henrik Wisnapuu õhtu.

Kunstiühing „Pallases" on täna, esmas-päewal, Henrik Wisnapuu õhtu. „Wanemuise" paremad draamajõud prouad L. Reiman ja M. Türk ning härrad E. Türk ja R. Rat-tasep esinewad Wr napuu luuletustega. Üle-waate Wisnapuu loomingust annab A. Kiwi-kas. Mõne palaga oma rikkalisest produk-tsioonist esineb ka autor ise. Et Käesolew es-maspäew on sel hooajal „Pallases" wiimane, on loota rohket osawõttu. Algus kl ½9 õhtul.

Poiskeste riisujad.

Ära wõeti 3 pudelit wiina.

Läinud kewadel käisid 14 aastane Leonhard Aumann ja 10 a. Meinhard Busmann Ahja wallas „Kärsa" poes, kuhu neid wanema poisi isa oli saatnud tarbudeks wiina ostma. Poisid ostsid 6 pudelit wiina, panid need kotti ja hakkasid koju-poole minema.

Teel jõudsid nad telliskiwi koormale järele, millel kaks meest istusid: Julius Aarna ja Fried-rich Blumenfeldt. Poiste järelejõudmisel peatasid mehed hobuse ja kutsusid poisse wankrile istuma. Poisid ei olnud aga sellega nõus. Siis tõmbas Blumenfeldt poistelt wiinapudelitega koti käest ja asetas selle wankrile. Selle peale lasti hobusel edasi minna.

Nüüd ei jäänud poistel muud üle, kui ronisid ka wankrisse. Kodu teelahkmel hüppasid poisid maha ja nõudsid oma kotti wiinapudelitega tagasi. Blumenfeldt wõttis kotist kolm pudelit wälja, ühe andis Aarnale, teise pistis omale tasku, kuna kolmas kätewahelt maha libises ja katki läks. Ale-jäänud kolme pudeliga ulatas ta poistele koti ta-gasi ja käskis nüüd poistel jalga lasta. Poisid hakkasid mehi kartma ja läksid koju.

Asjast teatati politseile, kes Aarna tabas. Süüdi see ennast ei tunnistanud ja seletas, et Blumen-feldt toimetanud enese algatusel ja waatamata tema keelule. Blumenfeldt tabati hiljem Wõrust Ka tema ei tunnistanud ennast süüdi. Olewat joobnu olnud ja ei mäletawat mis ta tol kor-ral tegi.

Neil päewil oli asi Tartu-Wõru rahukogus arutusel. Kohus mõistis Blumenfeldti 1 a. 6 kuuks wangiroodu ja Aarna õigeks.

Naiskodukaitse liigetele.

Tartu naiskodukaitse liikmed, kes soowiwad wäljas wõrkpalli mängida, rattasõitmist ja sõud-mist ära õppida, palutakse üles anda igaüks oma jaoskonnas (malewkonnas) kuni 20. sfp.

Tartu Naiste Karskusseltsi peakoosolek.

Teisipäewal kell 8 õhtul peetakse Tartu Naiste Karskusseltsi peakoosolek Jakobi tän. 12.

Kawas: kõne pr. A. Tammelt, Richard Rohti uue romaani „See milleст awalikult ei räägita" üle ja ametlik osa. J u h a t u s.

Akadeemilise meeskoori harjutus on täna, kl. 8—9 üliõpilasmajas. On tarwilik iga liikme ilmumine, kes osa wõtab M. meesk. kontserdist Tallinnas laulupeo puhul.

Firma nimi ei kõlba.

Peab kaebaja allkiri olema.

Kaubamaja „Oskar Stude" nimel tolli-komitee otsuse peale riigikohtule antud kae-bustele oli alla kirjutatud "Oskar Stude" ja nagu notari tõestusest näha, on selle allkirja kirjutanud Kurt Bringentoff, kes kaupleb firma all „Oskar Stude" ja kellel on õigus firma nimel üksinda alla kirjutada. Kurt Brin-gentoffi enese allkirja kaebustel ei leidunud, kuna administratiiw kohtukorra järele kaebu-sel peab kaebaja allkiri olema, milleks ei saa kuidagi lugeda Bringentoffi poolt kaebusele kirjutatud firma nimetust „Oskar Stude", sest seaduses ei ole ette nähtud wõimalust tarwi-tada oma nime asemel firma nimetust kohtule antawatel kaebustel.

Sellepärast otsustas riigikohus kõik need kaebused läbiwaatamiselt kõrwaldada.

Uus koolimaja warisemas.

Sangaste Tagula koolimaja wajub.

Läinud suwel ehitati Sangaste Tagulasse uus ajakohane koolimaja. Talwe jooksul on aga selgunud, et hoone on halwasti ehitatud. Asjaomased ringkonnad lahendawad küsimust.

Kaks uut raamatut.

Neil päiwil ilmub „Noor Eesti" kirjastusel Juhan J a i k i u u s n o w e l l i k o g u — „Kaamelid pasunapuhujatega", ligi 300 lk. suur. „Waeste patuste alewi" autor, August J a k o b s o n, töötab uue romaani juures — „Tuhkur hobune", milles käsitleb ilmasõja ja iseseiswuse tuleku aeg-seid sündmusi. Raamat saawat kuuldawasti lehe-külgede arwult weel suurem kui autori esiliku „Waeste patuste alew" (mida aga mitte kohe woo-rusena ei maksaks wõtta).

Sekeldused Nestu piimaühingus.

Juhatus tagandatud.

Nestu p. ü. ümber keerlesid juba sügisest saadik mitmesugused jutud. Oli mitu tormi-rikast koosolekut. Ühwardas lõhe Uue-Antsla meeste eestwõttel tekkida uue piimawabriku näol. Kõik see tuli esile aasta peakoosolekul 30. aprillil. Rahaline aruanne kinnitati 48.199 kr. suuruses. Puhaskasu 7021 krooni määrati põhi- ja ehituskapitaliks.. Juhatusele tehti etteheiteid. Pikkade waieluste järele ta-gandati juhatus. Uue juhatuse walimine määrati järgmiseks koosolekuks. Tulewa aasta eelarwe jäeti kinnitamata.

Piimaühisuse maaala, mis oli taluomani-ku Wellneri poolt tasuta lubatud piimaühi-susele, sünnitas tormi. Hra Wellner nõudis maa eest nüüd 2500 krooni. Tahes või tahtmata pidi peakoosolek nõutud summaga lep-pima, olgugi et leidis selle liiga kõrge olewat. Üldiselt jäi mulje, et senini rahulikult töötanud piimaühisust ootawad raskemad päewad Uue juhatuse walimine osutub kindlasti üheks kibedamaks küsimuseks, sest wastastik-luste süüdistamiste tõttu on kohaste isikute leidmine raske.

Pilkuse (Orase) riigimetsas

on palju mahamurdunud puid, mis seisawad koristamata ja jätawad mahajäetud metsa mulje.

Päikeseplekkide perioodid.

On üldiselt teada, et päikese pinnale ilmuwad teatawate ajawahemikkude järele tume-dad plekid, wahel suuremas, wahel wäiksemas arwus ja ulatuses. Teadlane R. Wolf Zürichist on katsunud nende plekkide ilmumustihedust kindlaks teha ja tal õnnestuski oma waatluste ja wanemate uurimiste koostamisel leida rida, mis algab 1750. aastast, reeglipäraselt järgneb ja ulatub käesolewasseni aega.

Need n. n. päikeseplekkide relatiiwarwud maksawad tänapäewal kõige omasema ja kõlb-lituna mõõduna plekkide suhtes ja moodus-tawad aluspõhja kõigile teoreetilistele uuri-mustele plekkide, eriti aga nende perioodilise ilmumuse üle. Esmajoones nad juhiwad meid 11-aastasele perioodile; kuid too pe-riood ei ole mitte konstantne, jääw, ta on hinnataw waid kui toores keskwäärtus, mis kõigub wäga laiades piirides 7,3. a. (1829,9 —1837,2) ja 17,0. a. (1788,1—1805,1).

Siit wõib otsustada, et 11-e aastane pe-riood, mis on maksew peaperioodina ja annab plekkide ilmumisele karakteerse kuju, ei ole mitte ainuke, waid tema kõrwal on weel tei-sedki perioodid pikema wõi lühema kestusega.

See otsus on wastandiks senistele ar-wukaile ja siiski mitterahuldawaile uurimis-tulemustele. Kõige kaugemale neis analüüti-listes wäljaarwamistes läks Jaapani mate-maatik H. Kimura, kes tegi kindlaks 29 eri-newat perioodiwäärtust ja nii jõudis relatiim-arwude rea juurde, mis koosneb 29. erinewast perioodilisest jõunsliikmest, kus igale liikmele wastab erinew amplituut, periood ja faas.

Edasi juhib autor tähelepanu sellele, et päikeseplekkide periood on peamiselt küll 11 aastat, kuna tema perioodiline wankumine tuleb ette 450. aastas. Kõik teised warase-maile uurimustele tuginewad perioodid ei ole reaalsed ja nad wahelduwad 450-aastases eba-sarnasuses 111-aastalise perioodiga.

Sellep. on ka kõik katsed erinewaid pe-rioode wõimalikkude kombinatsioonidega koos-kõlla wiia planeetide asendiga ja nii päike-seplekkide olemust lugeda nende mõjutatuks, as-jatud.

Wastupidi — päikeseplekkidel on mõju planeetidele. On teada, et maamagnetismi kõikmised aastased wariatsioonid 11-aastalise päikeseplekkide perioodiga paralleelselt jook-sewad. Nüüd aga tuli maamagnetismis selle 11-aastalise perioodi kõrwal weel teine suurem, mille kestus ei ole täpselt teada, kuid mida hinnatakse 450—500. a.

Lõpuks juhib autor tähelepanu weel ka-hele muutuwale tähele — M i r a C e t i ja R. B. T a u r i täht, milliste walgusewaheldu-mine on samatüübiline kui päikeselgi. Mira Cetil on peaperiood 332 päewa ja perioodi-line wankumine kuni 218 aastat; R. B. Tauri periood selle wastu 39 päewa wanku-misega 1285 päewa.

Wastutaw toimetaja A. Jürgenstein.
Wäljaandja Jaan Tõnisson.
Trükitud „Postimehe" trükikojas, Tartus.

Igaüks teab juba, et

Tschi-tschu-tscha

ilus ja wäga praktiline on.

H. Baumann

Tartus, Kaubahoowis nr. 1.

Kaup on kõigis wärwes waateakual.

Leebikus

müüakse „Postimehe“ üksikuid numbreid ja wõetakse wastu tellimisi

hra Riggoli kaupluses.

Rasinal,

Laane Jenpl wõetakse „Postimehe“ tellimisi wastu Jaan Bragi kaupl.

Meriasjanduse Peawalitsus

teatab, et 9. maist peale hakkab

A-l. „ENDLA“

ühendust pidama Rohuküla ja saarte wahel

Rohuküla—Triigi—Taaliku—Sõru liinil.

Wäljas. Rohukülast igal kolmap. kl. 15.00	Wäljasõit Taalikult igal neljap. kl. 4.30
„ Triigilt „ „ kl. 19.45	Wäljasõit Sõrult „ „ kl. 7.45
Saabub Taalikule „ „ kl. 18.45	Wäljasõit Triigilt „ „ kl. 9.30
	Saabub Rohukülla „ „ kl. 14.00

II reis juuni, juuli ja augusti kuudel:

Wäljas. Rohukülast igal pühap. kl. 12.30	Wäljasõit Taalikult igal pühap. kl. 21.30
„ Triigilt „ „ kl. 17.15	„ Triigilt „ „ kl. 25.30
Saabub Taalikule „ „ kl. 18.45	Saabub Rohukülla „ esmasp. kl. 5.45

Rohuküla — Heltermaa liinil.

Wäljasõit Rohukülast igal esmasp., teisip., reedel kl. 15.00 ja laupäewal kell 20.15
Wäljasõis Heltermaalt igal teisip., kolmap., laup. kl. 2.00 ja pühapäewal kell 9.30

Laewasõidud on otseühenduses Rohukülas raudteerongiga, Heltermaal ja Triigil omnibusi liinidega.

Lähemaid teateid annab Tallinnas Meriasjanduse Peawalitsuse Rannasõidu Liinide korraldus tel. Meriasjanduse keskjaam 19 ja Haapsalus Ed. Laine, Posti tn. 21, telefon nr. 107.

Meriasjanduse peawalitsus.

UUTE AJAKOHASTE MASINATEGA VARUSTATUD

Suurköitekoda

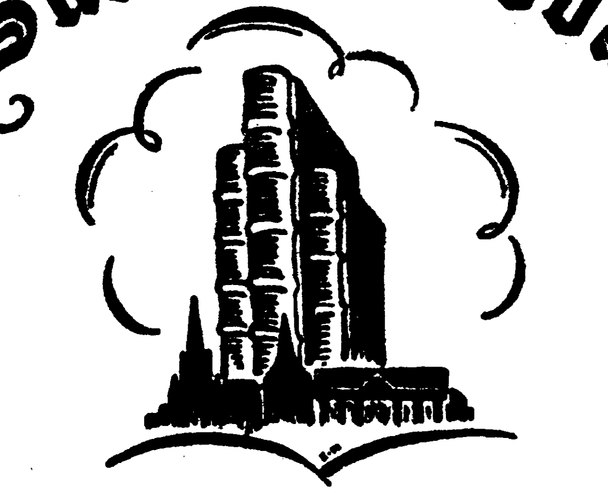

valmistab kiirelt ja odavalt igasuguseid köitetöid, nagu: kontoraamatuid, nahk-, kalingur- ja raamatukogu-köiteid ning broshеerimisi suurel arvul. Igasuguseid nahk kunst-iluköiteid, nagu: aadress-mappisid, rahataskuid, blokk-kaanesid jne.

EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

Postimees

TARTUS · JAANI TÄNAV 11-13
TALLINNAS · VENE TÄNAV 1

M. Reinik.

Mesiniku päewaraamat

50 pere jaoks.

Hind 1 kroon.

Selle raamatu kohta kirjutab K. Mäekala „Postimehes“ nr. 114 — 27. a. muuseas järgmist:

„Ilma raamatupidamiseta ei ole edukas mesilaste pidamine mõeldaw. Mesila edu, olles tingitud wäikeste loomakeste nii wäga mitmekesistest, inimestele weel wähe tuntud keerulistest eluawaldustest, seistes ilmastiku ja ümbruskonna taimestiku mõju all, nõuab mesinikult hoolsaid waatlusi ja terawaid tähelepanekuid ......

Selle tarbe on M. Reinik, meie kauaaegne tegewane mesinduse põlul, oma päewaraamatu wäljaandmisega täiesti rahuldanud“.

„Postimehe“ raamatukauplus.
Tartus, Suurturg 16.

Jällemüüjatele

Gruumi ja walget pappi
Kirjaümbrikke
Kirjutuspaberit
Postpaberit
wõistlemata hindadega

„Postimehe“ raamatukauplus
Tartus, Suurturg nr. 16. Telefon nr. 2-50.

Aednik,

äsikut kainet, kes ka mesilastepidamist tunneb, wajab lahe Wõisiku warjupaik, üle Põltsamaa. — Lähemaid teateid kuni 10. maini saab Tartus, Riia tän. 8, krt. 11. Kaupa teeb Wõisiku warjupaiga juhataja Wõisikul. Warjupaiga juhatus.

Alates 6. maist awatakse

laewade liikumine Tartu-Oiu ja Tartu-Laashoone liinidel.

Ärasõit Tartust — Oiule igal pühapäewal, teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal kell 2 p. l.

Ärasõit Oiult igal pühapäewal, esmaspäewal, kolmapäewal ja reedel kell 4 homm.

Ärasõit Tartust — Laashoonele igal esmaspäewal, kolmapaewal ja reedel kell 2 p. l.

Ärasõit Laashoonelt igal teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal kell 4 homm.

Meriasjanduse Peawalitsus

teatab, et neljapäewal **10. mail** kell **8** hommikul **sõidab**

A.-l. „Kungla“

Tallinnast Tsitre-Loksa kaudu Wõsule.

Tagasisõit Wõsult Loksa-Tsitre kaudu Tallinna laup. 12. mail kell 7 hom.

Edaspidine ühenduspidamine **mai kuus** saab olema:

Wäljasõit Tallinnast	igal teisipäewal	kell 8.—,	saabub Wõsule	kell 20.30.
„ Wosult	„ neljapäewal	„ 7.—,	„ Tallinna	„ 16.30.

Juuni, juuli ja augusti kuudel:

Wäljasõit Tallinnast igal teisipäewal, reedel kell 8.— ja laupäewal kell 17.—. Saabub Wõsule igal teisipäewal kell 19.30, reedel kell 17.— ja pühapäewal kell 1.—.

Wäljasõit Wõsult igal kolmapäewal kell 7.—, reedel kell 22.— ja pühapäewal kell 22.30. Saabub Tallinna igal kolmapäewal kell 16.30, laupäewal ja esmaspäewal kell 6.—.

Peatused Tsitres, Loksal ja nõudmise peale ka teistes kohtades laewasõidu liinil.

Kaupu wõetakse wastu laewale laadimiseks Tallinna sadamas bassein nr. 1 (elewaatori taga) laewa wäljasõidu eelpäewadel kella 7—16.

Lähemaid teateid annab Meriasjanduse Peawalitsuse Rannasõiduliinide korraldus, telef. Meriasjanduse keskjaam 19.

Meriasjanduse Peawalitsus.

Jalgrattaid Inglise ja Latwello wabrikutest,
õmblusmasinaid,
kudumismasinaid,
koorelahutajaid,
sõidu- ja weo
automobiile,
mootorrattaid,
mootoreid jne.
on headel tingimistel müüa.

N. Naaris,
Tartus, Aleksandri tän. 2.

Dr. H. Püüirako

Naha-, sugu- ja siehaigused.
Kosmeetika.
Wastuwõtmine kl. 9—2, 3—5. 7—9 õhtul ja igal ajal kui kodus olen.
Raatuse tän. 12.

Dr. A. Lenzner

Naha- ja suguhaigused.
Kosmeetika.
Wastuwõtm. igap. kella 10—12 ja 5—7, pühap. kella 10—12, soowi korral ka teisel kellaajal kokkuleppe järele.
Rüütli tän. 25, k. 4.

Dr. Jaan Sikk.

Naha-, närwi- ja sisehaigused.
Kosmeetika.
Kõnetunnid igapäew kl. 10—12 ja 5—7 p. l.
Tartus, Peterburi tän. 17.

Ostmised

Ostame

täiesti kuiwi 7

kasepunge, männikaswe, kadakamarju, kalmusejuuri.

Wärskeid maikellukeseõisi

A-S.
„Proviisor Julius Lill,
rohukaubasuurlaod
ja laboratooriumid“

Tööpakkumised

Kontori tööde jaoks wajatakse 9

preilit,

kes Saksa ja Eesti keeles ja kirjas osaw on. Pakk. slt. „P. K.“ all ära anda.

Tuba

köögiga, omaette sissekäiguga Pihkwa tän. 24, ära anda intelligent inimesele. Tulla 4—6.

Koolilapsed leiawad

suwets

lahket wastuwõtmist maal, Saksa keelt rääkiwas perekonnas. Järele küsida Õpetaja t. 3.

1-toaline

korter,

teeduwõimalus, era sissekäik ära anda. Kiwi tän. 45—6.

Hea ärikoht

Lepasaare Piimaühisuse juures 3 klm. raudteejaamast wälja üürida. Küsida kohal herra Mäesepp. 7

Põllumehele
tähtsad raamatud:

Aamisepp, J.: Kuidas kartulikaswatust tõsta ja selle kasutamist korraldada. (Auhinnatud). — 75 senti.
Jürmann, A.: Umbrohud ja nende hävitamine. — 80 s.
Kompus, C.: Juurvilja seemnekasvatus. — 75 senti.
Lehtman, J. ja Liideman, K.: Väetuse õpetus. Teine parandatud ja täiendatud trükk. — 2 kr. 25 s.
Liideman, K. ja Rootsi, N.: Kõrreviljakasvatus I ja II osa. — 4 kr. 20 senti.
Mets, J.: Eesti põllumehe linakasvatus. (Auhinnatud). — 50 senti.
„ Lähemad ülesanded loomatoidu kasvatamisel ja kuidas neid teostada. (Auh.). — 30 senti.
Pill, M.: Sordikasvatus. Eriosa II. — 50 senti.
„ Meile tähtsamad põllutaimede sordid. — 1 kr.
„ Seemne- ja sordikasvatus Eestis. — 90 senti.
„ Seemnev. puhastus ja sortimispunktid. — 1 kr. 40 s.
„ Seemnekasvataja aabits. — 50 senti.
Pool, Th.: Kuidas loomatoidu kasvupindade eest hoolitseda ja neid suurendada. (Auhinnatud). — 35 s.
Rebane, A.: Põllumajapidamise õpetus II osa. — 2 kr.
„ Seemnetundmine. — 50 senti.
Sookultuur. Eesti Soopar. S. toim. II. — 75 senti, III. — 75 senti, IV. — 75 s., V. — 50 s., VI. — 50 senti.
Ümarik, J.: Suhkrupeedi kasvatamine ja kodune ümbertöötamine. — 15 senti.

„Postimehe“ raamatukauplus
Tartus, Suurturg 16.

Ämmaproua A. Willmann

Peterburi tän. 17, kr. 3.

Ämmaproua Erits-Blum

Karlowa t. 9, tel. 909

Ämmaproua A. Eller

Kalda tän. 1, kiwisilla juures.

Ämmaproua L. Reinwald

Peterburi tän. 8, krt. 1.

Ämmaemand E. Eller

Raatuse tän. 14 (hoowis).

Kursus

algab 8. mail 1928 a. Tartus. Õpetus on tegelik ja teoreetiline ning kestab 2—3 nädalat. Õpetatakse ainult piduroogade walmistamist ja pidulaudade katmist kodu-, kui ka wäljamaa kombe järele. Toidud, mis walmistatakse, nagu: rolaadid, pasteedid, kalad, koogid, tordid jne., saawad uue moe järele ilustatud. Wõtan õpilasi wastu isiklikult Suurturg 17, kaupluses. Soowikorral wõtan ka õpilasi päewiti juure. Palun rutata ülesandmisega, olen paljude aastate järele juhuslikult jälle Tartus. Austusega R. Sower.

Warustuswalitsuse Ehituse- ja Korteriosakond

annab wälja kinnisel wähempakkumisel 21. mail s. a. kell 10, **Tartusse kiwist**

hobusetalli ehitustööd.

Lähemaid teateid saab osakonnast Tallinn, Uus tän. 10, igal tööpäewal kella 10—13.

Jõgewa jaama raamatukapis

müüa pakkimiseks ajalehe paberit. Sealsamas wõetakse ka „Postimehe“ tellimisi ja kuulutusi wastu.

Wäiksem summa

raha leitud.

Kätte wõib saada kuulutuse kulu eest Maarja surnuaia majast.

Müümised

Junol-Medikon
Peakõõmaja juukste wäljalangemise vas. ning juukste kasvu edendamiseks tarv.